

ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมาย
ด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
มนตกราน คุ่มรักษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551

ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมาย
ด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
มนตกราน คุ่มรักษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมาย
ด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
มนตกราน คุ่มรักษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2551

มนตราน คัมภีร์. (2551). ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการ
สื่อความหมาย ด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์, รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการสื่อความหมายทางการเขียนของเด็ก
ปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้น
อนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม
สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับ
สลากมา 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และคัดเลือกแบบเจาะจงนักเรียนที่มี
คะแนนในการทดสอบการสื่อความหมายด้านการเขียนอยู่ในระดับต่ำสุดขึ้นไป จำนวน 15 คน แบบ
แผนการทดลองในครั้งนี้คือ แบบแผนการทดลอง A-B-A ผู้วิจัยทำการวัดและประเมินผลการสื่อ
ความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์แรก ระหว่างการ
ทดลองใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี โดยเก็บผลงานที่ได้ที่บันทึก
ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลมาประเมินให้
คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วัดและประเมินผลการสื่อ
ความหมายด้านการเขียนหลังการทดลองโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์หลัง รวมระยะเวลาในการทดลอง 12
สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
และเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน (Scoring Rubric) สำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูล
ใช้ค่าเฉลี่ย ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – way analysis of variance : repeated measure)
และการทดสอบค่าที (t – test for dependent samples)

ผลการวิจัย พบว่า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล มีการสื่อความหมาย
ด้านการเขียนทั้ง 6 ชั้น ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่
การเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลอง กับระหว่างการจัดกิจกรรมในช่วง
สัปดาห์ที่ 6 จนถึงหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11 – 12) มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นระหว่างการจัดกิจกรรมช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 และ
สัปดาห์ที่ 4 กับ สัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

THE EFFECT OF FIELD TRIP ACTIVITIES ACCORDING WITH DOCUMENTATION ON
YOUNG CHILDREN' S WRITING COMMUNICATION.

AN ABSTRACT

BY

MONTAKRAN KHUMRAKSA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2008

Montakran Khumraksa. (2008). *The Effect of Field Trip Activities According with Documentation on Young Children's Writing Communication*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr.Yawvapa Tejagupta, Assoc .Prof. Nipa Sripairot.

The purpose of this study was to study the writing communication of early childhood children obtained through field trip activities according with documentation.

The sample used in this study consisted fifteen boys and girls aged 4 – 5 years, in kindergarten 1 in the second semester of the academic year 2007 at Ban Khunprated School, Nongkhaem District, under the jurisdiction of Bangkok Metropolitan. Cluster random sampling was used as technique to select 30 students in one classroom from 3 classrooms. Purposive sampling was then used to select the 15 students from 30 students, of which the scores on writing communication assessment criteria were low. The design of this study was A-B-A. The childrens were tested for 2 first weeks before the experiment. The experiment was carried within 8 weeks with 3 days a week (on Tuesday, Wednesday and Thursday). The field trip activities according with documentation by children on Wednesday were evaluated as to writing communication with researcher's criteria. Then the childrens were tested again for 2 weeks after the experiment. The total of the experiment ended within 12 weeks. The research instruments were field trip activities according with documentation lesson plans according with and the Writing Communication scoring rubric assessment criteria and then data were analyzed and presented by One – Way Analysis of Variance : Repeated Measure and t-test (dependent).

The results revealed that there were significant difference at .01 level among those of preschool children's writing communication through field trip activities according with documentation in each week. Therefore, it was found that there were significant more improvements of writing communication before and during field trip activities according with documentation in week 6 and after the experiment (week 11 – week 12) at .05 level, whereas there were no significant improvements for those in week 3 – 4 and week 4 - 5.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมาย
ด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

ของ
มนตกราน คุ่มรักษา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการปริญญานิพนธ์ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ เป็นอย่างดียิ่งมาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ไสยวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา จัวแหลม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญญาพร อนุภาณุ ดร.จารุวรรณ ศิลปะรัตน์ อาจารย์สุลีพร แจ่มถนอม และอาจารย์สุนทรียา คำหาญสุนทร ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจและให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนบ้านขุนประเทศ คุณครูประจำชั้น คุณครูพี่เลี้ยง ตลอดจนคณะอาจารย์ทุกท่าน และขอขอบใจนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าแก่ผู้วิจัยจนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณพ่อนันท์ คุณแม่กาญจนา คุณอาพิมพระรัตน์ คุ่มรักษา อาจารย์อานวย สมเพ็ชร อาจารย์วัลลิกา วัฒนวันญ์ อาจารย์มันจนา จงกล และญาติพี่น้องของผู้วิจัย ที่ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาและเป็นผู้จุดประกายในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทของผู้วิจัย จนสำเร็จ และขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้องนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนด้วยดีเสมอมา รวมทั้งบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนาม ได้หมดในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา คุณอาพิมพระรัตน์ คุ่มรักษา และบรรพคณาจารย์ทั้งหลายที่ให้การอบรม สั่งสอน ประสิทธิ์ประสาท ความรู้ และปลูกฝังคุณธรรม ความดีให้กับผู้วิจัยตลอดมา

มนตรานัน คุ่มรักษา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมุติฐานในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษา.....	10
ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.....	10
ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.....	11
ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	11
คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้.....	14
จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	15
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	15
การสื่อความหมายประกอบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา.....	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูล.....	19
ความหมายของการบันทึกข้อมูล.....	19
ความสำคัญของการบันทึกข้อมูล.....	21
ประเภทของการบันทึกข้อมูล.....	22
พัฒนาการเขียนและการบันทึกของเด็กปฐมวัย.....	23
ความสัมพันธ์การวาดภาพกับการบันทึกของเด็กปฐมวัย.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	(ต่อ) การส่งเสริมการบันทึกในเด็กปฐมวัย	28
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย.....	29
	ความหมายของการสื่อความหมาย.....	30
	ความสำคัญของการสื่อความหมาย.....	30
	พัฒนาการทางภาษาในการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย.....	33
	ความหมายของการเขียน.....	35
	ทฤษฎีพัฒนาการเขียน.....	35
	ความสำคัญของการเขียน.....	36
	จุดมุ่งหมายของการเขียน.....	36
	องค์ประกอบของการเขียน.....	37
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน.....	38
	พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก.....	40
	ลักษณะและพัฒนาการการเขียนของเด็กปฐมวัย.....	43
	การเตรียมความพร้อมในการเขียนของเด็กปฐมวัย.....	51
	แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนของเด็กปฐมวัย.....	52
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
	งานวิจัยในประเทศ.....	55
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	56
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	58
	ประชากร.....	58
	กลุ่มตัวอย่าง.....	58
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
	การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	59
	แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง.....	65
	แบบแผนการทดลอง.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง	66
วิธีดำเนินการทดลอง	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	76
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	76
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	76
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	76
ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	76
ประชากร.....	76
กลุ่มตัวอย่าง.....	76
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	78
อภิปรายผล.....	78
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า.....	85
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	87
ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป.....	88
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	97

บทที่	สารบัญ (ต่อ)	หน้า
	ภาคผนวก ก.....	98
	ภาคผนวก ข.....	112
	ภาคผนวก ค.....	120
	ภาคผนวก ง.....	125
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	130

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	66
2 แสดงระยะเวลาการทดลอง.....	67
3 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการ บันทึกข้อมูล.....	71
4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการ บันทึกข้อมูลรวมทุกด้าน (N = 15).....	73
5 การเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการ สื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย รวม 6 ด้าน (N = 15).....	74
6 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละชั้น พัฒนาการในระยะเวลาแต่ละสัปดาห์.....	75
7 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์.....	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 ลักษณะการเกิดขึ้นซ้ำ.....	44
3 ลักษณะการซ้ำในรูปแบบที่แตกต่างกัน.....	44
4 ลักษณะการมีมีโนทัศน์เครื่องหมาย.....	45
5 ลักษณะการยืดหยุ่น.....	45
6 ลักษณะการเรียงแถวและการจัดหน้า.....	46
7 การเขียนโดยผ่านการวาดรูป.....	47
8 การเขียนโดยผ่านการขีด ๆ เขียน.....	47
9 การเขียนโดยผ่านการทำตัวอักษรเหมือนแบบ.....	48
10 การเขียนโดยผ่านการคัดลอกจากหนังสือ.....	48
11 การเขียนโดยผ่านการคิดแบบตนเองขึ้น.....	49
12 การเขียนโดยผ่านการสะกดตามแบบ.....	49
13 บัตรร่างรูปคนเพื่อให้เด็กเลียนแบบท่าทาง.....	53
14 กราฟเส้นแสดงการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดย ภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการ บันทึกข้อมูล.....	73

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 คือการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น วิเคราะห์เป็นและสร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และเต็มศักยภาพแห่งตน (นภเนตร ธรรมบวร. 2544 : 1) มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ต้องอาศัยสมองและระบบประสาทสัมผัสซึ่งเป็นพื้นฐานของการรับรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 19) สมองเป็นอวัยวะที่มหัศจรรย์ และสำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์เป็นส่วนกำเนิดความคิดและการกระทำนำไปสู่ความสำเร็จและความสุขของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ สมองควบคุมการทำงานของอวัยวะสำคัญทางร่างกาย อาทิ ระบบสติปัญญา ความคิด การเรียนรู้ ความฉลาด พฤติกรรมและบุคลิกภาพ (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 54)

การสื่อความหมายเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับข่าวสารโดยการใช้อยุทธลักษณะในรูปแบบต่าง ๆ การสื่อความหมายดำเนินไปตั้งแต่เริ่มแรกของการมีชีวิตไปจนกระทั่งหมดลมหายใจ เริ่มตั้งแต่การสื่อความหมายอย่างง่ายเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจถึงความต้องการของตนโดยใช้กิริยาท่าทางซึ่งเป็นภาษากาย ไปถึงการสื่อสารความคิดด้วยภาษาพูด ภาษาเขียน ซึ่งเป็นการสื่อความหมายที่เป็นถ้อยคำ เมื่อการดำรงชีวิตเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่และมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ทำให้กระบวนการสื่อความหมายระหว่างบุคคลมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายของตนทั้งในแง่เชิงความคิด วิธีการ เนื้อหา สาระ ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทต่อการสื่อความหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2548 : ออนไลน์)

เด็กเรียนรู้ภาษาตามลำดับขั้นพัฒนาการ เริ่มจากความคุ้นเคยจากการได้ยิน ได้ฟัง การพูดคุย สนทนา ทำให้พัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงาม เด็กเริ่มเรียนจากภาษาง่าย ๆ เรียนรู้การใช้คำศัพท์ ตามด้วยการใช้ประโยค ครูสอนภาษาของเด็กคือพ่อแม่ เสียงแรกที่เด็กได้ยินได้ฟังคือเสียงจากพ่อแม่ การตอบโต้ของพ่อแม่ก็ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา การพูดและการสนทนากับเด็กคือการสร้างเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กปฐมวัย ในช่วงเด็กอายุ 2-3 ปี เป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนภาษาจากบุคคลภายนอก รู้จักจัดเรียงคำเป็นความหมาย เด็กเริ่มรู้ลำดับและตำแหน่งคำที่นำมาต่อกัน และรู้ความหมายอย่างที่คุณอื่นเข้าใจ เด็กเรียนรู้คำศัพท์จากการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายใน

ชั้นเรียน รวมถึงการแสดงหรือเล่นิทาน ครูจึงต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อการเรียนรู้ภาษาให้มากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 137-139)

จากการศึกษาพบว่าการเรียนรู้ภาษาของเด็กในปัจจุบันครูผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีความหมาย เพราะวิธีการสอนของครูมุ่งเน้นสาระทางภาษาเป็นหลักทำให้การเรียนรู้การสอนไม่น่าสนใจ ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ คือไม่เหมาะกับวัย ความสนใจ และความสามารถของเด็ก เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจำเป็นต้องใช้ภาษาในการเรียนรู้และการสื่อสารในชีวิตจริงพบว่า การสอนภาษาแบบเดิม (Traditional approaches) ไม่เน้นความสำคัญของประสบการณ์และภาษาที่เด็กใช้ในชีวิตจริง จึงไม่เปิดโอกาสเด็กเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารเท่าที่ควร (ภรณ์ี คุรุรัตน์. 2542 : 85) แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 13) ดังนั้นการจัดประสบการณ์ภาษาสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาควรแก้ปัญหาการเร่งเรียนเร่งอ่าน เพราะไม่สอดคล้องกับการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัย 3-6 ปี (ฉันทนา ภาคบงกช. 2536 ; วรรณาท รักสกุลไทย. 2537; วิลาสลักษณ์ ชั่ววลลี. 2538) ซึ่งเด็กในวัยนี้ควรเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์ตรง โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการคิดการแสดงออก และการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกันจึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการสื่อความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเพียเจท์ ที่ว่า การจัดประสบการณ์ตรงโดยให้เด็กมีอิสระในการคิด การแสดงออก และการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน จะทำให้เด็กสามารถเข้าใจกันได้เร็วกว่าครูเป็นผู้อธิบายหรือเล่าให้ฟัง (ศรียา นิยมธรรม และ ประภัศร นิยมธรรม. 2541 : 45) การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาอย่างถูกวิธีตั้งแต่วัยอนุบาลจึงมีผลทำให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่าง ๆ ในอนาคตเมื่อเด็กได้เรียนรู้การใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามศักยภาพและความสามารถในการบรรยายของห้องเรียนที่สนุกสนานผ่อนคลายหรือการศึกษานอกห้องเรียนซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความตื่นเต้นที่จะเรียนรู้

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เป็นการจัดการศึกษานอกห้องเรียนที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่า การเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมของเด็กจะเกิดขึ้นเองอย่างง่ายดายหากเด็กได้มีโอกาสสัมผัสหรือพบเห็นสิ่งเหล่านั้นจริง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2534 : 19 ; อ้างอิงจาก Piaget. n.d.) การท่องเที่ยวทัศนศึกษาจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมผัส เป็นบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเร้าใจให้อยากค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบ เด็กจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของ

ความเป็นมนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนบุคลิกภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 32-34) การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เป็นการสอนภาษาแบบธรรมชาติวิธีหนึ่ง ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ครูสามารถที่จะปรับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของเด็กได้ กิจกรรมที่น่าสนใจจะทำให้เด็กมีแรงจูงใจในการอ่านและเขียนสูงขึ้น กู๊ดแมน (Goodman) เชื่อว่าระบบความหมายเป็นหัวใจสำคัญของภาษา การสอนอ่านและเขียนเพื่อศึกษาสิ่งที่เขาสำรวจ เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน ภาษาเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดความคิด เด็กไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดความคิดด้วยภาพเพียงอย่างเดียว จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดด้วยวิธีที่สมัครใจ เช่น สนทนา วาดภาพ (ศิลปะ) ดนตรี ท่าทาง เด็กเรียนรู้ภาษาพูดและภาษาเขียนจากการลองผิดลองถูกในการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และประสบการณ์การอ่านและเขียน (บุษบง ถันตวงศ์. 2535 : 44-48)

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งในพัฒนาการทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ ที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เพราะการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการโดยผ่านการสื่อสารด้วยระบบเครื่องหมาย ได้แก่ ตัวอักษร ซึ่งในเด็กปฐมวัยการเขียนเป็นวิธีหนึ่ง que เด็กได้แสดงออก เป็นพัฒนาการทางภาษาอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับการพูด เพราะการเขียนเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความคิด ความมีเหตุผลในเด็ก และเป็นการแสดงออกซึ่งอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการเขียนของเด็กปฐมวัยอาจเป็นในลักษณะของการขีดเขียนเส้นขยุกขยิก การวาดภาพ หรือเขียนคำตามความคิดของตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ถ้าเด็กมีโอกาสขีดเขียนไปตามความสามารถของเขา โดยไม่มีการบังคับเป็นประจำทุกวันแล้วเด็กจะสามารถเขียนตัวอักษรได้เองในที่สุด (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ; ธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 85) ดังนั้นการสอนเขียนในเด็กปฐมวัย ครูจึงควรจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียนรู้ตามธรรมชาติของพัฒนาการตามวัยอย่างมีความสุข ตามกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงจะส่งผลให้เด็กมีความสนใจในการเขียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่สามารถจัดให้เด็กปฐมวัยได้ และเหมาะสมกับเด็กเพราะเด็กจะได้ข้อมูลปฐมภูมิที่สอดคล้องกับวัยเด็กเพราะเด็กปฐมวัยไม่ใช่ช่างฟัง ดังนั้นการสัมผัสของจริง ได้ไปเยี่ยมชมจะเหมือนกับว่าเด็กได้ไปห้องปฏิบัติการ ประโยชน์ที่ได้จากการทัศนศึกษาคือ เด็กจะเกิดประสบการณ์แบบเป็นรูปธรรม และจากการได้สัมผัสบุคคลและชีวิตจริง ซึ่งประสบการณ์นี้จะช่วยขยายมโนทัศน์เดิมและเพิ่มมโนทัศน์ใหม่ให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 54 ; อ้างอิงจาก Jackman. 1977 : 287)

ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก คือการฝึกให้เด็กมีการบันทึกข้อมูลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ (นิรมล ช่างวัฒนชัย. 2541 : 60; นกนตพร ธรรมบวร.

2544 : 95; ประสาท เนืองเฉลิม. 2546 : 26) การเขียนบันทึกเป็นการสร้างความจำระยะยาว ซึ่งลักษณะการจำอาจเป็นจำภาพได้ จำแล้วอธิบายได้ หรือจำแล้วกระทำได้ การเขียนบันทึกเป็นการทบทวนหรือประเมินความคิดของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมาแล้ว จะช่วยให้เด็กได้เชื่อมโยง ตรวจสอบความคิดต่าง ๆ ที่ซับซ้อนในการเรียนช่วงหนึ่ง และไตร่ตรองพิจารณานำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ นับเป็นเครื่องมือที่เด็กทุกคนสามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการสื่อสารในทุกด้าน สำหรับการบันทึกของเด็กปฐมวัย อาจจะเป็นในลักษณะของการขีดเส้นขยุกขยิก เขียนคำตามที่คิดขึ้นเอง การวาดภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการเขียนของเด็ก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายทางด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ผลจากการศึกษาที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบจะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นำไปเป็นแนวทางปรับใช้ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาให้เกิดความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายทางด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์และแนวทางในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลเพื่อส่งเสริมการสื่อความหมายทางด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยและพัฒนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม

สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และคัดเลือกแบบเจาะจงนักเรียนที่มีคะแนนในการทดสอบการสื่อความหมายด้านการเขียนอยู่ในระดับต่ำสุดขึ้นไป จำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การสื่อความหมายด้านการเขียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุ 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. การสื่อความหมายด้านการเขียน หมายถึง ความสามารถทางการแสดงออกในการเขียนที่มีการประเมินเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน หมายถึง วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่เขียนสื่อความหมาย บอกความหมายของภาพที่วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน หมายถึง ขีดเขียนเป็นเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน เขียนจากซ้ายไปขวา บอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร หมายถึง เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร หมายถึง เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัวหรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง หมายถึง เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง หมายถึง เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในงานวิจัยนี้วัดได้โดยเกณฑ์การประเมิน การสื่อความหมายด้านการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ ทัศนศึกษานอกห้องเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ด้วยการเห็นหรือการศึกษา นอกสถานที่เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน หลังจากนั้นให้เด็กบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้จากกิจกรรม โดยการ ขีดเขียน วาดภาพระบายสี ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

3.1.1 ครูสนทนากับเด็กเพื่อกำหนดสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา ประกอบการดูภาพ

3.1.2. ครูทำความเข้าใจกับเด็กเพื่อให้เด็กทราบถึงวัตถุประสงค์ของการไป ทัศนศึกษาและสร้างข้อตกลงกับเด็กเกี่ยวกับระเบียบที่ต้องปฏิบัติระหว่างไปทัศนศึกษาโดยครูทำผัง วิเคราะห์การไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาแสดงให้เด็กดู

3.2 ขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

3.2.1 ครูนำเด็กไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนดอาจจะมีวิทยากรสถานที่นั้น ๆ

3.2.2 ขณะเที่ยวชมทัศนศึกษาให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สภาพแวดล้อม สำรวจ ทดลอง รวบรวมข้อมูลผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำถามปลายเปิด จากนั้นให้เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น สะท้อนออกมาโดยการ ขีดเขียนเป็นภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระ สื่อความหมายสิ่งที่บันทึกจากการทัศนศึกษาให้ผู้อื่น เข้าใจโดยการบอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปทัศนศึกษา โดยเด็กสามารถปรึกษากับเพื่อนและครู รวมทั้งแก้ไขงานเขียนของตนเองได้ ครูจดบันทึกคำพูดที่เด็กเล่าเรื่องราวจากภาพวาดและตัวอักษรที่ เด็กบันทึกด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่มองเห็นชัดเจน ครูอ่านและเด็กอ่านตาม

3.2.3 เมื่อเดินทางกลับถึงโรงเรียน เด็กและครูร่วมกันสรุปแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาในแต่ละครั้ง จากนั้นนำผลงานการบันทึกมาแสดงและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน

3.2.4 ครูทำการประเมินผลจากผลงานที่เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น โดยใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

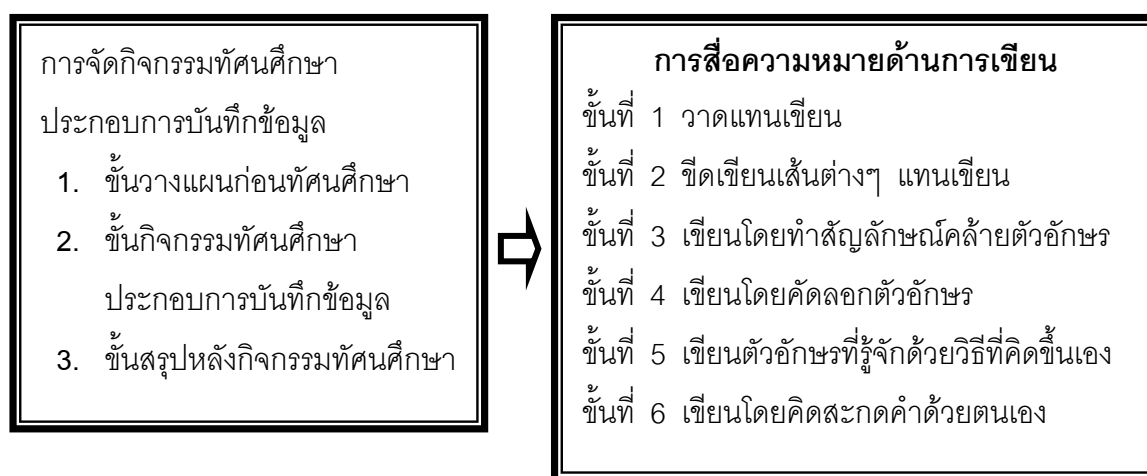
3.3 ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา

3.3.1 เด็กและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาอีกครั้งเพื่อ เชื่อมโยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็กเคยเรียนรู้

3.3.2 จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษา โดยเด็กร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมศิลปะและศิลปะประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต การแสดงผลงาน และให้เด็กแต่ละกลุ่มเสนอผลงานให้สัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ

3.3.3. ครูนำภาพถ่ายที่ได้ๆ ไปทัศนศึกษามาจัดนิทรรศการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.3 ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 1.4 คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
 - 1.5 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 1.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
 - 1.7 การสื่อความหมายประกอบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูล
 - 2.1 ความหมายของการบันทึกข้อมูล
 - 2.2 ความสำคัญของการบันทึกข้อมูล
 - 2.3 ประเภทของการบันทึกข้อมูล
 - 2.4 พัฒนาการเขียนและการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 ความสัมพันธ์การวาดภาพกับการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย
 - 2.6 การส่งเสริมการบันทึกข้อมูลในเด็กปฐมวัย
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย
 - 3.1 ความหมายของการสื่อความหมาย
 - 3.2 ความสำคัญของการสื่อความหมาย
 - 3.3 พัฒนาการทางภาษาในการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย
 - 3.4 ความหมายของการเขียน
 - 3.5 ทฤษฎีพัฒนาการเขียน
 - 3.6 ความสำคัญของการเขียน
 - 3.7 จุดมุ่งหมายของการเขียน
 - 3.8 องค์ประกอบของการเขียน
 - 3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

- 3.10 พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก
- 3.11 ลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย
- 3.12 การเตรียมความพร้อมในการเขียนของเด็กปฐมวัย
- 3.13 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนของเด็กปฐมวัย
- 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษา

1.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ได้นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของกิจกรรมทัศนศึกษา หรือการศึกษานอกสถานที่ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของทัศนศึกษาไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ด้วยการดู การเห็น การศึกษานอกสถานที่

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ด้วยการเห็นหรือการศึกษานอกสถานที่เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

กู๊ด (สมสิทธิ์ จิตสถาพร. 2535 : 11; อ้างอิงจาก Good, Carter V. 1945 : 169) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมการศึกษา (Dictionary of Education) ไว้ดังนี้

1. เป็นการเดินทางเพื่อศึกษานอกสถานที่ตามจุดประสงค์ของการศึกษา โดยไปศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีวัสดุหรือสื่อสำหรับการเรียนโดยใช้การสังเกต และเรียนรู้โดยตรง เช่น ไปศึกษานอกสถานที่ที่โรงงาน หรือไปชมระบบชลประทาน เป็นต้น

2. ไปเยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบการอาชีพอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจ เพื่อเห็นระบบการทำงานของอาชีพนั้น ๆ เพื่อเป็นข้อมูล

3. เป็นการทัศนศึกษา สำหรับการศึกษากายภาพหรือทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนการเก็บรวบรวมของตัวอย่างต่าง ๆ

จรรยา มิลินทร์ และคณะ (สมสิทธิ์ จิตสถาพร. 2535 : 11; อ้างอิงจาก จรรยา มิลินทร์ และคณะ 2505 : 175) ได้ประมวลความหมายคำว่า การศึกษานอกสถานที่ในหนังสือพจนานุกรมศัพท์การศึกษาไว้ว่า หมายถึง การเดินทางระยะสั้นหรือการไปเที่ยวดู ซึ่งโรงเรียนเป็นผู้จัดด้วยความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้รับการศึกษา หรือได้รับประสบการณ์ นักเรียนจะได้ไปเห็นสิ่งที่ต้องการรู้ ได้มีประสบการณ์โดยตรงจากสิ่งที่ต้องการศึกษา ตัวอย่างเช่น ครูในกรุงเทพมหานครพานักเรียนไปศึกษาพระบรมมหาราชวังเพื่อความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของชาติ นักเรียนก็จะได้เห็นของจริงหรือได้รับประสบการณ์ตรง

สมสิทธิ์ จิตสถาพร (2535 : 12) ให้ความหมายของคำว่าทัศนศึกษาไว้ว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่มีเป้าหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก

จากความหมายของคำว่าทัศนศึกษาดังที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า กิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การศึกษานอกสถานที่ นอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาจาก

ประสบการณ์ตรง ศึกษาจากของจริงที่มีอยู่ ซึ่งไม่สามารถศึกษาในห้องเรียนได้ ในขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นการพักผ่อนไปด้วยในตัว

1.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

นอกจากนี้การท่องเที่ยวทัศนศึกษายังมีผลดีต่อประเทศหลายประการ ตั้งแต่การสร้างและการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สร้างรายได้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และรายได้ของประเทศ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม

1.3 ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในแต่ละครั้ง ซึ่งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 36-38) ได้แบ่งกิจกรรมทัศนศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมทางวิชาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชนให้ได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง สามารถทำได้ 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และหลังจากเสร็จสิ้นการเดินทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของการจัดทัศนศึกษาแต่ละครั้ง รวมถึงระดับความรู้ ความสนใจของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะไปทัศนศึกษา และเนื้อหาของแหล่งที่จะไปทัศนศึกษาว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาได้ประโยชน์สูงสุด ผู้จัดจะต้องวางแผนจัดกิจกรรมทางวิชาการไว้ล่วงหน้า ควรเน้นให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกรสนุกสนาน เพลิดเพลินกับการแสวงหาความรู้ ไม่ควรจัดกิจกรรมในลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระงานที่หนักและยุ่งยากในการปฏิบัติ ซึ่งการจัดกิจกรรมสามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

- 1.1 มอบหมายให้เด็กและเยาวชนศึกษาเรื่องราวของแหล่งทัศนศึกษาก่อนเดินทางไปทัศนศึกษาสถานที่นั้น

1.2 จัดประชุมบรรยายสรุปหลังจากจบกิจกรรมในแต่ละวัน

1.3 การมอบหมายให้เด็กและเยาวชนบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นหรือประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละวัน

1.4 การจัดทนายปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นจากการทัศนศึกษา

1.5 การจัดนิทรรศการและบรรยายเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ได้จากการทัศนศึกษา

2. กิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน และรู้จักปรับตัวตนเองให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวทัศนศึกษามีความหมาย มีคุณค่าน่าประทับใจยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเสริมคุณลักษณะความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรัก ความสามัคคี ความมีวินัย ให้กับเด็กและเยาวชนด้วย การจัดกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจ ซึ่งจัดได้ระหว่างการเดินทางมีหลายลักษณะดังนี้

2.1 กิจกรรมกลุ่มและมนุษยสัมพันธ์

2.2 กิจกรรมเกมต่าง ๆ

2.3 การร้องเพลง สักวา การอ่าน โคลง กลอน หรือร้อยแก้ว

2.4 การชมวิดิทัศน์

2.5 การแนะนำเกร็ดความรู้ สถานที่สองข้างทาง

2.6 การจัดแคมป์ไฟช่วงพักแรม

การจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีประสิทธิภาพ ผู้จัดต้องวางแผนการจัดกิจกรรม และเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม ในการจัดกิจกรรมควรให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามเพศ วัย เวลา สถานที่ และความสนใจของสมาชิกเป็นสำคัญ

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535 : 13-16) ได้แบ่งประเภทของการจัดทัศนศึกษาเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์

1.1 การศึกษาภายในบริเวณโรงเรียนหรือใกล้สถานศึกษา (Local School Trips) เช่น การศึกษาเพื่อวัดระยะทาง ศึกษาต้นไม้ ดอกไม้ ซึ่งอยู่ภายในโรงเรียนหรืออยู่หลังโรงเรียน เป็นต้น

1.2 ศึกษาภายในชุมชนใกล้เคียง (Community Trips) เป็นการศึกษาออกสถานที่บริเวณที่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก เช่น สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

1.3 ทักษะการหรือท่องเที่ยว (Tour or Journey) การศึกษาลักษณะนี้ต้องใช้เวลามากขึ้น ต้องใช้การวางแผนในการเดินทางมากขึ้น เป็นการศึกษาที่เน้นความเพลิดเพลินในช่วงว่างหลังจากเรียน เช่น ช่วงปิดภาคเรียน

1.4 การศึกษานอกสถานที่ในจินตนาการ (Imaginary Tours) การศึกษาลักษณะนี้มุ่งเน้นเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องวางแผนอย่างละเอียดในการเดินทาง มีการศึกษาหาความรู้อย่างจริงจังในเรื่องหรือข้อบ่งชี้ที่กำหนด

1.5 การเยี่ยมชมระหว่างโรงเรียน (Inter-School Visits or Study Visits) อาจเป็นการเยี่ยมชมระหว่างกลุ่มเฉพาะ เช่น ชมรมต่าง ๆ หรือระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเพื่อสัมพันธ์ไมตรี

1.6 การศึกษานอกสถานที่เป็นรายบุคคล (Individual Trips) เป็นการศึกษาบุคคลเพื่อเก็บข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายจากครู-อาจารย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน

1.7 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ (Abroad Trips) การศึกษานอกสถานที่ประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ แต่การไปศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ก็เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่มีค่ามากอย่างหนึ่ง

2. แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์

2.1 การศึกษานอกสถานที่นอกเมือง

2.2 การศึกษานอกสถานที่ในเมือง

2.3 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ

3. แบ่งตามระเบียบว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การแบ่งประเภทของการศึกษานอกสถานที่ของกระทรวงศึกษานั้น ยึดระยะเวลาและระยะทางเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพราะการศึกษานอกสถานที่มีตั้งแต่ช่วงเวลาสั้น ๆ เช่น 5 นาที ไปจนถึงสัปดาห์ ซึ่งการแบ่งตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการนี้แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

3.1 การพาไปนอกสถานที่และไม่ค้างคืน

3.2 การพาไปนอกสถานที่และค้างคืน

3.3 การพาไปนอกราชอาณาจักร

4. แบ่งตามระเบียบมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษานอกสถานที่ พ.ศ. 2518

4.1 การศึกษานอกสถานที่โดยไม่ค้างคืน

4.2 การศึกษานอกสถานที่โดยค้างคืน

4.3 การศึกษานอกราชอาณาจักร

5. แบ่งตามระยะทางจากโรงเรียนที่จัดการศึกษานอกสถานที่

5.1 ศึกษาภายในบริเวณโรงเรียน

5.2 ศึกษาภายในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

5.3 ทัศนอาจรเพื่อการศึกษ

6. แบ่งตามระยะทางของการเดินทาง

6.1 การศึกษานอกสถานที่ระยะใกล้

6.2 การศึกษานอกสถานที่ระยะไกล

1.4 คุณค่าของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อการเรียนรู้

เด็กและเยาวชนจะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว. 2545 : 2)

1.4.1 ด้านสังคม จะได้รู้จักการเข้าสังคมเพราะได้พบเพื่อนเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้ถึงวิธีการต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดี ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือหมู่คณะ

1.4.2 ด้านสติปัญญา จะได้รับความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เพราะได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้เลือกทำมากมาย ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า

1.4.3 ด้านสุขภาพและอนามัย เด็กและเยาวชนได้รับผลทางสุขภาพและพลานามัยจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกาย เกม การเดิน เป็นต้น

ดังนั้น ทัศนศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ครบทุกด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา ร่างกาย และอารมณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปฏิภาณและสร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทิศทางที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากบทเรียนและจากประสบการณ์ตรง

1.5 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษามีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. 2535 : 18)

1. เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการศึกษานอกสถานที่ รู้จักวิถีศึกษาจากแหล่งวิชาต่าง ๆ ในชุมชน
2. เพื่อสอนนักเรียนให้รู้จักเปรียบเทียบจากการศึกษาในห้องเรียนกับการศึกษานอกสถานที่ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

1.6 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

เนื่องจากการจัดทัศนศึกษามีทั้งคุณค่าและความจำเป็นต่อการเรียนรู้และสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก หากได้มีการวางแผนอย่างมีขั้นตอน ย่อมส่งผลให้การจัดกิจกรรมบรรลุจุดประสงค์และลดปัญหาในการจัดได้เป็นอย่างดี

การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา จะต้องเตรียมการเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน (ธิดา พิทักษ์สินสุข. 2532 : 60-61)

ขั้นที่ 1 การเตรียมกิจกรรมก่อนไปทัศนศึกษา (Pre-Trip Activities) แบ่งเป็น

1. การวางแผน ในการวางแผนและการจัดทัศนศึกษา (ศรีนวล รัตนานันท์. 2540 : 29; อ้างอิงจาก ศิริวรรณ ศรีพหล 2525 : 7) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการวางแผน คือ
 - 1.1 วัตถุประสงค์ของการจัดทัศนศึกษามีอะไรบ้าง และวัตถุประสงค์นั้นสอดคล้องกับบทเรียนหรือไม่
 - 1.2 จะไปศึกษาสถานที่ไหน โดยวิเคราะห์ว่าสถานที่นั้นจะให้ประโยชน์อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
 - 1.3 กิจกรรมระหว่างการทำศึกษามีอะไรบ้าง
 - 1.4 วิธีประเมินผลทำอย่างไร
2. การกำหนดสถานที่และการเตรียมการเกี่ยวกับสถานที่ ครูต้องเลือกสถานที่ที่ไม่ไกลเกินไป สถานที่เลือกนั้นเด็กเคยไปมาหรือไม่ เนื่องจากเด็กเล็กชอบไปยังสถานที่ที่ตนคุ้นเคย สนใจในการร่วมกิจกรรมได้ดี (หรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 166-167) สถานที่เลือก ควรมีความปลอดภัยแก่เด็กเพียงพอด้วย
3. การเตรียมตัวของครู (ศรีนวล รัตนานันท์. 2540 : 29-30 ; อ้างอิงจาก Smith.1957 : 109) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวของครูสำหรับกิจกรรมทัศนศึกษาไว้ดังนี้
 - 3.1 ครูออกสำรวจและศึกษาสถานที่ล่วงหน้า เพราะอาจเกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดมาก่อน

3.2 แผนการจัดกิจกรรมเพื่อใช้บันทึกข้อมูล

3.3 จัดบุคลากรเพื่อช่วยดูแลเด็ก

3.4 การเตรียมกิจกรรมหลังกลับจากการทัศนศึกษา รวมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กเมื่อกลับมา ซึ่งอาจได้รับประโยชน์อื่น ๆ นอกเหนือจากจุดประสงค์ที่วางไว้

3.5 กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการจัดการศึกษานอกชั้นเรียนแต่ละครั้ง และเตรียมการประเมินผล ตลอดจนหลักฐานต่าง ๆ

3.6 ถ้าเป็นไปได้ควรจัดให้มีวิทยากรมาบรรยายให้นักเรียนทราบถึงเรื่องราวที่จะไปศึกษา

3.7 ขอความร่วมมือจากครูอาจารย์ในโรงเรียนให้แน่นอน

3.8 เตรียมเครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น

4. การเตรียมตัวนักเรียน (มารศรี ไทยบุญเรือง. 2537 : 55 ; อ้างอิงจาก Swan. 1970 : 5) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวของนักเรียนไว้ว่า เด็กมักมีความสนใจต่อการศึกษานอกชั้นเรียน และมีแรงจูงใจต่อการเรียนสูง การวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด สิ่งที่คุณควรคำนึงถึงในการเตรียมตัวเด็กมีดังนี้

4.1 เด็กควรเดินทางมาถึงสถานที่และกลับตรงตามเวลา

4.2 อย่ารีบปล่อยเด็กไปยังสถานที่ที่จะศึกษาก่อนที่เด็กจะได้รับการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำการเข้าสู่สถานที่นั้น ๆ ให้เวลาทำการตกลงถึงจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของการศึกษา

4.3 ความสนใจของเด็กอาจแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ฉะนั้นความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของเด็กอาจไม่เท่ากัน ควรให้เวลาให้เพียงพอกับการสังเกตและบันทึกข้อมูล

4.4 ให้เด็กระมัดระวังพฤติกรรมที่แสดงออกอันเป็นภาพรวมของสถาบัน

4.5 การให้สัญลักษณ์ประจำกลุ่ม เพื่อให้ผู้ดูแลและเด็กในกลุ่มสังเกตเห็น เพื่อรวมกลุ่มได้ง่าย แผ่นป้ายสีประจำกลุ่มควรมีชื่อเด็ก ควรมีการตรวจนับจำนวนเด็กให้ครบทุกขณะ

4.6 ควรคำนึงตามขั้นตอนและระเบียบข้อตกลงที่วางไว้อยู่เสมอเพื่อความปลอดภัย

ขั้นที่ 2 การเตรียมกิจกรรมระหว่างการพัฒนาทัศนศึกษา คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536 : 98) ได้เสนอหลักการเตรียมกิจกรรมระหว่างการพัฒนาทัศนศึกษานอกชั้นเรียน ดังนี้

1. นำอุปกรณ์และสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ ไปให้ครบ
2. รักษาเวลาให้เป็นไปตามกำหนดการที่วางไว้
3. ทบทวนวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการปฏิบัติตัวของนักเรียนอีกครั้ง ก่อนออกนอกชั้นเรียนหรือขณะทำกิจกรรม
4. สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยกระตุ้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ดังนี้
 - 4.1 การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการสังเกต สำรวจ ทดลอง ตม
กลิ่น
 - 4.2 การคิดแก้ปัญหาที่ประสบด้วยตนเอง เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะ
หน้า
 - 4.3 การฝึกคิดสร้างสรรค์ เช่น การคาดคะเนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 - 4.4 การฝึกการสังเกต เช่น สังเกตรูปร่างสิ่งของ
 - 4.5 การยืดช่วงความสนใจ เช่น การให้เวลาและโอกาสนักเรียนศึกษา
สิ่งที่สนใจ
 - 4.6 การพัฒนาการสื่อความหมาย เช่น การฝึกถาม ฝึกฟัง การจับ
ใจความ
5. สนับสนุนและแนะนำนักเรียนให้เรียนรู้วิธีศึกษา เช่น การสังเกต การ
สำรวจ การทดลอง รวบรวมข้อมูล ชักถาม เป็นต้น
6. ส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคม เช่น การรอคอย การแก้ปัญหา การ
รับผิดชอบ การอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การเตรียมกิจกรรมหลังการศึกษานอกโรงเรียน (มารศรี ไทยบุญเรือง. 2537 : 57 ; อ้างอิงจาก Swan. 1970 : 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมในขั้นนี้ว่า การจัดกิจกรรมหลังกลับจากการทัศนศึกษา และการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งที่ไม่ควรละเลย ดังนี้

1. เสริมและให้กำลังใจเด็กในการค้นคว้าหาคำตอบ สำหรับคำถามที่เกิดขึ้นในใจหรือปัญหาที่ประสบเมื่อไปทัศนศึกษา
2. รายงานให้ผู้ปกครองทราบถึงผลของการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้
เคยได้รับ อาจจัดทำในรูปแบบการวัดผล แบบรายงานเหตุการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองทราบ

3. โยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็กเคยเรียนรู้โดยการจัดทำรายงาน การสาธิตแสดงผลงาน และจัดเสนอผลงานเป็นกลุ่มให้สัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ

4. จากคำถามเป็นปัญหาหรือแนวคิดที่เกิดขึ้น ครูและเด็กร่วมกันสำรวจเพื่อค้นหาคำตอบ เพื่อวางแผนในการศึกษานอกชั้นเรียนในครั้งต่อไป

5. เก็บรวบรวมเอกสาร การประเมินการเรียนรู้ของเด็กเพื่อใช้เป็นข้ออ้างอิงในครั้งต่อไป การเก็บเอกสาร ควรทำร่วมกันระหว่างครู เด็ก และอาสาสมัครทุกคน ซึ่งมีคำแนะนำเพิ่มเติม สำหรับการเตรียมการจัดการศึกษานอกชั้นเรียนในครั้งต่อไป

1.7 การสื่อความหมายประกอบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

การจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้และเป็นที่เชื่อกันว่าเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาโดยใช้สถานที่จริง ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถสัมผัสและพบเห็นจากความเป็นจริง อันแตกต่างจากการเรียนรู้จากตำราหรือการนั่งฟังครู อาจารย์สอนในชั้นเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้จินตนาการในการทำความเข้าใจ หากตำราที่ใช้ศึกษาแต่งได้ดีหรืออาจารย์ผู้สอนมีทักษะการสอนที่ดี ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่แม้จะให้ประสิทธิผลในด้านการเรียนรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม การสื่อความหมายของกิจกรรมทัศนศึกษาในบางกรณีที่ต้องการศึกษา ก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์รูปแบบหรือเทคนิคการสื่อความหมายเสริมเข้าไปในกิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อให้การจัดทัศนศึกษาในครั้งนั้น สามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามที่วางเอาไว้โดยครบถ้วนทุกประการ

จากความเป็นจริงแล้วการทัศนศึกษานอกสถานที่ในตัวของมันเองก็เป็นการสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้อยู่แล้ว เพราะเป็นการสื่อความหมายโดยการได้สัมผัสและเห็นของจริงในสถานที่จริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ในขณะที่การสื่อความหมายในรูปแบบอื่นที่สามารถสร้างสรรค์และใช้ประกอบการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักสื่อความหมาย นักการศึกษาสามารถจะพัฒนาขึ้นมาอีกได้เรื่อย ๆ แต่สำหรับรูปแบบการสื่อความหมายประกอบการจัดทัศนศึกษาที่ถูกนำมาใช้กันอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ม.ป.ป. : 66)

1. การใช้วิทยากร

การสื่อความหมายโดยใช้วิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้เยาวชนได้ศึกษา และทักษะในการบรรยายของตัววิทยากรมีส่วนทำให้เยาวชนสามารถซักถามได้ยามมีข้อสงสัย

2. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์

การสื่อความหมายโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ในการสื่อความหมายประกอบการเรียนรู้ของเยาวชน ในบางแง่มุมหรือบางกรณีที่ใช้วิทยากรไม่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น การสื่อถึงกลไกการทำงานของเครื่องยนต์ ระบบนิเวศวิทยาในสังคมพืชคลุมดิน รูปแบบหนึ่งรูปแบบใดอย่างครบถ้วนในทุกแง่มุม หรือกลไกการเกิดขึ้นของสัญญาณทางธรณีวิทยา อาทิ การเกิดขึ้นของน้ำตก การเกิดน้ำพุร้อน เป็นต้น การบันทึกภาพเป็นการถ่ายวิดีโอสื่อถึงขั้นตอนการเกิดขึ้นของสภาพการณ์บางอย่างเป็นช่วง ๆ ในรอบระยะเวลาของการเกิดสภาพการณ์นั้น และนำมาใช้แสดงเป็นกิจกรรมประกอบการทัศนศึกษาออกสถานที่ จึงเป็นเทคนิคที่ทำให้การจัดทัศนศึกษาเกิดผลสำเร็จ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูล

2.1 ความหมายของการบันทึกข้อมูล

ฮอสคิสสัน และทอมคินส์ (Hoskisson and Tompkins. 1987 : 207) ได้ให้ความหมายของการเขียนบันทึกไว้ว่า เป็นการบันทึกเหตุการณ์ในแต่ละวันของนักเรียนตามความคิด ความรู้สึกของนักเรียนลงในสมุดบันทึก หรือสมุดเล่มเล็ก ๆ

จุจิตร ทองเอียด (2540 : 39) ให้ความหมายการเขียนบันทึก คือ การเขียนหรือบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ อย่างอิสระ เกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนสนใจ ประสบ หรือมีประสบการณ์ตามความคิด ความรู้สึกของนักเรียน บางครั้งนักเรียนอาจวาดภาพเพื่อที่จะอธิบายเรื่องราว หรือเขียนคำตามที่นักเรียนสะกดขึ้นเอง

สโลสเซอร์ และฟิลลิปส์ (จุจิตร ทองเอียด. 2540 : 38 ; อ้างอิงจาก Schlosser and Philips. 1991.) ได้กล่าวถึงการเขียนบันทึกว่านักเรียนสามารถที่จะวาดและเขียนได้อย่างอิสระ ซึ่งจะเขียนเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดหรือเรื่องต่าง ๆ ขณะเขียนนักเรียนสามารถวาดภาพเพื่ออธิบาย บางครั้งนักเรียนอาจจะเขียนคำตามที่นักเรียนสะกดขึ้นเองก็ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 617) ให้ความหมายของการบันทึกไว้ว่า คือ การจดข้อความเพื่อช่วยความทรงจำหรือเพื่อเป็นหลักฐาน จดหรือถ่ายทอดไว้เพื่อช่วยความจำหรือเพื่อเป็นหลักฐาน เช่น บันทึกภาพ บันทึกเสียง หรือการจดย่อ ๆ ไว้เพื่อให้รู้เรื่องเดิม

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร (2542 : 35) กล่าวถึงความหมายของการเขียนบันทึกว่าหมายถึง การจดเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้จากการฟัง การดู การอ่าน การสังเกต การสัมภาษณ์จากความรู้สึกนึกคิด หรือจากสิ่งอื่น ๆ

พัชรี ผลโยธิน (2543 : 100-102) ได้กล่าวถึงการบันทึกที่นำมาใช้ในการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง การจัดทำข้อมูลที่จะเป็นหลักฐานหรือแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จากการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล และเป็นรายกลุ่ม ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

1. พอร์ตโฟลิโอสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล ได้แก่ เก็บภาพของเด็กที่สะท้อนให้เห็นว่าเด็กทำกิจกรรมใดบ้าง เก็บภาพรวบรวมผลงานของเด็กทั้งหมดซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็กเป็นลำดับขั้นตอน
2. การบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับ อาจบรรยายหรือบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ
3. การสังเกตและบันทึกพัฒนาการ
4. การสะท้อนตนเองของเด็ก เป็นคำพูดหรือข้อความที่เด็กสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกจากการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของเด็กขณะทำกิจกรรม รวมไปถึงการสะท้อนตนเองของครู และผู้ปกครอง
5. ตัวอย่างผลงานรายบุคคลและรายกลุ่มที่แสดงให้เห็นการเรียนรู้ ความสามารถ ทักษะและจิตนิสัยของเด็ก

สุจินดา ขวรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข (2543 : 9-10) ได้กล่าวถึงการบันทึกข้อมูลว่าคือการบันทึกที่ครอบคลุมถึงกิจกรรมทุก ๆ ด้านตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของการเรียนรู้ ครูจะมีบทบาทในการบันทึกเหตุการณ์ที่โดดเด่นที่สะท้อนถึงการทำงานและการเรียนรู้ อย่างชัดเจน การแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การคัดค้าน การหาข้อตกลงร่วมกันเมื่อมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ตลอดจนศักยภาพของเด็กในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้จากงานโครงการ ครูจะทำการบันทึกข้อมูลเหล่านี้ด้วยการใช้เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวีดีโอ การจดบันทึก ครูจะจัดระบบข้อมูลที่บันทึกเป็นบอร์ดิทรรสการในห้องเรียนที่สะท้อนถึงการดำเนินการทำกิจกรรมโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเขียนบันทึก หมายถึง การเขียนเรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์ หรือสิ่งที่เด็กสนใจ การเขียนนี้จะเป็นการเขียนอย่างอิสระเพื่อสะท้อนความคิดของเด็ก โดยที่เด็กอาจจะวาดภาพ เขียนเป็นตัวหนังสือ หรือเขียนคำที่คิดสะกิดขึ้นเอง

2.2 ความสำคัญของการบันทึกข้อมูล

การบันทึกเป็นวิธีการของการจัดทำหลักฐานที่มีบทบาทในการบันทึกร่องรอยและข้อมูลการเรียนรู้ต่าง ๆ ของบุคคล มีทั้งที่ปรากฏในลักษณะของการเขียนบันทึก ภาพเขียน ภาพผลงาน ศิลปะ จดหมาย บันทึกประจำวัน ฯลฯ (จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ และคนอื่น ๆ. 2542 : 9) การบันทึกด้วยการเขียนบันทึกนั้นถือได้ว่าเป็นการสะท้อนตนเองของเด็กที่สะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกจากการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของเด็กขณะทำกิจกรรม ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการบันทึกข้อมูลไว้ ดังนี้

แคลคินส์ (Calkins. 1985 : 190) กล่าวว่า การเขียนช่วยส่งเสริมและพัฒนาระบวนการคิด ทำให้เราทราบความคิดของตนเองจากการถ่ายทอดความคิดผ่านงานเขียน ในการเขียนเราจะถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกลงบนกระดาษช่วยให้ความคิดมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นและช่วยให้เราสามารถตรวจสอบ สำรวจ พัฒนา และแก้ไขความคิดของเราได้ การเขียนช่วยให้มนุษย์จัดระบบ และพัฒนาความเป็นไปได้ของความคิดของตน ในขณะที่มนุษย์พยายามถ่ายทอดความคิดของตนเองผ่านการเขียน จะมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้เขียนและความคิดของตนเองตลอดเวลา ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เขียนได้เขียนในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง ครูจึงควรส่งเสริมให้เด็กเขียนบันทึกในสิ่งที่มีความหมายต่อตัวเด็ก

นาห์แกง และ ปีเตอร์สัน (พีระพร รัตนเกียรติ. 2548 : 43 ; อ้างอิงจาก Nahrgang ; & Peterson. 1986 : 461-465) กล่าวว่า การให้นักเรียนเขียนบันทึกทำให้นักเรียนแสดงถึงทักษะทางปัญญาหลายอย่าง เช่น การสังเคราะห์ การแปลความหมาย และการตีความ

มอเออร์ และ ริชเชล (พีระพร รัตนเกียรติ. 2548 : 43 ; อ้างอิงจาก Meier ; & Rishel. 1998 : 311-315) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบันทึก สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนสามารถเขียนอธิบายในสิ่งที่ยากด้วยภาษาของตนเอง
2. นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของแนวคิดที่เสนอไป
3. นักเรียนได้บันทึกความก้าวหน้า และความเข้าใจของตนเองได้ทันที
4. การเขียนบันทึกทำให้นักเรียนได้ฝึกรวบรวมและสร้างความคิด

โธร์น (นภเนตร ธรรมบวร. 2544 : 136-137 ; อ้างอิงจาก Throne. 1988 : 16-20) กล่าวว่าหัวใจสำคัญของการเขียนในระดับปฐมวัยอยู่ที่การแสดงออกซึ่งความคิดของเด็ก และการวาดรูปถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในงานเขียนของเด็ก รูปภาพที่เด็กวาดสามารถเล่าเรื่องได้เช่นเดียวกับตัวหนังสือ ขณะที่เด็กวาดภาพเด็กจะถ่ายทอดความคิดของตนลงบนกระดาษ และภาพวาดทุกภาพของเด็กมีค่าเท่ากับสมุดบันทึกประสบการณ์ซึ่งเป็นประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่เด็กได้รับ

นภเนตร ธรรมบวร (2544 : 78) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้อธิบายความคิดของตนโดยการวาดภาพหรือการเขียนบันทึก เป็นวิธีการที่สำคัญมาก เนื่องจากการเขียนบรรยายหรือวาดภาพช่วยให้เด็กได้เห็นและตระหนักในขั้นตอนการแก้ปัญหาของตนเองมากขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบันทึกจะช่วยส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดของเด็กปฐมวัย การที่เด็กได้ถ่ายทอดความคิดของตนผ่านการเขียนบันทึก ซึ่งเด็กอาจจะบันทึกโดยการขีดเขียนเขียนคำหรือวาดภาพจากสิ่งที่มีความหมายต่อตัวเด็ก ทำให้เด็กได้เรียนรู้ อธิบายความคิดของตน เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

2.3 ประเภทของการบันทึกข้อมูล

ฮอสคิสสัน และทอมคินส์ (พีระพร รัตนาเกียรติ. 2548 : 43 ; อ้างอิงจาก Hoskisson ; & Tompkins. 1987: 209-215) ได้แบ่งประเภทของการบันทึกไว้ดังนี้

2.3.1 ประเภทส่วนบุคคล (Personal Journals) เป็นการให้นักเรียนเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของนักเรียน หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่นักเรียนเลือกเขียนอย่างอิสระ หัวข้อเรื่องของการเขียนบันทึกประเภทนี้ ได้แก่ สถานที่ที่ชื่นชอบ ถ้าฉันมีพร 3 ประการ เพื่อนผู้ชาย เพื่อนผู้หญิง ครูของฉัน สิ่งที่ทำให้ฉันมีความสุขหรือเสียใจ วันหยุดที่ฉันชอบ ฯลฯ

2.3.2 ประเภทการเขียน (Writing Journals) เป็นการเขียนเรื่องราว บทกลอน และการเขียนอื่น ๆ โดยนักเรียนอาจจะเขียนเป็นเรื่องยาวที่มีหลายตอนก็ได้

2.3.3 ประเภทสนทนา (Dialogue Journals) เป็นการเขียนที่นักเรียนและครูเขียนสนทนาโต้ตอบกัน นักเรียนจะเขียนเรื่องตนเองแล้วครูเขียนสนทนาหรือโต้ตอบเรื่องที่นักเรียนเขียน

2.3.4 ประเภทการบันทึกการเรียนรู้ (Learning Logs) เป็นการเขียนบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ซึ่งนักเรียนสามารถใช้การเขียนนี้เป็นตัวสะท้อนการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยให้พบช่องว่างในการเรียนรู้ของตนเอง และเพื่อใช้ในการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำลังเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีต

2.3.5 ประเภทลอกเลียนแบบบุคคลอื่น (Simulated Journals) เป็นการเขียนที่นักเรียนจะสมมุติตนว่าเป็นบุคคลอื่นแล้วเขียนแสดงความคิดตามที่นักเรียนเป็นบุคคลนั้น ๆ

2.3.6 ประเภทเด็กเล็ก (Young Children's Journals) การเขียนบันทึกประเภทนี้เหมาะสำหรับนักเรียนก่อนวัยเรียน นักเรียนอนุบาล โดยนักเรียนอาจจะวาดภาพ ลากเส้นขยุกขยิกเขียนพยัญชนะ ตัวเลข หรือเขียนคำตามที่สะกดขึ้นเองได้

จากที่กล่าวมา การบันทึกสามารถแบ่งได้หลายประเภท ซึ่งมีรูปแบบการเขียนบันทึกที่แตกต่างกันไป ล้วนแต่ให้นักเรียนได้แสดงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์การเรียนรู้ของตนด้วย

วิธีการที่หลากหลาย สำหรับการบันทึกของเด็กปฐมวัยนั้น เด็กอาจจะวาดภาพ ลากเส้นขยุกขยิก ชีด เขียนพยัญชนะ ตัวเลข คำต่าง ๆ ที่สะกดขึ้นเอง

2.4 พัฒนาการเขียนและการบันทึกของเด็กปฐมวัย

ซูลส์บาย (Morrow. 1993 : 241 ; citing Sulzby. 1985) ได้ทำการศึกษาการเขียนของเด็กปฐมวัยจำนวน 24 คนพบว่าเด็กมีลักษณะการเขียนและพัฒนาการเขียนตามลำดับดังนี้

2.4.1 การเขียนโดยผ่านการวาดรูป (Writing via drawing) เด็กจะใช้การวาดรูปเป็นพื้นฐานของการเขียน ทั้งการวาดรูปและการเขียนจะไม่มีความสัมพันธ์กัน เด็กจะมองว่าการวาดรูปและการเขียนเป็นการติดต่อสื่อสารโดยเฉพาะ

2.4.2 การเขียนโดยผ่านการขีด ๆ เขียน ๆ (Writing via scribbling) เด็กจะขีด ๆ เขียน ๆ แต่จะไม่เหมือนการเขียน จะพบว่าเด็กขีด ๆ เขียน ๆ จากซ้ายไปขวาได้บ่อยครั้ง เด็กจะเคลื่อนดินสอเหมือนที่ผู้ใหญ่ทำ และจะเขียนโดยทำให้เกิดเสียง การเขียนขั้นนี้จะเริ่มคล้ายการเขียนจริง

2.4.3 การเขียนโดยผ่านการทำตัวอักษรเหมือนแบบ (Writing via letter-like forms) เมื่อมองดูผ่าน ๆ แล้ว การเขียนขั้นนี้จะเหมือนตัวอักษรเหมือนจริง แต่ดูใกล้ ๆ จะเห็นว่าเด็กเขียนไม่สมบูรณ์เหมือนตัวอักษรจริง แต่เด็กคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้น

2.4.4 การเขียนโดยผ่านการคัดลอกจากหนังสือ (Writing via reproducing will learned units or letter strings) เด็กจะเขียนคัดลอกตัวอักษรเป็นชื่อตนเอง การเขียนของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน บางคนอาจจะเขียนตัวอักษรยาว ๆ หรือคิดแบบการเขียนของตนเองขึ้น

2.4.5 การเขียนโดยผ่านการคิดแบบของตนเองขึ้น (Writing via invented spelling) เด็กส่วนใหญ่ จะคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้นซึ่งแสดงความรู้สึกรออกมา โดยไม่รู้ว่าการสะกดจริง ๆ ทำอย่างไร ในการเขียนคำ ๆ หนึ่ง ตัวอักษรเดียวจะเป็นตัวแทนของพยางค์ของคำนั้นทั้งหมด และจะมีบางคำเกินมาซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัน เด็กบางคนจะเขียนอย่างรอบคอบเหมือนแบบการเขียนจริง จะมีคำเพียงเล็กน้อยที่คิดขึ้นเอง

2.4.6 การเขียนโดยผ่านการสะกดตามแบบ (Writing via conventional spelling) ในขั้นนี้เด็กจะเขียนเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่

จากพัฒนาการเขียนที่กล่าวมา มีความสอดคล้องกับระดับพัฒนาการเขียนบันทึกของเด็กในช่วงปฐมวัยดังที่ คินทิสซ์ (จุจิตร ทองเอียด. 2540 : 41 ; อ้างอิงจาก Kintisch. 1986.) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ระดับก่อนอนุบาล (Pre kindergarten) แบ่งได้ดังนี้

1.1 เทคนิคพื้นฐาน (Basic technique) เด็กจะวาดรูปและเขียนเรื่องโดยการลากเส้นขยุกขยิก เขียนพยัญชนะ ตัวเลข หรือคำที่นักเรียนคิดขึ้นเองให้ครูอ่าน ครูจะอ่านเรื่องที่นักเรียนเขียน แต่ครั้งที่ครูอ่านนักเรียนจะสังเกตคำที่ครูอ่านพร้อมพยักหน้าว่า “ใช่ ตามที่หนูเขียน” พฤติกรรมเช่นนี้จะช่วยเหลือการอ่านของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนจะเรียนรู้คำอ่าน ความหมายของคำโดยการฟัง อ่าน และสังเกตขณะที่ครูอ่าน บางครั้งนักเรียนจะอ่านเรื่องของนักเรียนเองหรืออาจแลกเปลี่ยนกันอ่านภายในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้เด็กคุ้นเคยกับเรื่องที่นักเรียนเขียน เพิ่มความสามารถในการพูด การเข้าใจเรื่องการพัฒนาทางภาษาและการสื่อสารโดยการเขียน

1.2 การซ้ำ (Repetition) การเขียนอธิบายของนักเรียนในระดับนี้ยังไม่ถูกต้อง เช่น นักเรียนอาจจะเขียนอธิบายว่า “แมวใหญ่เท่าคนและบ้าน” เรื่องที่เขียนไม่สัมพันธ์กับรูปที่วาด การวาดก็อาจจะเป็นเส้นขยุกขยิก แต่เมื่อนักเรียนได้เขียนบันทึกหลาย ๆ ครั้ง การวาดจะเป็นเส้นตรง เรื่องที่เขียนก็จะสัมพันธ์กับรูปที่วาด

2. ระดับอนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (Kindergarten and First grade) แบ่งได้ดังนี้

2.1 การเขียนอย่างอิสระ นักเรียนจะเขียนคำต่าง ๆ ด้วยตัวนักเรียนเอง เรื่องที่เขียนจะเป็นเรื่องสั้น ๆ อย่างไรก็ตามการเขียนของนักเรียนในขั้นนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมของกล้ามเนื้อหรือการจับดินสอ

2.2 ลักษณะการเขียน นักเรียนยังคงเขียนเรื่องและวาดภาพประกอบกัน

2.3 เรื่องที่เขียน นักเรียนจะเขียนเรื่องจากการฟัง ซึ่งผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2536 : 76-77) ได้แบ่งพฤติกรรมการเขียนตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ลักษณะดังนี้

1. วาดแทนเขียน เด็กสื่อสารการคิดโดยใช้การวาดแทนเขียน
2. ขีดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่ แต่การเขียนของเด็กคือการขีดเขียน ในระยะแรกเด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนดูคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ
3. เขียนโดยทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษรบางตัว บางตัวก็ไม่คล้ายตัวอักษร แต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง
4. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลบที่ตัวอักษร หรืออาจเขียนตัวอักษรกลับ
5. คัดตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัวหรือบอกข้อความที่

ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

6. เขียนโดยคิดสะกดขึ้นเอง เด็กจะคิดวิธีสะกดขึ้นเองเมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เช่น เด็กเขียน ด ม แทนคำว่า ดอกไม้

7. เขียนสะกดคำใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนว่า “ขอบคุณคะ” โดยผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าพัฒนาทางการเขียนและการบันทึกของเด็กปฐมวัย เด็กจะสื่อความคิดด้วยการวาดภาพและขีดเขียนโดยลากเส้นขยุกขยิก เขียนคำที่คิดขึ้นเอง เรื่องที่เขียนกับภาพที่วาดจะไม่สัมพันธ์กัน ถ้าหากเด็กได้รับการส่งเสริมให้เขียนบันทึกก็จะสามารถเขียนคำต่าง ๆ ด้วยตนเองและเรื่องที่เขียนจะมีความสัมพันธ์กับภาพที่วาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการและประสบการณ์ที่เด็กได้รับ

2.5 ความสัมพันธ์การวาดภาพกับการบันทึกของเด็กปฐมวัย

ดังที่กล่าวว่าการบันทึกของเด็กปฐมวัย เป็นการสื่อความคิดอย่างอิสระโดยที่เด็กอาจจะขีดเขียน ลากเส้นขยุกขยิกหรือวาดภาพ ซึ่งการวาดภาพของเด็กนั้น ฉัตรสุตา ธีรปริชา (2537 : 13) กล่าวว่า เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กที่จะนำเด็กไปสู่การแสดงออกทางความคิด ความคิดทั้งหมดนี้ย่อมมีความหมายสำหรับเขาและเป็นวิถีทางการเรียนรู้ทางหนึ่ง ซึ่งได้จากการรับรู้ การสังเกตและทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โอลเวนเฟลด์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539 : 69 – 75 ; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1964 : 58-70) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่ามีส่วนสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือความเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเจริญเติบโตทางอารมณ์ (Emotional Growth) เน้นให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ภาพนั้นมีความหมาย และความสำคัญต่อเด็กเพราะเด็กจะต้องใช้ความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์แปลกใหม่หรือประสบกับปัญหาการรับรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ที่กว้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในขณะสร้างสรรค์ภาพ และคุณภาพเหล่านี้จะแสดงให้เห็นได้ เช่น เด็กที่วาดภาพซ้ำ ๆ เหมือนกันตลอดย่อมแสดงว่าเด็กมีปัญหาในการปรับตัวและไม่มั่นใจในการแสดงออกเช่นเดียวกับกรณีผู้ใหญ่ให้เด็กลอกแบบรูปเรขาคณิตเป็นประจำ เด็กก็จะทำเช่นนั้นและทำได้ดี แต่เด็กเหล่านี้จะสูญเสียความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะ และการคิด เด็กที่รู้สึกอิสระมีความมั่นใจในการแสดงออกจะสร้างภาพจากประสบการณ์ แสดงออกทางเนื้อหา วัสดุที่ใช้วาดภาพหลายแบบและไม่กลัวผิดหรือกังวลกับสิ่งที่ทำ ลักษณะเช่นนี้เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตทางอารมณ์ของเด็ก

2. ความเจริญเติบโตทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) การที่ได้

แสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยหรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียดการแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสีหรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคลหรือในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี

3. ความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความ

เจริญเติบโตด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางการลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกายจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างช้า ๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโตพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

4. ความเจริญเติบโตทางการรับรู้ (Perceptual Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า

ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้รับรู้ความหมาย และคุณภาพของสิ่งของต่าง ๆ จะแสดงให้เห็นได้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้ประสาทสัมผัส การรับรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง และบริเวณว่าง พัฒนาการการรับรู้ทางสายตาจะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากการแยกแยะสี การแยกแยะรูปร่างในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงการรับรู้กับบริเวณว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาการการใช้บริเวณว่างมีความสำคัญสำหรับเด็กมากเหมือนกับว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะสามารถนำพัฒนาการการใช้บริเวณว่างได้เหมาะสมขึ้นหรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภาพให้มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพวาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สีเส้น ความรู้สึก โลเวนเฟลด์ กล่าวว่าเด็กที่มีการสังเกตดีจะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านี้ล้วนมาจากประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับครูที่สอนเด็กเล็ก ๆ ควรจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่นที่จะพัฒนาการรับรู้ทางสายตาและมีความรู้สึกประสาทสัมผัสจากสิ่งที่แวดล้อม

5. ความเจริญเติบโตทางด้านสังคม (Social Growth) การวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ส่วนใหญ่จะเน้นเกี่ยวกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม สังคม และในอีกแง่หนึ่งแสดงถึงการทำงานร่วมกันเมื่อเด็กเริ่มวาดลักษณะได้ในระยะแรก จะวาดคนที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ตัวเอง เพื่อน แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นสิ่งที่วาดจะมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่ใกล้ตัวออกไป ซึ่งแสดงว่าเด็กรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้จะเกิดจากการสะสมความรู้มีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เด็กวาดภาพคนดับเพลิง บุคคลอาชีพต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

6. ความเจริญเติบโตทางด้านการสร้างสรรค์ (Creative Growth) โลเวนเฟลด์กล่าวว่าพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มพัฒนาตั้งแต่เด็กทำเครื่องหมายได้ครั้งแรกแล้ว เรียกสิ่งที่เขาสร้างนั้นว่า ผู้ชาย บ้าน หรือภูเขา รูปที่เขาสร้างขึ้นมานี้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จากการคิดสร้างสิ่งง่าย ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสิ่งยาก ๆ ซึ่งจะผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ต้องอาศัยเสรีภาพทางความคิด และการกระทำ เมื่อเด็กรู้สึกมีอิสระภาพและความกล้าที่จะแสดงออก การแสดงออกในครั้งต่อไป เด็กจะสร้างรูปร่างและใส่บางสิ่งลงในภาพของตน สิ่งที่แสดงออกมานั้นมาจากความคิด จินตนาการ ความรู้สึกอิสระและมั่นใจที่สร้างสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ด้วย เด็กที่ถูกขัดขวางหรือยับยั้งด้วยกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับที่ไม่มีเหตุผลมักขาดความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง การแสดงออกมักเลียนแบบผู้อื่น

ภรณ์ี คุรุรัตน์ (2523 : 115-116) ได้กล่าวถึงระดับความสามารถในการวาดรูปด้วยสีเทียน และลักษณะภาพวาดของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ความสามารถในการวาดภาพด้วยสีเทียน

อายุ 1-2 ขวบ จะสามารถลากเส้นยู่ ๆ โดยไม่มีความหมาย เด็กจะลากเส้นตามความพอใจของตนเอง

อายุ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มบอกชื่อภาพที่ตนวาดได้

อายุ 4-5 ขวบ เด็กจะพบว่าตนสามารถวาดภาพของจริงได้ ภาพที่วาดจะเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย

อายุ 5-6 ขวบ จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพตามความเป็นจริง แต่จะยังไม่แสดงความถูกต้องในเรื่องของสี ขนาด และความเป็นจริง

ลักษณะภาพวาดของเด็ก

1. มีลักษณะโป่ง อาจมองเห็นสิ่งที่อยู่หลังกำแพงหรือฝาได้
2. ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและไม่ได้สัดส่วน เช่น กระต่ายสูงกว่าบ้าน
3. ภาพจะเป็นไปตามความต้องการของเด็ก เช่น หากมี 2 คนยืนห่างกัน ถ้าประสงค์จะให้คนทั้งสองจับมือกันก็จะลากมือยาวจนมือชนกัน

4. สืบสนในเรื่องฤดูกาล สถานที่และเวลา เช่น วาดภาพให้พระอาทิตย์ พระจันทร์ และดาวขึ้นพร้อมกัน

5. สืบไม่เป็นไปตามความเป็นจริง เด็กอายุ 5-6 ขวบ จะพยายามใช้สีเหมือนจริงมากขึ้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นการแสดงออกถึงประสบการณ์ของเด็ก เด็กได้ถ่ายทอดความคิด จินตนาการ ความรู้สึกต่าง ๆ ลงในภาพที่วาด สามารถสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการเด็กได้ครบทุกด้าน ซึ่งพัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยนั้นจะพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้นเริ่มจากการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับตา ตลอดจนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยเริ่มจากการขีดเขียนที่ไม่มีจุดหมายไปสู่การวาดภาพที่มีความหมาย และสามารถใช้อยุลักษณะแทนสิ่งที่ตนเข้าใจได้ ฉะนั้นถ้าเด็กได้รับการพัฒนาด้วยการใช้ความคิดจินตนาการและได้สะท้อนความคิดโดยการขีดเขียนอย่างอิสระ จะสามารถพัฒนากระบวนการคิดการเขียน และการบันทึกของเด็กปฐมวัยต่อไป

2.6 การส่งเสริมการบันทึกในเด็กปฐมวัย

ในการส่งเสริมการบันทึกให้กับเด็กนั้น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมคณิตศาสตร์ กิจกรรมวิทยาศาสตร์ กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมด้านภาษา ฯลฯ สามารถส่งเสริมให้เด็กบันทึกได้ ดังตัวอย่างเช่น

การจัดกิจกรรมคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น โดยครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบ และสื่อสารในสิ่งที่ตนเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอภิปราย พูดคุยในกลุ่ม การเขียนบันทึกและการวาดภาพ ซึ่งจากกิจกรรมครูอาจให้เด็ก ๆ นำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างหลากหลายผ่านการวาดภาพ การเขียนคำ หรือในการจัดกิจกรรมคณิตศาสตร์ให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ครูพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ใช้ในคณิตศาสตร์ หลังจากทีครูพูดคุยกับเด็ก ๆ ครูกำหนดให้เด็ก ๆ เขียนบันทึกเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้ใช้การนับ

การจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติทำงานร่วมกับเพื่อน ถ้าครูเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุย อภิปรายทั้งก่อนและหลังการทำกิจกรรม และบันทึกสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากกิจกรรม ซึ่งเด็กอาจจะเขียนหรือบันทึกเป็นภาพวาด เช่น บันทึกการสังเกตความเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น เด็กจะสามารถหาความหมายและรูปแบบจากประสบการณ์ของตนได้มาก และเป็นการส่งเสริมกระบวนการคิดของเด็ก (นภเนตร ธรรมบวร. 2544)

นอกจากนี้ ลีวีส (Lewis. 2005 : Online) ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการบันทึกให้กับเด็ก ควรมีเวลาให้เด็กได้เขียนบันทึกทุกวัน และเป็นการเขียนอย่างอิสระ เขียนเกี่ยวกับอะไรก็ได้ที่

เขาต้องการ ถ้าหากในกรณีที่มีเด็กไม่สามารถเขียนได้ ครูอาจเตรียมหัวข้อที่น่าสนใจและสนุกสำหรับเด็กที่จะเขียนไว้ เพื่อช่วยเหลือเด็กในการเริ่มต้นเขียนบันทึก ให้โอกาสเด็กได้ตรวจงานเขียนบันทึกของตนเองด้วย และครูจะต้องตรวจงานเขียนบันทึกเพื่อให้นักเรียนทราบว่าส่วนใดที่เขาเขียนถูกและส่วนใดที่ต้องปรับปรุง ครูจะเป็นผู้คอยให้ความสนับสนุน กำลังใจในงานเขียนบันทึกของแต่ละคน นอกจากนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้อ่านสิ่งที่เขาเขียนบันทึกให้เพื่อนฟัง เป็นการแลกเปลี่ยน แบ่งปันประสบการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ให้แก่กัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การส่งเสริมการบันทึกในเด็กปฐมวัย ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมการบันทึกให้กับเด็กด้วยการจัดเวลาให้เด็กรู้จักเขียนบันทึกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจจะเขียนบันทึกจากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบรรยากาศที่อิสระ เพื่อให้เด็กได้สะท้อนความคิดต่อกระบวนการเรียนรู้ของตน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมาย

3.1 ความหมายของการสื่อความหมาย

การสื่อความหมาย (Communication) เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมได้ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้ให้ความหมายของการสื่อสารในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

รีเวล (นิรัตน์ กรองสะอาด. 2535 : 38 ; อ้างอิงจาก Revell. 1979 : 110) ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายไว้ว่า หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร แนวคิด ความรู้สึกระหว่างบุคคล การสื่อความหมายอาจเกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูด การแสดงสีหน้า ท่าทาง รวมทั้งวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การพูด

บราวน์ (นิรัตน์ กรองสะอาด. 2535 : 38 ; อ้างอิงจาก Brown. 1980 : 88) กล่าวว่า การสื่อความหมาย หมายถึง กระบวนการรับและส่งสารที่เกี่ยวข้องระหว่างบุคคลอย่างน้อยตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน การสื่อความหมายใด ๆ จะไม่มีความหมายถ้าผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวและจุดประสงค์ของการพูดหรือสื่อความหมายนั้น ฉะนั้น การสื่อความหมายจะต้องมีความหมายทั้งต่อผู้ฟังและผู้พูดด้วย

เสาวณี สิกขาบัณฑิต (2530 : 67) ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายไว้ว่า เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ประสบการณ์ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการดึงดูดความสนใจของผู้อื่นได้ เช่น การใช้สีหน้า ท่าทาง การสัมผัส การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แสง สี เสียง รวมทั้งการใช้คำพูด คำถามและถ้อยคำเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันได้

นิลเซน (พินิตา ซาตยาภา. 2544 : 6 ; อ้างอิงจาก Nilsen. 1970 : 18) ให้ความหมายของการสื่อสารว่า หมายถึง สถานการณ์การกระตุ้นและการโต้ตอบโดยอาศัยการแปลความ และตีความจากเสียง หรือการพูด การใช้สัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า การสื่อความหมาย หมายถึง กระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับข่าวสารโดยใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ

ศูนย์การศึกษาภาพลัทธิ (2548 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายไว้ว่า หมายถึง การส่งข่าวสารความคิดเห็นระหว่างบุคคล อาจส่งผ่านทางเสียง จากอวัยวะการรับเสียง เช่น เสียงพูด เสียงสัทวิธี้อง เสียงลมพายุ หรือสิ่งที่ออกมาเป็นสัญลักษณ์ เช่น การเขียนเป็นหนังสือ รูปภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น สัญลักษณ์ไฟ ทำทางต่าง ๆ รวมทั้งการสื่อสารผ่านประสาทสัมผัสอื่น ๆ ของมนุษย์ด้วย

พจนานุกรมการศึกษาของคาร์เตอร์ วี กู๊ด (ศูนย์การศึกษาภาพลัทธิ. 2548 : ออนไลน์ ; อ้างอิงจาก Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของการสื่อความหมายไว้ 3 ประการ คือ

1. วิธีส่งความคิดเห็น ความรู้สึกจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยการแสดงท่าทาง การเขียน ใช้โทรศัพท์ โทรเลข วิทยุ โทรทัศน์และสัญญาณอื่น ๆ
2. การใช้เครื่องมือและกระบวนการ เทคนิคการพูดการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย และการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย
3. กระบวนการสังคมมนุษย์ ใช้การติดต่อสื่อสาร ความคิด คุณธรรม เจตคติ พิสัยทักษะ วัฒนธรรม เพื่อส่งความเข้าใจซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป การสื่อความหมาย หมายถึง กระบวนการในการส่งข่าวสาร และความเข้าใจโดยการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยกระบวนการรับ-ส่งสารที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวก เช่น การใช้สีหน้า การแสดงท่าทาง การสัมผัส การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือสื่อความเข้าใจให้เกิดความชัดเจนตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่ง การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

3.2 ความสำคัญของการสื่อความหมาย

คันทิงแฮม (นิรัตน์ กรองสะอาด. 2535 : 38 ; อ้างอิงจาก Cunningham. 1971 : 81) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อความหมายในลักษณะของการใช้คำถามว่า เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาข้อมูลหรือแปลความหมายของข้อมูล เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นและช่วยให้เกิดความคิด

ดวงเดือน ศาสตราจารย์ (2526 : 214 ; อ้างอิงจาก Piaget n.d.) กล่าวว่าภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ดังที่เพียเจต์ กล่าวว่าภาษามีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เด็กสามารถใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการสังคมประกิต (Socialization)
2. เด็กสามารถใช้ภาษาเป็นคำพูดที่เกิดขึ้นภายใน ในรูปแบบของการคิดและในระบบสัญลักษณ์ ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการทางภาษาในระดับต่อไป
3. ภาษาเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก ดังนั้น เด็กจึงไม่ต้องอาศัยการจัดกระทำกับวัตถุจริง ๆ เพื่อแก้ปัญหา เด็กสามารถสร้างจินตนาการในสมอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการทดลองขึ้น โดยสามารถจินตนาการถึงวัตถุ แม้วัตถุนั้นจะอยู่นอกสายตาหรืออยู่ในอดีต

อำไพ สุจริตกุล และธิดา โมสิกรัตน์ (2533 : 436-440) กล่าวว่าความสำคัญของการใช้คำถามเป็นการสื่อความหมายด้วยถ้อยคำภาษาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และช่วยฝึกฝนการแก้ปัญหา ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น และกล่าวถึงความสำคัญของการใช้คำถามในแง่การเรียนการสอน ดังนี้

1. ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้
 2. ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง
 3. ทำให้ครูทราบความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของเด็ก สามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่เด็กได้อย่างเหมาะสม
 4. ฝึกให้เด็กรู้จักคิดหาคำตอบหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 5. ช่วยให้ทราบความคิดเห็นของเด็ก
 6. ช่วยให้สามารถประเมินความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับบทเรียนและประเมินผล
- การเรียนการสอนได้

ทศนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2536 : 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ว่า เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาเพื่อใช้ในการคิด การสื่อความหมาย การปรับตัวรับความรู้ใหม่ เด็กสามารถใช้ภาษาในการติดต่อกับผู้อื่นทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิจัย (2535 : 77) ที่กล่าวว่าภาษามีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะการอยู่ในสังคมเด็กจะต้องสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยวิธีการพูด การอ่าน การฟัง และการเขียน

กาญจนา นาคสกุล (2539 : 35-37) กล่าวว่า ภาษาเป็นหัวใจของความเป็นมนุษย์ เพราะถ้าปราศจากภาษามนุษย์ย่อมไม่แตกต่างไปจากสัตว์ ด้วยภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สัมพันธ์กับความคิดและการสร้างสรรค์ในสังคมมนุษย์ ทำให้สังคมมนุษย์เจริญก้าวหน้า

มาจนถึงปัจจุบัน ภาษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาคนเพราะเป็นปัจจัยหลักที่เกื้อกูลให้เกิดปัจจัยอื่น ๆ

พัชรี ผลโยธิน (2540 : 196) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาว่า ภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จะใช้ภาษามีจุดหมาย เช่น ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การคิด และการเรียนรู้ ใช้เพื่อแสดงความต้องการ ใช้เพื่อสั่งหรือควบคุม ใช้เพื่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก หรือความคิดเห็น ใช้แสวงหาความรู้ บางครั้งจินตนาการสร้างสรรค์ผ่านทางภาษา และบางครั้งก็ใช้ภาษาในการบอกเล่าให้ข้อมูลกับบุคคลอื่น เป็นการแสดงถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เพราะคำพูดของคนสามารถบ่งชี้ถึงพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ ความคิด สติปัญญา ทัศนคติและระดับของจิตใจของบุคคลนั้นได้

สรุป การสื่อความหมายมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน หากไม่มีภาษาแล้วผู้ส่งสารจะไม่สามารถสื่อความต้องการให้ผู้รับสารเข้าใจตรงตามจุดประสงค์ของตนได้ และที่สำคัญผู้ส่งและผู้รับต้องเข้าใจสารที่ส่งตรงกันจึงจะได้ผล

3.3 พัฒนาการทางภาษาในการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

ตั้งแต่แรกเกิดเด็กสามารถออกเสียงและตอบสนองต่อเสียง เด็กจะร้องไห้เมื่อต้องการให้แม่มาหา นับเป็นพัฒนาการช่วงแรกของการสื่อสาร ซึ่งแม่จะเป็นผู้สังเกตและรับข้อมูลที่เด็กต้องการสื่อสาร และสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ

การศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็กมีความสำคัญต่อผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ได้มีผู้สนใจศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เพียเจท์ และอินเฮลเดอร์ (ดวงเดือน ศาสตราจารย์. 2526 : 215 ; อ้างอิงจาก Piaget and Inhelder. 1969 : 120-122) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้ว่า เด็กอายุ 2-4 ปี จะเรียนรู้คำต่าง ๆ มากขึ้น การพูดคุยเป็นลักษณะการสื่อสารแบบสังคม (Social Communication) แต่ส่วนใหญ่การพูดคุยของเด็กมักจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะใช้คำพูดอธิบายสิ่งที่กำลังทำอยู่ในขณะนั้นโดยไม่ตั้งใจที่จะสื่อสารกับผู้อื่น กล่าวคือ เด็กจะพูดกับตนเองโดยไม่ฟังผู้อื่น ซึ่งเรียกว่า การพูดคนเดียวแบบรวมหมู่ (Collection Monologues) นอกจากนี้เด็กจะมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ จากการมองเห็นของตนเอง และจะเป็นการยากที่จะให้เด็กยอมรับสิ่งที่ต่างจากภาพที่ตนเห็น เด็กจะไม่พยายามเข้าใจคำพูดของผู้อื่น ส่วนเด็กอายุ 5-6 ปีนั้นจะก้าวไปสู่การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuitive) ซึ่งเป็นการคิดโดยอาศัยการรับรู้ คือ มองเห็นสิ่งต่าง ๆ และบอกได้ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร การหยั่งรู้ของเด็ก

แสดงว่าเด็กก้าวหน้าไปสู่การรู้จักแยกแยะกระจาย เด็กสามารถมององค์ประกอบมากกว่าหนึ่งอย่างที่มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์หนึ่ง แสดงว่าเด็กเกือบจะไปถึงการรู้จักคิดอย่างเป็นตรรกศาสตร์

ราศี ทองสวัสดิ์ (2535 : 69-77) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กว่า ภาษาของเด็กประกอบด้วยทักษะทั้ง 4 คือ ทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ตามลำดับ ทักษะทางภาษามีความเกี่ยวข้องกับเด็ก ดังนี้

1. การฟังเป็นพื้นฐานที่มีผลต่อการพูด การอ่าน และการเขียน จากการศึกษาของแพทย์พบว่าเด็กฟังเป็นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา การฟังจึงมีความสำคัญต่อเด็ก เด็กที่อยู่ท่ามกลางความอบอุ่นมีคนพูดคุยด้วยเสมอ ๆ การฟังจะพัฒนาขึ้น เด็กเล็ก ๆ จะฟังคนอื่นพูดก่อนแล้วจึงเรียนรู้ที่จะออกเสียง

2. การพูดของเด็กเป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการโดยเด็กจะพูดได้น้อยคำก่อนแล้วจึงค่อยพูดได้มากคำตามลำดับ จนกระทั่งสามารถเล่าเรื่องราวหรือสนทนาได้ตอบกับผู้อื่นได้

3. การอ่านจะมีประโยชน์ต่อเด็กเมื่อเด็กอ่านแล้วเข้าใจ ก่อนที่เด็กจะอ่านหนังสือได้นั้น เด็กควรมีพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอ่าน ได้แก่ ความสนใจในการอ่าน สามารถจำรูปของคำและเสียงได้ รู้จักความหมายของคำ ตลอดจนฝึกพูดประโยคได้ มองเห็นความเหมือนความแตกต่างของสิ่งของต่าง ๆ ตลอดจนพยัญชนะ และเสียงได้ รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์ ทราบว่าคำไหนหมายถึงสิ่งใด และสิ่งที่ควรคำนึงคือสิ่งที่เด็กอ่านควรมีความหมายต่อเด็กและการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน ดังนั้น การสอนอ่านควรเป็นไปตามขั้นตอน การอ่านหากทำได้ดีจะมีผลต่อการเขียนด้วย

4. ความสามารถในการเขียนจะเป็นไปตามพัฒนาการในวัยนั้น การเขียนในเด็กวัย 5-6 ปี จะสามารถวาดรูปคนโดยมีส่วนสำคัญ 6 ส่วนได้ และวาดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนที่มีมุมแหลมอยู่ในแนวตั้งได้แสดงว่าเด็กพร้อมที่จะเขียนหนังสือได้ มีคุณสมบัติในการใช้มือหรือกล้ามเนื้อเล็กขีดเขียนไปในทิศทางที่ต้องการได้ ตาสามารถมองเห็นความเหมือน ความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ มือและตาทำงานให้สัมพันธ์กันได้ เมื่อเด็กพร้อมที่จะเขียนหนังสือด้วยใจเป็นสุข ไม่ต้องถูกบังคับขู่เข็ญ เด็กจะเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนหนังสือไปด้วย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32-35) ได้จำแนกพัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่สัมพันธ์กับการสื่อความหมายของเด็กอายุ 3-5 ปีไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี	-	สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
	-	บอกชื่อของตนเองได้
	-	ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา

- สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
 - สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
 - ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
 - รู้จักใช้คำถาม “อะไร”
 - สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
 - อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- อายุ 4 ปี
- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
 - บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
 - พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
 - สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
 - สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
 - รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”
- อายุ 5 ปี
- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
 - บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
 - พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 - สนทนาโต้ตอบ เล่าเป็นเรื่องราวได้
 - สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
 - รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”
 - เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
 - นับปากเปล่าได้ถึง 20

3.4 ความหมายของการเขียน

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งของการใช้ภาษา ที่ต้องได้รับการฝึกฝนจนชำนาญเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจ ได้มีผู้ให้ความหมายของการเขียนไว้มากมาย ดังนี้

เพ็ชต์ดี (นฤมล เจียบแหลม. 2545 : 20 ; อ้างอิงจาก Petty. 1985 : 182) กล่าวว่า การเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่มีความยุ่งยากเพราะต้องใช้ความคิด ความรู้สึกประสบการณ์และความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 156) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เขียน” หมายถึง เขียนให้เป็นตัวหนังสือหรือเลข เขียนให้เป็นสันหรือรูปต่างๆ วาด แต่งหนังสือ

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 172) กล่าวว่า การเขียนของเด็กปฐมวัย คือ การจับปากกาหรือดินสอลากไปมาบนกระดาษ แล้วสามารถบอกได้ว่า รอยขีดเขียนนั้นคืออะไร และเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้

สรุปได้ว่า การเขียนในเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กขีดเขียนถ่ายทอดความคิดออกมาอย่างมีความหมาย เด็กสามารถบอกได้ว่าเขาเขียนอะไร การเขียนของเด็กอาจจะไม่สวยงามหรือถูกต้องตามหลักการเขียนจริง แต่การเขียนของเด็กจะเป็นไปตามพัฒนาการและมีความสามารถเฉพาะของแต่ละคน

3.5 ทฤษฎีพัฒนาการเขียน

ไวทือตสกี (นฤมล เจียบแหลม. 2545 : 21 ; อ้างอิงจาก Morrow. 1993 : 239 ; citing Vygotsky. 1978. Mind in society : the development of psychological processes) กล่าวว่า เด็กพัฒนาภาษาเพื่อที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ฉะนั้นเด็กต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจและสร้างสัญลักษณ์ขึ้น นั่นคือ การสื่อสารภาษาโดยใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก กระบวนการพัฒนาสัญลักษณ์เด็กต้องเรียนรู้ที่จะฟัง พูด อ่านและเขียน ซึ่งคือการพัฒนาทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาตั้งแต่ทารกเรียนรู้ที่จะฟังเพื่อที่จะพูดหรือใช้กริยาท่าทาง หรือใช้สัญลักษณ์ หรือการวาดรูป จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการเขียนและการอ่าน

ไดสัน (นฤมล เจียบแหลม. 2545 : 21 ; อ้างอิงจาก Morrow. 1993 : 239 ; citing Dysion. 1985. Individual differences in emergine writing) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ภาษาเพื่อที่จะเรียนรู้การรู้หนังสือ นั่นคือ เด็กต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับสัญลักษณ์และติดต่อในสังคมโดยใช้สัญลักษณ์แยกเป็นระยะได้ดังนี้

1. พัฒนาการรู้หนังสือโดยผ่านพัฒนาการทางภาษา
2. พัฒนาการทางภาษาโดยผ่านพัฒนาการทางสัญลักษณ์
3. พัฒนาการทางสัญลักษณ์โดยผ่านพัฒนาการทางสังคมและการเข้าใจ

วัฒนธรรม

เด็กส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางภาษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีช่องว่างระหว่างระยะใดระยะหนึ่ง และมีทิศทางของแต่ละคน พัฒนาการรู้หนังสือของเด็กเริ่มจากการเรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ขั้นแรกคือ การพูดที่ไม่มี ความหมาย พัฒนามาสู่การพูดที่มีความหมาย พัฒนามาสู่การเล่นกับ

สัญลักษณ์ และในที่สุดคือการเขียนระยะใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีพื้นฐานมาจากระยะก่อนๆ ทั้งนี้ เพื่อที่จะหารูปแบบใหม่ในการติดต่อสื่อสาร

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการเขียนและการเรียนรู้การรู้หนังสือจะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ เพราะในชีวิตจริงก็มีการติดต่อสื่อสารกันในครอบครัว ต่อมาเด็กจะสามารถรู้จักตัวอักษร และท้ายที่สุดเด็กจะเข้าใจความหมายของคำจากการเขียนภายหลังจากนั้นในเวลาไม่นานเด็กจะสามารถรู้เกี่ยวกับคำที่เป็นสัญลักษณ์ที่แท้จริง

3.6 ความสำคัญของการเขียน

นกดล จันทรพิชญ (2531 : 9) ได้สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. การเขียนเป็นการสื่อสารของมนุษย์
2. การเขียนเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้
3. การเขียนสามารถสร้างความสามัคคีในมนุษยชาติ
4. การเขียนเป็นเครื่องระบายออกทางอารมณ์ของมนุษย์

กรรณิการ์ พวงเกษม (2532 : 31) กล่าวว่า การเขียนเป็นวิธีการหนึ่งที่เด็กได้แสดงออก เป็นพัฒนาการทางภาษาอีกด้านหนึ่งที่ความสำคัญเช่นเดียวกับการพูด การเขียนเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความมีเหตุผลในเด็ก เป็นการแสดงออกซึ่งสุนทรียะและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นทางที่จะระบายอารมณ์ เป็นความเชื่อมั่นให้มากขึ้นในตนเอง ครูควรแนะนำให้เด็กเขียนโดยใช้ความคิด ใช้ประสบการณ์ ความพอใจ ตลอดจนทักษะทางภาษาในระดับของเด็กเอง

สรุปได้ว่า การเขียนมีความสำคัญ คือ เป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนส่งถึงผู้รับ โดยที่การเขียนนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์สุนทรียะ ความต้องการ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ของผู้เขียน การเขียนสามารถเก็บไว้ได้นานและถือเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

3.7 จุดมุ่งหมายของการเขียน

ผกาศรี เย็นบุตร (2526 : 95) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนแต่ละครั้งไว้ดังนี้

1. เพื่ออธิบาย เป็นการบอกเล่าให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิด ประสบการณ์ เช่น บทความ สารคดี ตำราวิชาการ ฯลฯ
2. เพื่อพรรณนา เป็นการบอกความรู้สึกให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านทราบ ความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น รู้สึกรัก รู้สึกโกรธ ฯลฯ เช่น ความเรียง นวนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ

3. เพื่อเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนใจ เปลี่ยนความรู้สึกของผู้อ่านตามที่ผู้เขียนต้องการ เช่น ชักชวนให้เห็นจริงหรือปฏิบัติตาม

หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 232-234) กล่าวถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายการเขียนในเด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากชั้นง่าย ๆ ไปสู่ชั้นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจของตน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อแสดงความต้องการ หรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิง เด็กต้องการประสบการณ์การทำเครื่องหมายและทดลองเขียนคำ เขียนประโยค เพื่อที่จะได้เกิดการค้นพบว่าเครื่องหมายเหล่านั้นมีความหมาย

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการเขียนผู้เขียนกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจในงานเขียนที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารได้ดีขึ้น จุดมุ่งหมายการเขียนของเด็กปฐมวัยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น
3. เพื่อแสดงสิ่งบันเทิง
4. เพื่อแสดงความต้องการ

3.8 องค์ประกอบของการเขียน

สนิท ฉิมเล็ก (2540 : 181-182) และ วรณี โสมประยูร (2537 : 142) กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า การเขียนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. ผู้เขียนหรือผู้ส่งสาร เป็นผู้จุดกำเนิดที่ทำให้งานเขียนเกิดขึ้น ลักษณะต่างๆ ของผู้เขียนที่ช่วยให้เกิดงานเขียนได้แก่ ความรู้ การแสดงความคิดเห็น ความสามารถในการใช้ภาษาลำดับความ ลักษณะท่าทางการเขียนที่ส่งผลไปถึงลายมือของผู้เขียนและความมีมารยาทในการเขียน
2. ภาษา ภาษาที่ใช้ในการเขียนมี 3 ระดับ คือ ภาษาพูด ภาษาเขียนแบบแผน และภาษามีแบบแผน แต่ความสำคัญอยู่ที่การเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล สถานที่ จุดมุ่งหมาย เวลา และสถานการณ์สิ่งแวดล้อม
3. เครื่องมือ เครื่องมือที่ทำให้เกิดสารคือเครื่องเขียน เช่น ดินสอ กระดาษ ปากกา หรืออื่นๆที่ใช้แทนกันได้ และตัวอักษรที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลายมือ ถ้าลายมือสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องและชัดเจน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ
4. ผู้อ่าน ผู้อ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึง เพราะเป้าหมายสำคัญของการเขียน คือ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารออกไป ดังนั้น

ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องเลือกหาเนื้อหา ภาษา วิธีการเขียน รูปแบบการเขียน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้อ่านจึงจะทำให้เกิดการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเขียนมี 4 ประการ ที่ครูต้องยึดเป็นหลักและคำนึงถึงเสมอก่อนที่จะวางแผนทางในการเขียน และนอกเหนือจากนี้ยังมีปัจจัยในการสอนเพื่อพัฒนาการเขียนให้กับเด็กอีก คือปัจจัยที่เกี่ยวกับร่างกายของเด็ก เช่น อวัยวะที่เกี่ยวข้องในการเขียน ได้แก่ กล้ามเนื้อมือ ประสาทตา ความสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ ปัจจัยเกี่ยวกับด้านสติปัญญาของเด็ก เช่น ความสามารถในการรับรู้และจำ ช่วงความสนใจ ความสามารถในการเชื่อมโยงความคิด และสัญลักษณ์ให้สัมพันธ์กัน ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น สภาพครอบครัว โรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยครูที่เป็นต้นแบบในการเขียน หรือเทคนิควิธีการสอนเขียน เป็นต้น

3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

เนื่องจากการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของตนเองออกมาเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ และเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิด สติปัญญา ตลอดจนเจตคติด้วย การเขียนจึงเป็นทักษะการแสดงออกที่สำคัญและซับซ้อน วรณี โสมประยูร (2537 : 146-148) กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนมีหลายประการดังนี้

1. อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

การเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้อวัยวะของร่างกายหลายอย่างประกอบกัน ดังนี้

1.1 มือ การพัฒนากล้ามเนื้อมือมีส่วนสำคัญในการเขียน เด็กบางคนไม่สามารถบังคับกล้ามเนื้อให้เขียนตัวอักษรได้ บางคนมือพิการไม่สามารถเขียนได้เลย การเขียนต้องใช้มือเป็นประการสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการฝึกกล้ามเนื้อ

1.2 ตา การเขียนจำเป็นต้องใช้สายตาในการเขียน สำหรับเด็กที่มีพัฒนาการทางสายตาไม่ปกติจะมองภาพกลับกันจากภาพจริง คือมองตัวอักษรหัวกลับ

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตากับกล้ามเนื้อ การเขียนต้องอาศัยตามองเพื่อรับเข้าและใช้มือเขียนสิ่งที่มองเห็น

2. สมรรถนะหรือสติปัญญา

สมองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเขียน เช่น

2.1 ความสามารถในการรับรู้และจำสิ่งต่อไปนี้

- การสังเกตสิ่งที่เขียนว่ามีลักษณะอย่างไร
- การเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เขียน

- การลำดับความคิดเพื่อบรรยายเรื่อง
- การจำลักษณะตัวอักษร คำ ประโยค และข้อความ

2.2 ความสามารถในการแสดงออกที่ต่างกัน เนื่องจากความสามารถในการรับและการถ่ายทอดแต่ละบุคคลแตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนเขียนได้เร็ว แต่บางคนบังคับกล้ามเนื้อในการเขียนได้ไม่ดี

2.3 ช่วงความสนใจและความตั้งใจต่างกัน เด็กที่มีช่วงความสนใจสั้นมักเขียนได้น้อยทำให้ทักษะการเขียนไม่ดีเท่าที่ควร และมีความตั้งใจเรียนน้อยลง

การเขียนมีความจำเป็นต้องโยงความคิดให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน เพราะความคิดที่สัมพันธ์และต่อเนื่องกันเป็นสื่อที่สามารถทำให้เด็กเขียนเรื่องราวต่างๆ ให้ติดต่อสัมพันธ์กันได้มากขึ้น

3. สิ่งแวดล้อม

การเขียนเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฟัง การพูด การอ่านมาก่อนดังนั้นการเขียนจึงต้องอาศัยประสบการณ์พื้นฐานอื่นๆ ทั้งจากบ้าน โรงเรียน และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนของเด็ก

3.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ฐานะเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว ภาษาพูดที่บ้าน เชื้อชาติ จำนวนพี่น้องในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานี้ นับเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็กมาก ทั้งนี้เพราะบ้านเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบการณ์ก่อนและอยู่ใกล้ชิดมากที่สุด นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ภาษาอย่างหนึ่งที่เด็กใช้เป็นอันดับแรกคือ การเอาอย่างและเลียนแบบ เมื่อบ้านมีอิทธิพลต่อการฟัง การพูด และการอ่าน ดังนั้นบ้านจึงเป็นอันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อการเขียน เพราะเด็กย่อมเขียนตามที่ตนเองพูด ฟัง และอ่านมา

3.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนทำหน้าที่เสริมสร้างและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้นทักษะทางภาษาของเด็กย่อมพัฒนาไปตามสภาพแวดล้อม ได้แก่ ตัวครูและเพื่อน ด้านตัวครูเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาษาของเด็กมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนของเด็กมักเริ่มต้นจากครู เช่น วิธีเขียน วิธีการสอนเขียน เจตคติของครู และการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ย่อมช่วยให้เด็กได้เขียนอย่างสร้างสรรค์ได้สมบูรณ์เต็มที่ ส่วนเพื่อน เด็กจะซักถามหรือลอกการเขียนจากเพื่อน

3.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมและชุมชน สภาพแวดล้อมทางชุมชนและสังคมย่อมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเด็กในด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ เจตคติ ทักษะทางภาษา และอื่นๆ

สำหรับทางด้านภาษาโดยเฉพาะการเขียนเด็กมักฟังและอ่านจากสื่อมวลชนด้วย เด็กจึงเขียนจากประสบการณ์ที่พบจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารต่างๆ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน ประกอบด้วย

1. อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน คือ ตาและกล้ามเนื้อมือที่ต้องมีความสัมพันธ์กัน
2. สมรรถนะหรือสติปัญญา ใช้คิด ลำดับความคิด สังเกต หาความสัมพันธ์และจดจำในเรื่องที่จะเขียน เป็นต้น
3. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ บ้าน โรงเรียน สังคมและชุมชนที่เด็กเกี่ยวข้อง

3.10 พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก

ประเทิน มหำพันธ์ (2519 :113) ทศนี ศุภเมธี (2534 : 71) กล่าวสอดคล้องกันว่าการเขียนเป็นงานที่ยากและสลับซับซ้อนยิ่งกว่าการอ่าน เพราะในการอ่านนั้นเด็กเพียงสังเกตความแตกต่างของตัวอักษรแล้วแปลความหมายของตัวอักษรนั้นๆ ออกมาทางสายตาและสมองจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างดีเด็กจึงอ่านหนังสือออก ส่วนการเขียนนั้นมีการสลับซับซ้อนยิ่งกว่าการอ่านหลายเท่า นั่นคือ ผู้เขียนต้องมีการประสานกันระหว่าง สมอง สายตา และมือเป็นอย่างดีจึงจะเขียนได้ ในการเขียนที่ไม่ใช่การคัดลอกเด็กต้องใช้สมองเรียบเรียงความคิดที่จะนำมาเขียน เมื่อลงมือเขียนเด็กต้องควบคุมกล้ามเนื้อมือให้ลากดินสอตามที่ต้องการ สายตาต้องพิจารณาว่าถูกต้องตามที่คิดไว้หรือไม่

พัชรีย์ สอนแก้ว (2536 : 68) กล่าวว่า การส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เป็นการสร้างความพร้อมในการเขียน เป็นการฝึกการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

มีนักการศึกษาหลายท่าน (ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. 2537 : 399-400 ; อ้างอิงมาจากเวอร์เนอร์และคณะ. 1980 ; กรมประชาสัมพันธ์. 2524 : 31-40 ; วิณี ชิตเชิดวงศ์. 2537 : 158 ; พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ และคณะ. 2537 : 220-224 ; ปิยลักษณ์ สิมะแสงยาภรณ์. 2534 : 32-40) กล่าวว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก คือ ความสามารถในการใช้มือ และนิ้วมือในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยสัมพันธ์กับการใช้ตา พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย แบ่งตามอายุได้ดังนี้

วัย 2-3 ปี เด็กวัยนี้มีความสามารถดังนี้

- เรียงไม้ซ้อนกัน 3 ชั้น เป็นสะพานได้
- แกะห่อของเล็กๆ ที่ผูกไว้หลวมๆ ได้
- หมุนลูกบิดเพื่อเปิดประตูได้
- ป้อนอาหารตัวเองได้ดีขึ้น
- เริ่มหัดแต่งตัวเองแต่ยังไม่ดีนัก

- ตัดดินน้ำมันนุ่มๆ ด้วยมีดทาเนยหรือไม้บรรทัด
- ร้อยลูกปัดที่มีขนาด 1 นิ้ว
- ชอบฉีกกระดาษ , เล่นกับนิ้วมือโดยมีเพลงประกอบ
- สามารถเขียนรูปร่างกลมลงบนกระดาษหรือบนพื้นทรายได้ตามแบบ
- สามารถจับกรรไกรได้
- เลียนแบบการขีดเส้น

วัย 3-4 ปี เป็นวัยที่เริ่มเข้าโรงเรียน เด็กวัยนี้มีความสามารถดังนี้

- ต่อแท่งไม้ลูกบาศก์ได้ 9-10 ก้อน
- วาดรูป $\triangle$ และ $\bigcirc$ ลงในแผ่นไม้ตามมุมได้
- ใช้ค้อนตอกตะปูลงบนไม้ หรือตอกหมุดไม้ลงในช่องแบบ 5-6 ตัว
- หมุนเปิด-ปิด ฝาเกลียวที่มีขนาดใหญ่ 1 นิ้ว
- การวาดรูปรู้จักลงน้ำหนักเส้นที่ลากดีขึ้น เขียนรูปหัว และตัวหรืออาจจะส่วนอื่นๆ ของร่างกาย
- รู้จักพับกระดาษ
- ไชลานของเล่นได้
- ร้อยลูกปัดขนาดเล็ก 1 นิ้ว ได้อย่างน้อย 5 เม็ด
- หยิบเชือกมัดขนาดยาว 2 ซม. ได้โดยใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้
- คัดแยกวัตถุที่ไม่เหมือนกับของในกองออกได้
- รู้จักแต่งตัวใส่ ถอด เสื้อผ้าเองได้ ถอดถุงเท้าและรองเท้าได้
- สามารถใช้กรรไกรตัดกระดาษเป็นเส้นยาวๆ เองได้
- ปั้นดินน้ำมันเป็นเส้นยาว เป็นรูปกลมๆ ได้ แล้วแผ่เป็นแผ่นกลม
- จับดินสอได้ถูกต้อง
- ลากเส้นเป็นรูปหลามตัด (Diamond)
- เลียนแบบเขียนเส้นต่างๆ ได้ เช่น $\uparrow \downarrow \leftarrow \rightarrow$
- เลียนแบบเขียนรูป $\times$ และรูปฟันปลา
- ระบายสีได้โดยออกนอกเส้นขอบรูปไม่เกิน 1-2 ซม.

วัย 4-5 ปี เด็กมีความสามารถในการใช้ทักษะกล้ามเนื้อเล็กดังนี้

- เสียบคลิปปะดาษลงบนกระดาษ
- จับดินสอด้วยนิ้วมือในท่าทางที่ถูกต้อง

- พับกระดาษซ้อนกัน 3 ทบได้ และใช้นิ้วรีดตามรอยพับ
- ประกอบภาพตัดต่อ 6-10 ชิ้น ลงในกรอบ
- มีความคล่องในการจับกรรไกร ตัดกระดาษเป็นรูปวงกลม
- บั๊นดินน้ำมันเป็นรูปร่างหยาบๆ ที่ผู้อื่นอาจไม่เข้าใจความหมาย
- เขียนรูปหรือวาดตามแบบได้
- สามารถเขียนเส้นตามรอยประได้
- วาดรูปแบบหยาบๆ ของสิ่งที่คุ้นเคย
- วาดลายเส้นเหมือนกับตัวแบบที่ให้
- วาดรูปคนที่ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ของร่างกาย
- วาดรูปบ้านแบบง่ายๆ
- ระบายสีรูปทรงและแบบอิสระอย่างง่ายๆ ที่มีขนาดใหญ่ภายในกรอบรูป
- สามารถพับนิ้วมือของตน เอาขึ้นหรือหดยกลงที่ละนิ้ว
- สามารถกะขนาด รูปร่างของสิ่งของ รู้ว่าจะไรเล็กหรือใหญ่

วัย 5-6 ปี เด็กมีความสามารถในการใช้ทักษะกล้ามเนื้อเล็กดังนี้

- สามารถรับลูกบอลที่โยนมาจากระยะไกล 1 เมตร
- ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเล่นดินน้ำมัน เช่น ขวด มีดพลาสติก ตัวพิมพ์รูปต่างๆ
- กรอกน้ำ ทราาย ลงในภาชนะและเทออกได้
- ไขและหมุนลูกบิดประตูด้วยกุญแจ
- เปิด-ปิดเข็มกลัดที่มีขนาดใหญ่
- ตัดกระดาษเม็ดเล็กๆ ของเส้นหรือชุด
- ร้อยด้ายขึ้น-ลง ผ่านรูที่เจาะบนกระดาษฝึกการเย็บ
- ต่อแท่งไม้เป็นรูปต่างๆ
- ประกอบภาพตัดต่อจำนวนไม่เกิน 12 ชิ้น เข้าด้วยกัน (ไม่มีกรอบ)
- ประกอบภาพตัดต่อ 16-20 ชิ้น เข้าด้วยกันลงในกรอบ
- ใช้กรรไกรได้คล่อง ตัดกระดาษตามรอยเป็นภาพต่างๆ ได้
- บั๊นดินน้ำมันเป็นรูปร่างสิ่งของที่มีรายละเอียดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ
- วาดรูปคนซึ่งมีรายละเอียดของสิ่งต่างๆ และสวมเสื้อผ้า

- เขียนรูป Δ ตามคำสั่งโดยไม่มีแบบ
- ลอกแบบตามตัวพยัญชนะตามรอยประได้
- เขียนชื่อตัวเองได้
- ระบายภาพที่มีความละเอียด เล็ก โดยอยู่ในขอบเขต

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กมีความสำคัญเป็นพื้นฐานในการเขียนสามารถส่งเสริมได้โดย การฝึกฝนการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา โดยให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย ให้เด็กได้ฝึกฝนจากง่ายไปหายาก ตามความต้องการและความสามารถของเด็ก เป็นรายบุคคลย่อมจะทำให้เกิดความพอใจและร่วมทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ กิจกรรมการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็กที่สำคัญได้แก่ การหยิบ-จับสิ่งของ การพับ การฉีก การตัด การปะกระดาษ การปั้น การพิมพ์ภาพ การขยำ การบีบ การต่อภาพ การร้อยลูกปัด การรู๊ดซี่ป การติดกระดุม การวาดภาพระบายสี การเล่นเกมบล็อก การสังเกตเพื่อแยกลักษณะต่างๆ ของสิ่งของ การแยกขนาด เป็นต้น

3.11 ลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย

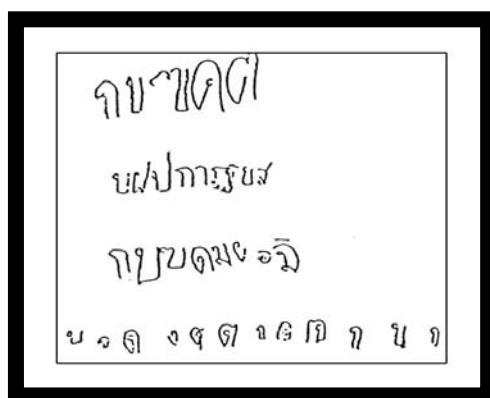
หรรษา นิลวิเชียร และ พรรณรัศมี เเงาธรรมสาร (หรรษา นิลวิเชียร. 2535ก. : 9 ; อ้างอิงมาจากหรรษา นิลวิเชียร และ พรรณรัศมี เเงาธรรมสาร. 2534. ลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็ก) ได้ศึกษาลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็กปฐมวัย ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 193 คน มาวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ที่เท็มเพล และคณะ (หรรษา นิลวิเชียร. 2535ข. : 28 ; อ้างอิงมาจาก เท็มเพล และคณะ 1982. The beginnings of writing) ได้ศึกษาไว้ซึ่งปรากฏผลสอดคล้องกับผลการศึกษาของเท็มเพลและคณะเป็นการเขียนด้วยตัวของตัวเอง ไม่มีการดูแบบอย่าง ไม่คำนึงถึงการเขียนให้ถูกต้องเหมือนแบบและไม่ได้รับการสอนเขียนจากครูมาเลย ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. กฎการเกิดขึ้นซ้ำๆ (Recurring Principle) ลักษณะการเขียนของเด็กในชั้นนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างการเขียนกับการวาดภาพ เด็กจะสังเกตเห็นว่าการเขียนมีลักษณะการซ้ำๆ กันของเครื่องหมาย ซึ่งอาจประกอบด้วย เส้นโค้ง เส้นตรง และลักษณะเป็นแถว ดังตัวอย่างในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ลักษณะการเกิดขึ้นซ้ำๆ

2. กฎการซ้ำในรูปแบบที่แตกต่างกัน (Generative Principle) เป็นการค้นพบว่าการเขียนประกอบด้วยตัวอักษรซึ่งมีรูปร่างต่างๆ กัน ถึงจะมีการซ้ำ แต่ก็ซ้ำในลักษณะการประกอบของเครื่องหมายที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าเด็กกลุ่มตัวอักษรไม่ก็ตัวก็ตาม ดังตัวอย่างภาพประกอบ 3

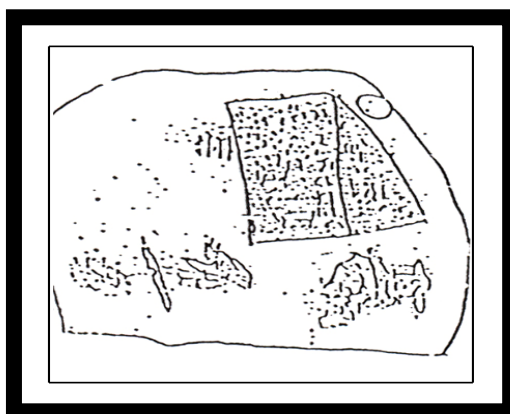

ภาพประกอบ 3 ลักษณะการซ้ำในรูปแบบที่แตกต่างกัน

3. มโนทัศน์เครื่องหมาย (Sign Concept) คือ การที่เด็กเรียนรู้ว่าเครื่องหมายใช้แทนบางสิ่งบางอย่างซึ่งไม่มีเหตุผลว่าทำไมตัวอักษรชนิดนั้นถึงใช้แทนความหมายนั้น ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายที่แต่ละชาติแต่ละภาษาคิดกำหนดขึ้นมา และได้รับการสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน สิ่งนี้เองที่เป็นเครื่องจำแนกความแตกต่างระหว่างการเขียนกับรูปภาพ เราเรียนรู้ตัวอักษรใช้แทนคำ

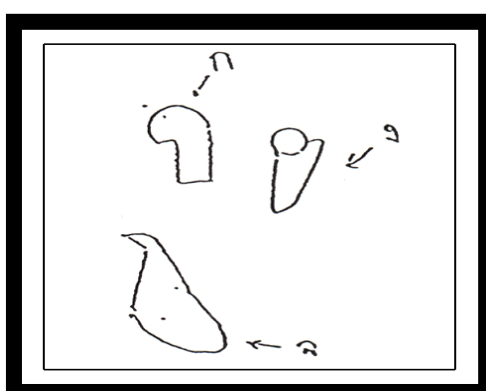
และคำใช้แทนความหมายบางสิ่ง เด็กจะเกิดการเรียนรู้ว่า การเขียนก็คือการใช้เครื่องหมายเพื่อแสดงถึงบางสิ่ง ความเข้าใจของเด็กเช่นนี้คือ เด็กมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมายนั่นเอง

ดังตัวอย่างในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ลักษณะการมีมโนทัศน์เครื่องหมาย

4. กฎการยืดหยุ่น (Flexibility Principle) เด็กเรียนรู้ตัวอักษรจากครอบครัว จากโรงเรียน และสังคมการเขียนตัวอักษรนั้นจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเครื่องหมายที่เป็นที่ตกลงกันในสังคม เช่น ภาษาไทยมีพยัญชนะ 44 ตัว มีเส้นพื้นฐานที่ประกอบกันเป็นตัวอักษร 13 เส้น ตัวอักษรประกอบด้วยเส้นหลายชนิดที่มีรูปร่างต่างๆ กัน ระหว่างที่เด็กเรียนรู้การทดลองเกี่ยวกับตัวอักษรนั้น เด็กจะค้นพบว่าตัวอักษรที่เด็กรู้จักนำไปสู่การเขียนตัวอักษรตัวอื่น เช่น ก ฅ ฌ พ ฟ ดังนั้น บางครั้งเด็กก็เกิดคิดประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นมาใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากตัวอักษรที่มีอยู่หรือดัดแปลงตัวอักษรเดิมให้แตกต่างออกไปจากเดิม นั่นก็คือ เด็กค้นพบกฎการยืดหยุ่นนั่นเอง ดังตัวอย่างในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ลักษณะการยืดหยุ่น

5. กฎการเรียงแถวและการจัดหน้า (Linear Principle and Principle of Page Arrangement) การเขียนในระยะแรกของเด็กจะประสบปัญหาเรื่องทิศทาง นักจิตวิทยาการรับรู้ กล่าวว่า ไม่ว่าเด็กจะมองเก้าอี้จากแง่มุมไหน สายของเด็กก็ยังมองเห็นว่าเป็นเก้าอี้เหมือนกันเด็กจะไม่นำเนื้ถึงการเปลี่ยนแปลงมุมมองดังนั้น ไม่ว่าตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะใด เด็กก็จะมองไม่เห็นความแตกต่างเด็กจึงมักจะเขียนตัวอักษรกลับข้างหรือกลับหัวได้อย่างไม่ลำบาก นอกจากนี้เด็กยังมีความสับสนเรื่องการจัดหน้ากระดาษ เพิ่มเพลอธิบายว่า การจัดหน้ากระดาษของแต่ละภาษาไม่เหมือนกัน ภาษาอังกฤษเขียนจากซ้ายไปขวา เมื่อจบบรรทัดก็ขึ้นต้นบรรทัดใหม่ชาวฮีบรูอ่านจากขวาไปซ้าย คนจีนอ่านจากบนลงล่าง และจากขวาไปซ้าย ในภาษาไทยนั้นเรามีระบบการเขียนเช่นเดียวกับ ภาษาอังกฤษ คือ จากซ้ายไปขวา ในภาษาไทยนั้นเรามีระบบการเขียนเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ คือ จากซ้ายไปขวา แต่ก็ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ว่า เด็กมีความสับสนเรื่องทิศทาง ดังตัวอย่างใน ภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ลักษณะการเรียงแถวและการจัดหน้า

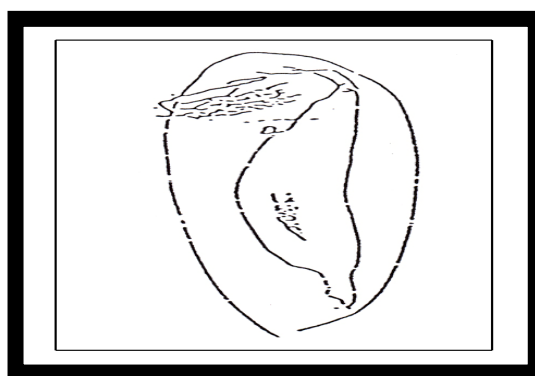
ซูลส์บาย ได้ทำการศึกษาการเขียนของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 คน พบว่าเด็กมีลักษณะการเขียน ตามลำดับดังนี้ (อริยพร คงนางวัง. 2542 : 32 ; อ้างอิงจาก Sulzby. 1985 : 241)

1. การเขียนโดยผ่านการวาดรูป (Writing Via Drawing) เด็กจะใช้การวาดรูปเป็นพื้นฐานของการเขียน ทั้งการวาดรูปและการเขียนจะไม่มีความสัมพันธ์กัน เด็กจะมองว่าการวาดรูปและการเขียนเป็นการติดต่อสื่อสารโดยเฉพาะ ดังตัวอย่างประกอบ 7

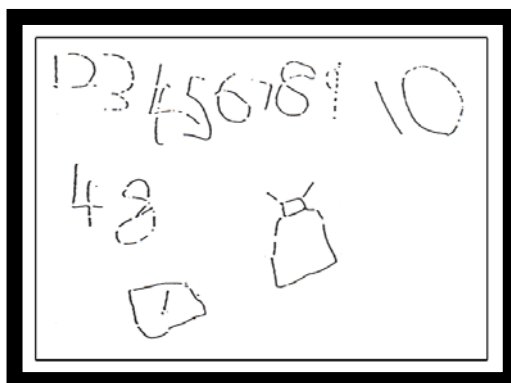
ภาพประกอบ 7 การเขียนโดยผ่านการวาดรูป

2. การเขียนโดยผ่านการขีดๆ เขียน (Writing Via Scribbing) เด็กจะขีดๆ เขียนๆแต่จะไม่เหมือนการเขียนจะพบว่าเด็กขีดๆ เขียนๆ จากซ้ายไปขวาได้บ่อยครั้ง เด็กจะเคลื่อนดินสอเหมือนที่ผู้ใหญ่ทำและจะเขียนโดยทำให้เกิดเสียง การเขียนขั้นนี้จะเริ่มคล้ายการเขียนจริง ดังตัวอย่างภาพประกอบ 8

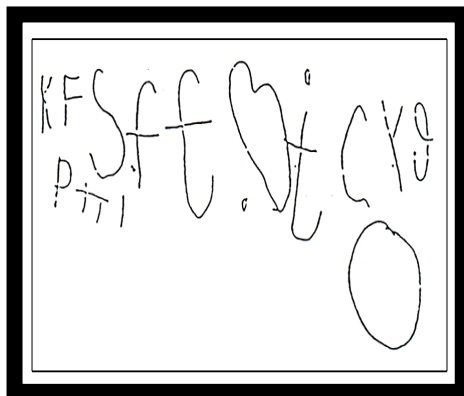
ภาพประกอบ 8 การเขียนโดยผ่านการขีดๆ เขียนๆ

3. การเขียนโดยผ่านการทำตัวอักษรหรือแบบ (Writing Via Scribbing) เมื่อมองดูผ่านๆแล้ว การเขียนขั้นนี้จะเหมือนตัวอักษรจริง แต่ดูใกล้ๆ จะเห็นว่าเด็กเขียนไม่สมบูรณ์เหมือนตัวอักษรจริง แต่เด็กคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้น ดังตัวอย่างภาพประกอบ 9

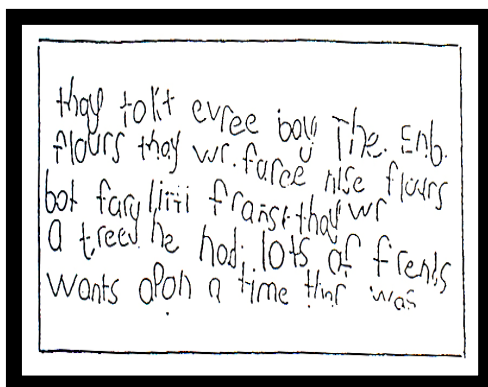
ภาพประกอบ 9 การเขียนโดยผ่านการทำตัวอักษรเหมือนแบบ

4. การเขียนโดยผ่านการคัดลอกจากหนังสือ (Writing Via reproducing will earned units or letter string) เด็กจะเขียนคัดลอกตัวอักษรเป็นชื่อตัวเอง การเขียนของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน บางคนอาจจะเขียนตัวอักษรยาวๆ หรือคิดแบบการเขียนของตนเองขึ้น ดังตัวอย่างภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 การเขียนโดยผ่านการคัดลอกจากหนังสือ

5. การเขียนโดยผ่านการคิดแบบของตนเองขึ้น (Writing Via invented spelling) เด็กส่วนใหญ่จะคิดแบบการเขียนของตนเองขึ้น ซึ่งจะแสดงความรู้สึกออกมา โดยไม่รู้ว่าสะกดจริงๆ ทำอย่างไรในการเขียนคำๆ หนึ่ง ตัวอักษรเดียวจะเป็นตัวแทนของพยางค์ของคำนั้นทั้งหมด และจะมีบางคำเกินมา ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัน เด็กบางคนจะเขียนอย่างรอบคอบเหมือนแบบการเขียนจริง จะมีคำเพียงเล็กน้อยที่คิดขึ้นเอง ดังตัวอย่างภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 การเขียนโดยผ่านการคิดแบบของตนเองขึ้น

6. การเขียนโดยผ่านการสะกดตามแบบ (Writing Via conventional spelling) ในชั้นนี้เด็กจะเขียนเหมือนของผู้ใหญ่ ดังตัวอย่างภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 การเขียนโดยผ่านการสะกดตามแบบ

การเขียนของเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เริ่มจากการลากเส้นที่ยังไม่มีความหมายไปจนถึงการลากเส้นที่มีความหมาย สร้างสัญลักษณ์ และสื่อความหมายได้โลเวนเฟรด (สุภาพ กิตติสาร. 2530 : 26 ; อ้างอิงจาก Lovenfeld. n.d.) ได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเขียนของเด็กดังนี้

1. เด็กในช่วง 2-4 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียน โดยหยิบจับ ขีดเขียนอย่างสะเปะสะปะ เพราะยังไม่สามารถบังคับมือได้ จนกระทั่งประสาทมือเริ่มสัมพันธ์กับการควบคุมสายตาในงานที่ทำได้ จะเริ่มเขียนลากเส้นที่สะเปะสะปะไปสู่เส้นโค้ง มีการวนซ้ำเส้นเดิม มีทั้งเส้นใน

แนวตั้งและเส้นแนวนอน และจะลากเป็นวงกลม จากนั้นเริ่มเล้าถึงการขีดเขียน เริ่มสนใจและสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สามารถแสดงออกมาในเส้นที่ตนขีดเขียน

2. เด็กวัย 4-7 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียน โดยการเขียนนั้นเริ่มมีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการเริ่มต้นสื่อสารด้วยภาพ เด็กเริ่มสร้างแบบในการวาดของตนแบบแผนหรือสัญลักษณ์แรกที่เด็กทำขึ้นได้แก่ คน เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด

ทิสนา แชมมณี และคณะ (2536 : 76-77) ได้แบ่งพฤติกรรมการเขียนตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ลักษณะดังนี้

1. วาดแทนเขียน เด็กสื่อการคิดโดยใช้การวาดแทนเขียน
2. ขีดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่ แต่การเขียนของเด็ก คือ การขีดเขียนในระยะแรกเด็กอาจขีดเขียนไปทั่วกระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนดูคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ
3. เขียนโดยทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือ บางตัวคล้ายตัวอักษรบางตัวก็ไม่คล้ายตัวอักษร แต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง
4. เขียนตัวอักษรที่รู้จักตัววิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลับที่ตัวอักษร หรืออาจเขียนตัวอักษรกลับ
5. คัดตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัวหรือบอกข้อความที่ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำออกไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว
6. เขียนโดยคิดสะกดขึ้นเอง เด็กจะคิดวิธีสะกดขึ้นเองเมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เช่น เขียน ด ม แทนคำว่า ดอกไม้
7. เขียนสะกดคำใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนว่า “ขอบคุณคะ” โดยผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 178-179) ได้แบ่งพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยตามวัย ได้ดังนี้

เด็ก 2 ขวบ ลากเส้นขยุกขยิก ลากเส้นตามรูปร่างวงกลมได้ จับดินสอหรือปากกา โดยใช้ทั้งมือจับและทั้งแขนขยับเขยื้อน จะขีดเขียนจนเต็มหน้ากระดาษ พอใจกับรอยขีดเขียนของตน

เด็ก 3 ขวบ ชอบเขียนตัวอักษรตัวโต ๆ ทุกหนทุกแห่ง ชอบวาดและระบายสี

เด็ก 4 ขวบ จดจำอักษรบางตัวได้ รวมทั้งจำชื่อตนเองได้ อาจเขียนชื่อ

ตนเองได้ หรือเขียนได้เป็นบางตัว ขอบวาดและระบายสี การวาดรูปคนวาดแค่เพียงเส้นตรงแนวตั้ง และร่างแบบหยาบ ๆ แต่วาดรูปวงกลมและสี่เหลี่ยมได้

เด็ก 5 ขวบ เขียนชื่อตนเองได้ การเขียนพยัญชนะ ตัวเลย อาจเขียนไม่เรียบลำดับ และบางที่เขียนกลั้วหัวก็มี สามารถเขียนตัวเลขได้แต่ตัวไม่เท่ากัน และมีขนาดพอดี ๆ จับดินสอ ปากกาหรือพู่กันได้ดีขึ้น ขอบวาดและระบายสี สามารถวาดภาพที่ยากขึ้นได้ และภาพมีความสมบูรณ์มากขึ้น ชอบเลียนแบบ สามารถวาดรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเข้าด้วยกัน ชอบถามถึงตัวสะกดของคำ

สรุปได้ว่า ลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย จะเริ่มจากการวาดรูปเพื่อสื่อความคิด พัฒนามาสู่การขีด ๆ เขียน ๆ การคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้น การคัดลอกตัวอักษรจากแบบ เขียนโดยการคิดสะกดขึ้นเอง จนกระทั่งสามารถเขียนสะกดให้ถูกต้องตามแบบการเขียนจริง ซึ่งจะเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่ กระบวนการเขียนของเด็กและผู้ใหญ่จะแตกต่างกับที่วุฒิภาวะพัฒนาการและประสบการณ์

3.12 การเตรียมความพร้อมในการเขียนของเด็กปฐมวัย

การเตรียมความพร้อมในการเขียนของเด็กปฐมวัยได้มีผู้กล่าวถึงดังนี้

ฮิลเดิร์ท (นฤมล เชียบแหลม. 2545 : 36 ; อ้างอิงจาก Hildreath. 1950 : 327-

330) ได้กล่าวถึงความพร้อมในการเขียนว่า การเขียนต้องประกอบด้วยปัจจัย 2 อย่าง คือ วุฒิภาวะทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ และ วุฒิภาวะการรับรู้ เด็กที่ยังไม่บรรลุลุฒิภาวะในด้านหนึ่งด้านใดก็ตาม การเขียนของเขาก็จะไม่ได้เป็นผล หนึ่งความพร้อมของการประสานระหว่างสายตากับมือนั้นมีความจำเป็นต่อการเขียนมาก

เบเกอร์ (นฤมล เชียบแหลม. 2545 : 36 ; อ้างอิงจาก Baker. 1988 : 192) ได้ให้ความคิดเห็นสนับสนุนเกี่ยวกับความพร้อมในการเขียนโดยเน้นว่า ก่อนจะสอนเขียนผู้สอนควรพิจารณาถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเด็กเสียก่อน หากยังไม่พร้อมก็หาทางส่งเสริมโดยจัดประสบการณ์เบื้องต้นอันจะนำไปสู่การเขียนให้กับเด็ก เมื่อเด็กมีความพร้อมทางสมองแล้ว สำหรับความพร้อมทางกล้ามเนื้อนั้นส่งเสริมได้โดยให้เด็กได้ฝึกใช้มือในงานต่าง ๆ เช่น วาดเขียน ปั้น เย็บ ถัก และสาน เป็นต้น

ดอร์สัน (นฤมล เชียบแหลม. 2545 : 36 ; อ้างอิงจาก Dawson. 1957 : 391-392)

ได้กล่าวถึงความพร้อมไว้ว่า วุฒิภาวะของการรับรู้ทางภาพเป็นปัจจัยสำคัญของความพร้อมทางการเขียน นั่นคือ เด็กพร้อมที่จะเขียนก็ต่อเมื่อสามารถที่จะจำแนกภาพที่เขาเห็นได้ว่าเป็นภาพอะไร และการเขียนมิใช่จะเป็นเพียงกระบวนการของการใช้แรงงานทางกล้ามเนื้อหรือเป็นการตอบสนองของ

กิริยาสะท้อนขั้นต่ำเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการแห่งการคิด เป็นกระบวนการที่ต้องใช้กิจกรรมของระบบประสาทส่วนกลางด้วย

ราศี ทองสวัสดิ์ (2527 : 182) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับการเขียนดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทักษะในการแสดงออกทางความคิดของตน
2. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อละเอียด เช่น นิ้วมือ ให้สามารถจับดินสอ หรือสียื่นไปในทิศทางที่ต้องการ
3. เพื่อพัฒนาประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ซึ่งอาจฝึกด้วยเครื่องเล่นที่ต้องเล่นด้วยมือ เช่น การเล่นเกมตัดต่อ การเล่นเกมจับคู่ภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ก็อาจฝึกโดยการให้ทำงานศิลปะ เช่น การปั้น การวาดภาพด้วยสีน้ำ การวาดภาพด้วยสีเทียน เป็นต้น
4. เพื่อพัฒนาการเคลื่อนสายตาคจากซ้ายไปขวา ให้ทราบว่าสัญลักษณ์ของหนังสือไทยจะเริ่มอ่านเขียนจากซ้ายไปขวา ในบรรทัดเดียวกัน เมื่อจบบรรทัดที่หนึ่งก็จะเลื่อนลงมาเขียนในบรรทัดที่สอง ต่อไป
5. เพื่อฝึกกล้ามเนื้อมือที่จะนำไปสู่การเขียนตัวอักษรที่ถูกต้อง ตามทิศทางที่ควรฝึกเมื่อเด็กมีความพร้อมดีแล้ว

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมในการเขียน เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์พื้นฐานที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาตามระบบของชั้นประถมศึกษาได้ง่ายขึ้น โดยไม่เร่งรัดให้เด็กเขียนเมื่อเด็กยังไม่มีความพร้อมแต่จะส่งเสริมพัฒนาการเขียนตามวัยและความต้องการของเด็กอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้จะทำให้เด็กรักการเรียนรู้ การเขียน ปัญหา การอ่าน-เขียน ในระดับประถมศึกษาหรือระดับที่สูงขึ้นจะลดน้อยลง

3.13 แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย

มอร์โรว์ (นฤมล เจียบแหลม. 2545 : 36 ; อ้างอิงจาก Morrow. 1993 : 245)

กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้กับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้ ดังนี้

1. ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้มีอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับเด็กได้ฝึกเขียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กได้เข้าร่วมเพราะเด็กจะทำผลงานจากประสบการณ์ที่เขาพอใจ
3. เด็กจะสังเกตการเขียนของผู้ใหญ่เสมอทั้งขณะทำงานและในเวลาว่าง เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแต่เด็ก
4. เด็กต้องการโอกาสและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเขียนด้วยตัวเอง

5. บางครั้งเด็กต้องการความช่วยเหลือในการตัดสินใจที่จะเขียน อย่าปล่อยให้เด็กเขียนคนเดียว

6. เด็กจะให้ความหมายสิ่งที่เขาเขียนขึ้น เช่น ตัวหนังสือ คำ เป็นต้น

7. ในการเขียนของเด็กโดยมากมักจะมีคามหมายในการสื่อสาร ดังนั้นต้องให้ความสนใจ

8. เด็กควรได้รับการสนับสนุนในระยะยาวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อาจจะโดยการให้เขียนบันทึก เขียนการ์ด เขียนบัตรอวยพรในโอกาสต่าง ๆ เขียนคำ เขียนสัญลักษณ์ เขียนประกาศ เขียนเรื่องราว และเขียนตัวหนังสือ เป็นต้น

9. ควรอ่านเรื่องราวที่หลากหลายให้เด็กฟัง เพราะอาจเป็นการจุดประกายความคิดของเด็ก

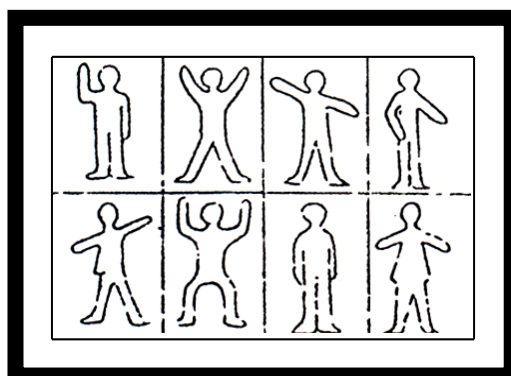
10. ควรหาโอกาสที่เหมาะสมในการสอนเด็กเขียน

11. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เขียนคำจากต้นแบบ

นิตยา ประพุดติกิจ (2539 : 174-175) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการเขียนดังต่อไปนี้

1. การฝึกใช้กล้ามเนื้อเล็ก (Small Muscles) ได้แก่ การเล่นเกมหยิบแผ่นบอร์ด การตัด กวาดภาพ การร้อยลูกปัด การผูกเชือก การรูดซิป การวาดและระบายสี

2. การฝึกเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนของร่างกาย จะช่วยให้เด็กสังเกต ได้รู้สึก และเข้าใจคำว่า สูง ต่ำ และทิศทาง รู้จักรูปร่างและเส้น (เส้นตรง) การหมุนแขน (วงกลม) การยกขาขึ้นตรง หรือครูอาจให้เด็กเลียนแบบท่าทางตามรูปที่ครูชี้ให้ดู ซึ่งบัตรควรมีขนาดใหญ่พอสมควร และมีท่าทาง ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 บัตรร่างรูปคนเพื่อให้เด็กเลียนแบบท่าทาง

3. การฝึกความเข้าใจเรื่อง ซ้าย ขวา โดยครูบอกให้เด็กใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งเคลื่อนไหวการผูกริบบิ้นหรือลูกกระดิ่งที่ข้อเท้าหรือมือของเด็ก

4. การเล่นเกมที่อาศัยการใช้นิ้วมือ เช่น การต่อบล็อกพลาสติกขนาด เล็กและขนาดกลาง การใช้แผ่นกระดานแม่เหล็ก

5. การเล่นเกม เช่น เกมปฏิบัติตามคำสั่ง การเล่นเกมที่ต้องอาศัยนิ้วมือ

6. การฝึกเรียงตัวพยัญชนะ ครูแจกซองให้เด็กแต่ละคนเพื่อประสมตัวอักษร ตามชื่อของตนเอง หรือ แจกตัวเลขให้เรียงก็ได้ ถ้าโรงเรียนมีกระดานและตัวอักษรแม่เหล็กก็สามารถ ใช้ตัวอักษรหรือตัวเลขเรียงบนกระดานนี้ได้ นอกจากนี้ครูอาจใช้ตัวอักษรที่ทำด้วยไม้พลาสติกหรือ กระดาษแข็ง เพื่อให้นักเรียนลากเส้นตามแบบ

7. การเรียงชื่อสิ่งของ ครูจัดสิ่งของให้เรียงจากซ้ายไปขวา หรือจากบนลง ล่าง และเรียกเด็กให้ชี้พร้อมทั้งบอกชื่อสิ่งของนั้นตามลำดับที่วาง

8. การวาดภาพ

8.1 ควรให้เด็กวาดภาพให้เสร็จ อย่างน้อยสักส่วนหนึ่งก็ย้งดี
ให้เด็กลากเส้นตามรอยปะ

8.2 ให้เด็กเขียนในอากาศ หรือใช้นิ้วจุ่มน้ำแล้วเขียนบนพื้นซีเมนต์

8.3 ให้ลากเส้นต่อภาพให้สมบูรณ์

8.4 การโยงเส้นจับคู่ เช่น ระหว่างแม่กับลูก รองเท้าแบบต่าง ๆ เป็นต้น

9. การติดป้ายชื่อ นอกจากเด็กมีป้ายชื่อติดเสื้อแล้ว ครูควรทำป้ายชื่อ นักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนหยิบไปแขวนบนแผ่นกระดาน ซึ่งครูเขียนชื่อศูนย์การเรียนต่าง ๆ ไว้ เด็ก จะต้องตัดสินใจก่อนว่าจะเลือกเล่นศูนย์ใด แล้วจึงนำป้ายชื่อตนไปแขวนหรือถ้ามีป้าย “อาสาสมัคร ในวันนี้” ก็ให้เด็กนำไปแขวนด้วย

10. ศิลปะ เช่น ให้เด็กละเลงสี แล้วใช้นิ้วเขียน (Finger Painting) ลงบน สีเรียบ ๆ นั้นหรือเขียนบนทราย การปะเศษกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ เป็นตัวอักษร การขยำกระดาษ การสานกระดาษหรือไหมพรมเส้นโต ๆ ก็ได้

นิตยา ประพตกิจ กล่าวเสริมว่า ครูควรเขียนชื่อเด็กลงบนมุมซ้ายของ แผ่นกระดาน และเขียนที่ซ้ำของเด็ก เช่น ตัวเก็บของ สมุด ฯลฯ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ลักษณะอักษรว่า แบบนี้หมายถึงชื่อของตน ครูควรนั่งข้าง ๆ เด็กและเขียนอย่างสวยงามและประณีต เพื่อเป็น แบบอย่างแก่เด็กไม่ควรนั่งตรงข้ามกับเด็กหรือนั่งเฉย ๆ เพราะเมื่อเด็กมองไปจะเห็นตัวอักษรในอีก รูปแบบหนึ่ง เด็ก ๆ มีความภูมิใจที่เห็นผลงานของตนและต้องการเห็นชื่อของตนเองปรากฏอยู่เช่นนั้น ถ้าเด็กยังเล็กและเขียนชื่อตนเองไม่ได้ ครูควรเขียนให้และเขียนอย่างสวยงามด้วย ส่วนผู้ปกครองควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเขียนของเด็กไม่ว่าจะชุกชุกหรือไม่กี่ตามเพราะนั่นคือพื้นฐานขั้นต้นของการเขียน จัดหากระดาษ ดินสอ ไว้ให้ลูกพร้อมเสมอ ให้ลูกวาดภาพ พ่อแม่เขียนคำบรรยายตามคำบอกเล่า

ของลูก ช่วยเหลือเมื่อลูกต้องการ เขียนจดหมายชื่นชมลูกเมื่อลูกต้องการขีดเขียน เขียนชื่อลูก (หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกสนใจ) ให้ลูกได้เห็น เป็นต้น

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2532 : 53-54) กล่าวว่า ครูควรจัดห้องให้เด็กฝึกเขียนอยู่ในท่าที่สบายไม่มีเสียงอึกทึก หรือผู้คนพลุกพล่าน มีแสงสว่างพอเพียงไม่จ้าจนเกินไป และควรให้แสงสว่างเข้าทางซ้ายมือของเด็ก หรือจากทางด้านบนมิใช่ส่องทางด้านขวาหรือตรงหน้าเด็ก เพราะจะทำให้เกิดเงามือบังการเขียนของเด็ก แต่ถ้าเด็กถนัดมือซ้ายควรให้แสงสว่างเข้าทางขวาของมือเด็ก

สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้แก่เด็กปฐมวัย ทั้งครูและ ผู้ปกครองต้องร่วมมือกันในการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้ประกอบไปด้วยอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเขียนอย่างหลากหลาย ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงการบูรณาการทักษะการเขียนเข้าด้วย เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงในสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายครูควรจัดให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ได้มีโอกาสสำรวจ ค้นคว้า ทดลองเพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ส่งสาร และรับสารอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นตัวอย่างการเขียนที่ดีให้แก่เด็ก ให้แรงเสริมทางบวก พุดคุยซักถามถึงสิ่งที่เด็กเขียน ตอบคำถามเมื่อเด็กสงสัยและประการสำคัญ ควรเป็นนักสังเกตที่ดีว่าเด็กสนใจอะไร เพื่อที่จะเชิญชวนให้เด็กเขียนเกี่ยวกับสิ่งนั้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

จุจิตร ทองเอียด (2540 : 78-80) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนเจอร์นัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน โดยก่อนการทดลองตัวอย่างประชากรทำแบบสอบถามความสามารถในการเขียนเจอร์นัล ฉบับที่ 1 ขณะดำเนินการทดลองตัวอย่างประชากรได้รับการสอนการเขียนเจอร์นัลหลังเลิกเรียนวันละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน หลังการทดลองตัวอย่างประชากรได้ทำแบบสอบถามความสามารถในการเขียนเจอร์นัล ฉบับที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเจอร์นัลหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุวิตรา เศรษฐสมบัติกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการเสริมและไม่ได้รับการเสริมการเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลองได้รับการสอนเขียนความเรียงภาษาไทยโดยไม่ได้รับการเสริมการเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนความเรียงภาษาไทยโดยไม่ได้รับการเสริมการเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้มีความสามารถในการ

การเขียนความเรียงภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนเขียนความเรียงภาษาไทยโดยไม่ได้รับการเสริมการเขียนแบบบันทึกการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประไพ แสงดา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานไม่จบเรื่อง ที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงระยะเวลาของการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานไม่จบเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นความสามารถด้านการเขียนสูงขึ้น

รัฐจวน ประโมจนี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพที่มีความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุ 4 - 5 ปี จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความสามารถในการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นฤมล ฉะยมแหลม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติมีพัฒนาการด้านการเขียนสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เดล (Dale. 1978 : 307) ศึกษาการใช้ถ้อยคำของเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ ตั้งแต่อายุ 2 ปี ถึง 12 ปี โดยวิธีการทดสอบคำศัพท์จากรูปภาพ ผลการศึกษาพบว่า ความถูกต้องในการใช้คำศัพท์ของเด็กเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ กล่าวคือ ช่วงอายุ 2 ปี เริ่มที่ 25 คำ ถึง 60 คำ เมื่ออายุ 6 ปี และเพิ่มขึ้น 90 คำ เมื่ออายุ 12 ปี อัตราการเพิ่มของคำศัพท์ต่าง ๆ จะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะก่อนวัยเรียน หลังจากวัยนี้คำศัพท์จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ แต่จะไม่มีหยุดนิ่ง สัดส่วนของคำชนิดต่าง ๆ ที่เด็กนำมาใช้มักจะเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ สัดส่วนของการใช้คำนามจะลดลง ในขณะที่สัดส่วนของการใช้คำวิเศษณ์ บุรพบท และสันธาน จะเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาจากจำนวนคำที่เด็กนำมาใช้

จอห์นสัน (Johnson. 1989 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะท่าทางวิธีการสื่อความหมาย และหน้าที่ในการสื่อความหมายของเด็ก 3 ขวบ ขณะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเพื่อน ๆ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่หลายคน เด็กกับผู้ใหญ่คนเดียว และเด็กกับเด็ก มีโครงสร้างต่างกันและเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ในขณะที่เล่น

และผู้ใหญ่ใช้วิธีการพูดโดยไม่ออกคำสั่งจะมีวิธีการสื่อความหมายได้ไวลงไ้และมีการเรียนรู้โดยไม่คาดหมายเกิดขึ้น

เรดแมน (Redman. 1994) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเขียนบันทึกเป็นเสมือนการฝึกการสื่อสารและสภาวะการอ่านออกเขียนได้ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 8 จำนวน 26 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความสามารถในการสื่อสาร รูปแบบการสนทนา และการเขียนเพิ่มขึ้น

ไดค์ (จุจิตร ทองเอียด. 2540 : 58 ; อ้างอิงจาก Dyck. 1993) ได้ศึกษาการเขียนบันทึกในชั้นเรียน แนวทางที่ช่วยปรับปรุงภาษา การเรียนรู้ และความคิด งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับกลางจากชั้นเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา โรงเรียนในชนบทเมืองมานิโทบา จำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า การเขียนบันทึกในชั้นเรียนช่วยให้นักเรียนพัฒนาทั้งด้านการเขียน การเรียนรู้ และความคิด

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยนั้น หากเด็กได้ประกอบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน โดยกิจกรรมเป็นลักษณะที่เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จะส่งผลให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาประสาทสัมผัส การคิดอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการพัฒนาการสื่อความหมาย และหากมีการให้เด็กจดบันทึกจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การขีดเขียน การวาดภาพ หรือการเขียนสะกดคำ จากประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรม เด็กก็จะสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นภาษา เป็นการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็ก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงนักเรียนที่มีคะแนนในการทดสอบการสื่อความหมายด้านการเขียนอยู่ในระดับต่ำสุดขึ้นไป จำนวน 15 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
2. เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาจากคู่มือการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ (2545) และ การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กอนุบาลของ ธิดา พิทักษ์สินสุข (2532)

1.2 สร้างแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล จำนวน 24 แผน ซึ่งมี ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

1.1 ครูสนทนากับเด็กเพื่อกำหนดสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา ประกอบการดูภาพ

1.2 ครูทำความเข้าใจกับเด็กเพื่อให้เด็กทราบถึงวัตถุประสงค์ของการไปทัศนศึกษาและสร้างข้อตกลงกับเด็กเกี่ยวกับระเบียบที่ต้องปฏิบัติระหว่างไปทัศนศึกษาโดยครูทำผังวิเคราะห์การไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาแสดงให้เด็กดู

2. ขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

2.1 ครูนำเด็กไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนดอาจจะมีวิทยากรสถานที่นั้น ๆ

2.2 ขณะเที่ยวชมทัศนศึกษาให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สภาพแวดล้อมสำรวจ ทดลอง รวบรวมข้อมูลผ่านการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำถามปลายเปิด จากนั้นให้เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็นภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระ สื่อความหมายสิ่งที่บันทึกจากการทัศนศึกษาให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการบอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปทัศนศึกษา โดยเด็กสามารถปรึกษากับเพื่อนและครู รวมทั้งแก้ไขงานเขียนของตนเองได้ ครูจดบันทึกคำพูดที่เด็กเล่าเรื่องราวจากภาพวาดและตัวอักษรที่เด็กบันทึกด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่มองเห็นชัดเจน ครูอ่านและเด็กอ่านตาม

2.3 เมื่อเดินทางกลับถึงโรงเรียน เด็กและครูร่วมกันสรุปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาในแต่ละครั้ง จากนั้นนำผลงานการบันทึกมาแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน

2.4 ครูทำการประเมินผลจากผลงานที่เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น

โดยใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3 ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา

3.1 เด็กและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาอีกครั้งเพื่อเชื่อมโยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ได้สังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่ได้เคยเรียนรู้

3.2 จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษา โดยเด็กร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมศิลปะและศิลปะประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต การแสดงผลงาน และให้เด็กแต่ละกลุ่มเสนอผลงานให้สัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ

3.3 ครูนำภาพถ่ายที่เด็กๆ ไปทัศนศึกษามาจัดนิทรรศการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ไสยวรรณ อาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา จิวแหลม อาจารย์ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาพร อุณากร อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
(ฝ่ายประถม)

1.4 แก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.4.1 ปรับเปลี่ยนหน่วยให้เหมาะสมกับสถานที่ที่ทัศนศึกษา

1.4.2 เนื่องจากกิจกรรมที่ปฏิบัติทำให้เด็กเกิดทักษะการคิด ทักษะการแสวงหาความรู้และเกิดกระบวนการคิด จึงควรเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับกิจกรรม โดยยึดวัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อเช่นเดิม

1.4.3 ปรับการประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 - 5 ปี โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2. เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน

ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 2.1 มากำหนดขอบเขตของการสื่อความหมายและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 2.1 และ 2.2 มาสร้างเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยดังนี้

เกณฑ์คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนแบ่งเป็นคะแนน 0 - 3 คะแนน แบ่งเป็น 6 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน หมายถึง วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่เขียนสื่อความหมาย บอกความหมายของภาพที่วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้

คะแนน 1 หมายถึง วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่วาดภาพ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

ขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน หมายถึง ขีดเขียนเป็นเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน เขียนจากซ้ายไปขวา บอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้

คะแนน 1 หมายถึง ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่ขีดเขียนเส้นต่างๆ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

ขั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร หมายถึง เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้ สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้

คะแนน 1 หมายถึง เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

ขั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร หมายถึง เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัวหรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้ สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้

คะแนน 1 หมายถึง เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกและเล่าเรื่องราวได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่คัดลอกตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

ขั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง หมายถึง เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้

คะแนน 1 หมายถึง เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนและเล่าเรื่องราวได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นด้วยตนเอง หมายถึง เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

เกณฑ์คะแนน

คะแนน 3 หมายถึง เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษรบอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

คะแนน 2 หมายถึง เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษรบอกความหมายของคำที่เขียนได้

คะแนน 1 หมายถึง เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำไม่สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึก และไม่สามารถบอกความหมายได้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้

2.4 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยทำเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. ดร. จารุวรรณ ศิลปรัตน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจากรวรรณ
2. อาจารย์สุวิมล แจ่มถนอม	อาจารย์ฝ่ายวัดและประเมินผล
โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์
3. อาจารย์สุนทรียา คำหาญสุนทร	อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาล
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พบว่า ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนเท่ากับ 1 ทุกข้อ สามารถนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.5 แก้ไขและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

2.5.1 ปรับข้อความให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์

2.5.2 ปรับข้อความให้สอดคล้องกับขั้นตอนการสื่อความหมาย

2.6 หาความเชื่อมั่นของเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 - 5 ปี โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 20 คน โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน คือผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกต แล้วนำคะแนนมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยได้ใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต $RAI = 0.95$ ซึ่งเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกตอยู่ในระดับสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการศึกษาค้างนี้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงใช้ผู้สังเกตเพียง 1 คน

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi – Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองแบบกลุ่มเดียว โดยใช้แบบแผนการทดลองที่ประยุกต์มาจากแบบแผนการทดลอง A-B-A Design ของ เกย์ (Gay. 1992 : 337 – 339) ซึ่งกอลและบอร์ก (Gall & Borg. 1996 : 519 – 520) กล่าวว่ารูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการปรับพฤติกรรมของบุคคลและ บอร์ก (Borg. 1987 : 264 – 267) ยังกล่าวว่าการศึกษากับกลุ่มเดียวมีความเหมาะสมอย่างยิ่งกับการศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนของครูผู้สอน การใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นเอกภาพ เหมาะกับการทดลองที่มีตัวแปรเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง (Dayton. 1970 : 244 – 246) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานที่จริงขณะทดลอง เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้ ลักษณะของแบบแผนการทดลองดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลองแบบ A-B-A Design

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง	หลังการทดลอง
O ₁ O ₂	X ₁ O ₃ , X ₂ O ₄ , X ₃ O ₅ , X ₄ O ₆ , X ₅ O ₇ , X ₆ O ₈ , X ₇ O ₉ , X ₈ O ₁₀	O ₁₁ O ₁₂

เมื่อ	O ₁ , O ₂	แทน	การวัดและประเมินสื่อความหมายด้านการเขียนก่อนการทดลอง
	X	แทน	การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
	O ₃ ... O ₁₀	แทน	การวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนระหว่างการทดลอง
	O ₁₁ , O ₁₂	แทน	การวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

สัปดาห์ที่ 1-2 สร้างความคุ้นเคย และประเมินผลก่อนเรียน เก็บข้อมูลพื้นฐาน โดยการเก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ที่ทดลองมาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สัปดาห์ที่ 3 – 10 ดำเนินการทดลอง ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธที่ทดลองในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษามาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สัปดาห์ที่ 11 – 12 ครูวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลอง ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	กิจกรรม	ระยะเวลา
1 - 2	พุธ	สร้างความคุ้นเคย วัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลอง	09.00 – 10.00 น.
3 - 10	อังคาร	ขึ้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา	09.00 – 10.00 น.
	พุธ	ขึ้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล วัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน ขณะทดลอง	08.30 – 10.00 น.
	พฤหัสบดี	ขึ้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา	09.00 – 10.00 น.
11 - 12	พุธ	วัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน หลังการทดลอง	09.00 – 10.00 น.

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ดำเนินการ 12 สัปดาห์ โดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคย และจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ในวันพุธ เพื่อใช้เป็นการเก็บข้อมูลในขั้นพื้นฐาน

2. ดำเนินทดลองโดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เก็บผลงานที่ได้กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธที่ทดลองในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษามาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การบันทึกคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ปรากฏตามเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนชั้นใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น

3. วัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลองเป็นเวลา 2 สัปดาห์

4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนทุกวันพุธในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 หาคะแนนเฉลี่ย (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 149) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538 : 73) ใช้สูตร

$$SD = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	$(\sum x)^2$	แทน	กำลังสองของผลรวมของคะแนนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2533 : 85) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์กับ ลักษณะพฤติกรรม
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสังเกตการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต โดยใช้สูตร RAI (Burry – Stock. 1996 : 256)

$$RAI = \frac{\sum_{k=1}^K \sum_{n=1}^n |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ	R_{1kn}	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1
	R_{2kn}	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 2
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0,1,2,3)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – way analysis of variance : repeated measure) โดยใช้สูตร (ทศรี วงศ์รัตนะ. 2544 : 261)

$$F = \frac{MS_{\text{treat}}}{MS_{\text{res}}}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ
	MS_{treat}	แทน	ค่าความแปรปรวนของสิ่งทดลอง (ตัวแปรอิสระ)
	MS_{res}	แทน	ค่าความแปรปรวนของส่วนที่เหลือ (ความคลาดเคลื่อน)

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t – test for dependent samples) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนความหมายดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง (Mean Square)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F-distribution
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ตามลำดับ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

1.2 การวิเคราะห์ผลการพัฒนาของคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละชั้นพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

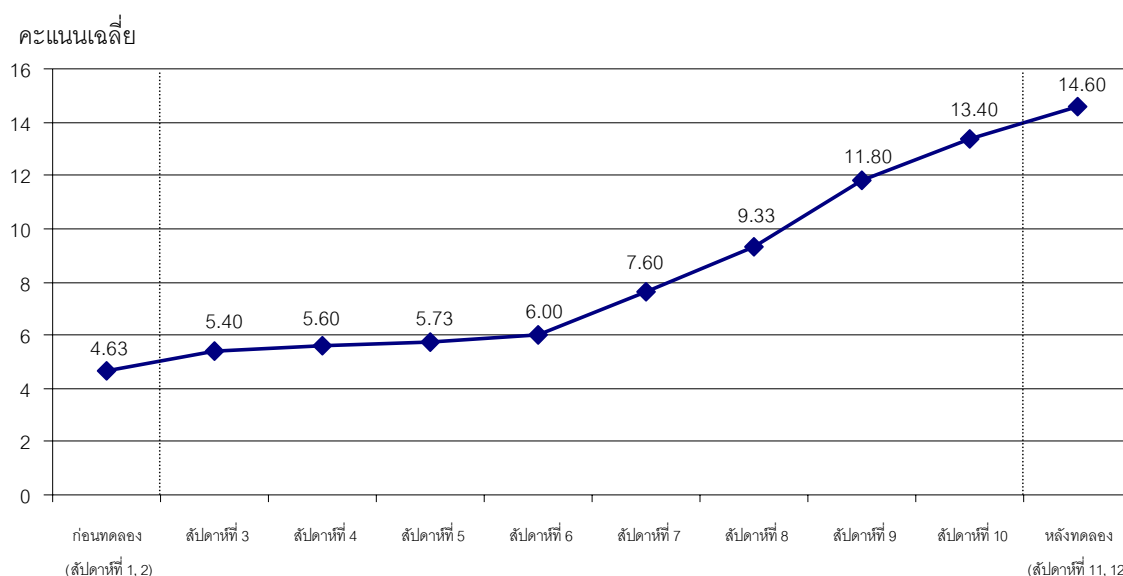
การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลทั้ง 12 สัปดาห์ มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

แบบแผนการทดลอง	ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)	$\bar{X}$	S.D.
A ₁	1	4.33	1.76
	2	4.93	1.28
	2 สัปดาห์ก่อนการทดลอง	4.63	1.41
B	3	5.40	.51
	4	5.60	.51
	5	5.73	.46
	6	6.00	.00
	7	7.60	2.23
	8	9.33	2.69
	9	11.80	2.88
	10	13.40	2.97
A ₂	11	14.40	2.32
	12	14.80	2.65
	2 สัปดาห์หลังการทดลอง	14.60	2.44

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวม เท่ากับ 4.63 และระหว่างการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 3 - 10 มีค่าเฉลี่ย 5.40, 5.60, 5.73, 6.00, 7.60, 9.33, 11.80 , 13.40 ตามลำดับ และหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.60 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลในแต่ละช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

เพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลในแต่ละช่วงสัปดาห์ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากตาราง 3 มานำเสนอในรูปของกราฟเส้น ดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 กราฟเส้นแสดงการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

จากภาพประกอบ 14 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1,2) ระหว่างการทดลอง (สัปดาห์ที่ 3 - 10) และหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11,12) มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงว่า การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึก

ข้อมูลเป็นระยะติดต่อกัน จะส่งผลให้การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองและขณะทำการทดลอง

การวิเคราะห์ตอนนี้ ได้นำการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองและขณะทำการทดลองมาเปรียบเทียบโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลรวมทุกด้าน (N = 15)

	แหล่ง	SS	df	MS	F	p
การสื่อความหมายด้านการเขียน	ระหว่างสัปดาห์	1806.135	9	200.682	93.586**	.000
	ความคลาดเคลื่อน	270.190	126	2.144		

** $P < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์อย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์มีค่าแตกต่างกัน จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงดังนี้

เมื่อพบว่าคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยต้องการทราบว่าคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ใดมีความแตกต่างกันจึงได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าที่ t – test for dependent samples ผลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 การเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย รวม 6 ด้าน (N = 15)

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์	t	p
ก่อนทดลอง (สัปดาห์ที่ 1, 2), สัปดาห์ที่ 3	2.700*	.017
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	1.871	.082
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	1.468	.164
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	2.256*	.041
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	2.779*	.015
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	5.030*	.000
สัปดาห์ที่ 8, สัปดาห์ที่ 9	5.174*	.000
สัปดาห์ที่ 9, สัปดาห์ที่ 10	3.228*	.006
สัปดาห์ที่ 10, หลังทดลอง (สัปดาห์ที่ 11, 12)	2.863*	.013

* $P < .05$

ผลการวิเคราะห์ตาราง 5 พบว่า ก่อนทดลอง (สัปดาห์ที่ 1, 2) กับสัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 5 กับสัปดาห์ที่ 6 , สัปดาห์ที่ 6 กับสัปดาห์ที่ 7 , สัปดาห์ที่ 7 กับสัปดาห์ที่ 8 , สัปดาห์ที่ 8 กับสัปดาห์ที่ 9 , สัปดาห์ที่ 9 กับสัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 10 กับหลังทดลอง (สัปดาห์ที่ 11, 12) เด็กปฐมวัยมีการสื่อความหมายด้านการเขียน มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกช่วงสัปดาห์ ยกเว้นสัปดาห์ที่ 3 กับสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 4 กับสัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละชั้นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลในแต่ละชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 วาดแทนเขียน ชั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน ชั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร ชั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร ชั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธี

ที่คิดขึ้นเอง และขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง โดยนำคะแนนก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1, 2) และระหว่างการทดลอง 8 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 3 – 10) และหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11, 12) มาวิเคราะห์สรุปผลการเปลี่ยนแปลงในแต่ละชั้น ผลปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 6 สรุปผลการเปลี่ยนแปลงคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละชั้นในระยะเวลาแต่ละสัปดาห์

ชั้นการสื่อความหมายด้านการเขียน	สัปดาห์ที่											
	ก่อนการทดลอง		ระหว่างการทดลอง								หลังการทดลอง	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ขั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร							✓	✓	✓	✓	✓	✓
ขั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร							✓	✓	✓	✓	✓	✓
ขั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง									✓	✓	✓	✓
ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นด้วยตนเอง									✓	✓	✓	✓

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า ก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1, 2) การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่ 1 (วาดแทนเขียน) และขั้นที่ 2 (ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 3 ถึง สัปดาห์ที่ 6 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่ 1 (วาดแทนเขียน) และขั้นที่ 2 (ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 3 (เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร) และ ขั้นที่ 4 (เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 9 ถึงสัปดาห์ที่ 10 และหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11, 12) การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 6 (เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง) การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 5 (เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมาย ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาระดับปฐมวัย ได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในระยะต่างๆ อันเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายทางด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนมีจำนวนทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขุนประเทศ สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และคัดเลือกแบบเจาะจงนักเรียนที่มี

คะแนนในการทดสอบการสื่อความหมายด้านการเขียนอยู่ในระดับต่ำสุดขึ้นไป จำนวน 15 คน เป็นตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การสื่อความหมายด้านการเขียน

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ดำเนินการ 12 สัปดาห์ โดยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคย และจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ในวันพุธ เพื่อใช้เป็นการเก็บข้อมูลในขั้นพื้นฐาน
2. ดำเนินทดลองโดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธที่ทดลองในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษามาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การบันทึกคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ปรากฏตามเกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนชั้นใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น
3. วัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลองเป็นเวลา 2 สัปดาห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – way analysis of variance : repeated measure)
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for dependent samples)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล มีการสื่อความหมายด้านการเขียนทั้ง 6 ชั้น ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่การเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลอง กับระหว่างการจัดกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ที่ 6 จนถึงหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11 - 12) มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นระหว่างการจัดกิจกรรมช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 และ สัปดาห์ที่ 4 กับ สัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยการสื่อความหมายด้านการเขียน 6 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 วาดแทนเขียน ชั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน ชั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร ชั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร ชั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง ชั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง ได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละชั้นในระยะเวลาแต่ละสัปดาห์ดังนี้

ก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1 , 2) การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในชั้นที่ 1 (วาดแทนเขียน) และชั้นที่ 2 (ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 3 ถึง สัปดาห์ที่ 6 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในชั้นที่ 1 (วาดแทนเขียน) และชั้นที่ 2 (ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในชั้นที่สูงขึ้นถึงชั้นที่ 4 (เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร)

ระหว่างการทดลองสัปดาห์ที่ 9 และสัปดาห์ที่ 10 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในชั้นที่สูงขึ้นถึงชั้นที่ 6 (เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง)

ช่วงหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11 , 12) การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในชั้นที่สูงขึ้นถึงชั้นที่ 6 (เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง)

คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละชั้นในระยะเวลาแต่ละสัปดาห์ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

1.1 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลอง (สัปดาห์ที่ 1 , 2) มีการสื่อความหมายด้านการเขียนอยู่ในขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน และขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะ 2 สัปดาห์แรกเป็นสัปดาห์ที่เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) เด็กยังไม่คุ้นเคยกับรูปแบบกิจกรรมที่ต้องแสดงออกด้วยการพูดคุย สนทนา หรือการบันทึกข้อมูลเป็นภาพวาดหรือการขีดเขียน ประกอบกับเด็กขาดความเชื่อมั่นในการแสดงออกทางการวาดภาพ ขีดเขียน ซึ่งเด็กอาจจะต้องใช้เวลาในการปรับตัว แต่เมื่อผู้วิจัยจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ขีดเขียนงานอย่างอิสระ สามารถดูแบบอย่างการเขียนจากป้ายชื่อต่างๆ จากตัวอักษรที่พบเห็นรอบตัวๆ ในขณะที่ทำกิจกรรมจากกิจกรรมที่ครูเขียนคำศัพท์ให้เด็กดู จากการเล่นเกมจับคู่ภาพกับบัตรคำ และทำกิจกรรมเด็กได้สรุปสิ่งที่เรียนรู้หรือสิ่งที่พบเห็นลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งเด็กอาจบันทึกโดยการวาดภาพขีดเขียนเป็นสัญลักษณ์หรือตัวอักษรตามพัฒนาการของเด็ก และในกิจกรรมได้ส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียนไปพร้อมๆ กัน เมื่อเวลาการทดลองผ่านไปเด็กได้ร่วมกิจกรรมและมีความสามารถในการสื่อความหมายด้านการเขียนดีขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากผลงานที่เด็กบันทึกออกมาเป็นภาพวาด และขีดเขียนเป็นสัญลักษณ์ต่างๆ มีความหลากหลายมากขึ้น พร้อมกับผู้วิจัยคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนบันทึกเรื่องราวที่เด็กเล่าด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่มองเห็นชัดเจน และเสริมแรงด้วยการกล่าวคำชมเชยผลงานเด็กอย่างสม่ำเสมอ

1.2 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 3 ถึง สัปดาห์ที่ 5 มีการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน และขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กได้ออกไปทัศนศึกษาทั้งนอกห้องเรียนและนอกโรงเรียนโดยสัปดาห์ที่ 3 เด็กเรียนรู้ในหน่วย โรงเรียน ได้ไปทัศนศึกษาในบริเวณโรงเรียน สัปดาห์ที่ 4 เด็กเรียนรู้ในหน่วย ต้นไม้ ได้ไปทัศนศึกษาที่สวนวิทยาศาสตร์และดูต้นไม้ในบริเวณโรงเรียน สัปดาห์ที่ 5 เด็กเรียนรู้ในหน่วย ดอกไม้ ได้ไปทัศนศึกษาที่สวนดอกไม้ข้างนอกโรงเรียน และในสัปดาห์ที่ 6 เด็กเรียนรู้ในหน่วย ผัก จึงได้ไปทัศนศึกษาที่สวนผักซึ่งแต่ละสถานที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนใช้ระยะเวลาในการเดินทางโดยการเดินประมาณ 5 นาที ซึ่งการเดินทางไปพบเห็นสิ่งต่างๆ ระหว่างทาง เป็นการศึกษาเรียนรู้ไปในตัว เช่น บอกชื่อและลักษณะรถที่แล่นผ่าน บอกสีและนับจำนวนสีของไฟจราจรสังเกตต้นไม้ขณะที่ถูกลมพัด สังเกตน้ำในลำคลองว่าเป็นอย่างไร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทุกชั้นของแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมจริง ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำให้เด็กเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก ทำกิจกรรมเด็กได้สรุปสิ่งที่เรียนรู้หรือสิ่งที่พบเห็นลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งเด็กอาจบันทึก

โดยการวาดภาพขีดเขียนเป็นสัญลักษณ์หรือตัวอักษรตามพัฒนาการของเด็กอย่างอิสระ ทำให้เด็กได้ฝึกฝนกล้ามเนื้อมัดเล็ก และความคิดซึ่งเป็นส่วนช่วยให้การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อารี รังสินันท์ (2530 : 94) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมความสามารถกล้ามเนื้อมือ คือ การฝึกฝนการใช้มือ-ตาให้ประสานสัมพันธ์กันด้วยกิจกรรมให้เด็กได้ระบายสีภาพด้วยดินสอเทียนแท่งใหญ่ๆ บนกระดาษ หรือฝึกการเขียนด้วยชอล์กบนกระดานดำเป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกความพร้อมในการใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่นเดียวกับนิตยา ประพุดติกิจ (2539 : 154) ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสในการเขียนและคิดอย่างอิสระควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมและฝึกหัดโดยผ่านประสบการณ์ต่างๆ หลากหลาย เด็กจะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับตัวอักษรด้วยการสำรวจค้นคว้าอย่างอิสระจากการใช้ภาษาในการเขียน ซึ่งการเขียนของเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 6 ขวบ เราคงไม่มุ่งหวังให้เด็กในวัยนี้เขียนได้ถูกต้องและรัดกุม แต่สิ่งที่คาดหวังคือการให้เห็นเด็กจับดินสอแล้วลากไปมาบนกระดาษ แล้วบอกเราว่ารอยขีดเขียนนั้นคืออะไร และเชื่อมโยงเรื่องราวให้เราฟังได้ และเมื่อเด็กมีความพร้อมจึงควรเพิ่มเติมด้วยกิจกรรมที่ใช้แบบฝึกที่กำหนดทิศทางการเขียน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการเขียนในระดับต่อไปได้เป็นอย่างดี

1.3 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร จะเห็นได้จากการไปทัศนศึกษาที่ตลาดในสัปดาห์ที่ 7 และทัศนศึกษาที่สถานีตำรวจหนองค้างพลูในสัปดาห์ที่ 8 ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้นอยู่ในขั้นที่ 4 คือ เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลเปิดโอกาสให้เด็กได้เขียนอย่างอิสระ ไม่บังคับให้ต้องเขียนตามครู จึงทำให้เด็กเขียนอย่างมีความสุข สนุกสนาน เด็กได้ใช้ภาษาในการสนทนากับพ่อค้า แม่ค้า ตำรวจ คนทั่วไป หลากๆ โอกาสและสถานการณ์นั้นๆ เด็กได้เห็นตัวอักษรต่างๆ รอบตัวจากสถานที่ที่ไปทัศนศึกษา เช่น ที่ตลาด เด็กได้ทดลองชั่งผลไม้ ได้ซื้อผลไม้ ได้เห็นป้ายชื่อผลไม้ และป้ายราคาที่พ่อค้า แม่ค้าติดไว้ ด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ หรือที่สถานีตำรวจหนองค้างพลู เด็กได้เห็นป้ายชื่อต่างๆ ที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่มองเห็นอย่างชัดเจนติดไว้ตามห้องต่างๆ เช่น ป้ายชื่อสถานีตำรวจหนองค้างพลู ห้องขึ้นตัวผู้ต้องหา เป็นต้น นอกจากนี้เด็กได้เห็นรูปแบบของการบันทึกของเพื่อนที่มีความแตกต่างจากของตนเอง เด็กจึงเลียนแบบการบันทึกของเพื่อน และมีความต้องการที่จะเขียนตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือป้ายชื่อต่างๆ หรือคำจากต้นแบบ ถ้าเด็กเด็กจึงพอใจที่จะบันทึกงานเขียนอยู่ในขั้นที่ 4 ขณะทำการทดลองผู้วิจัยพบว่าเด็กบางส่วนสามารถคัดตัวอักษรได้ถูกต้องตามแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว เด็กบางส่วนรู้ว่าคือตัวอักษรอะไร ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับที่ เวย์และคณะ (อริยพร

คงนาวัง.2542 ; อ้างอิงจาก Wray and others.1989 : 87-90) กล่าวไว้ว่า การที่เด็กเห็นงานบันทึกที่หลากหลายเด็กสามารถที่จะจดจำและสามารถเขียนลอกเลียนแบบได้ เมื่อเด็กต้องการเขียนแต่ไม่รู้ว่า การเขียนที่ถูกต่อนั้นทำให้อย่างไร เด็กจะคิดและสร้างสัญลักษณ์การเขียนของตนเองขึ้นมา ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีแบนดูรา (Bandura) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือลอกเลียนแบบตัวอักษร (Modeling) ซึ่งตัวแบบนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวอย่างที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวหนังสือหรือภาพก็ได้ ดังเช่นงานวิจัยของนฤมล เฉียบแหลม (2545 : 54 – 60) ที่ศึกษาพบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติผ่านประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ฝึกให้เด็กได้คิด พูด อ่านและเขียนในกิจกรรมที่หลากหลาย ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน แสดงออกทางความคิดในรูปแบบของการสนทนา อภิปราย การเคลื่อนไหว การเล่านิทาน การประกอบอาหาร การศึกษานอกสถานที่ การแสดงละคร ศิลปะ การแสดงสีหน้าท่าทาง ตามความสนใจของเด็กเน้นให้เด็กได้ประสบการณ์ที่สื่อสารด้วยทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ไปพร้อมกันโดยไม่แยกทักษะย่อย ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านการเขียนสูงขึ้น

1.4 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 9 และสัปดาห์ที่ 10 มีการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง จะเห็นได้จากการไปทัศนศึกษาที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ป. ปิตุวรรณในสัปดาห์ที่ 9 และทัศนศึกษาที่วัดไผ่เลี้ยงในสัปดาห์ที่ 10 ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้นอยู่ในขั้นที่ 6 คือ เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง เป็นการแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลสามารถส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้ และเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กได้คิด ได้วางแผน ถ่ายทอดสิ่งที่ได้พบเห็นโดยการบันทึกเป็นการวาดภาพและการเขียน สามารถแก้ไขปรับปรุงงานด้วยตัวเด็กเอง ทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลงานการบันทึกของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่มั่นคงเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะรักการเรียนต่อไป การทดลองครั้งนี้พบว่า การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม ปฏิบัติตนตามข้อตกลงตามที่ร่วมกันวางแผนไว้ได้ดี และขณะบันทึกข้อมูลเด็กจะวาดภาพ ชีตเขียนอย่างมีความสุข เด็กมีอิสระที่จะสร้างสรรค์ผลงานการบันทึกของตนเอง และเป็นกิจกรรมที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก คอยให้แรงเสริมทางบวกทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านการเขียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทศนา แหมมณี และคณะ (2536 : 76-77) กล่าวไว้ว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะเป็นไปด้วยดี เด็กจำเป็นต้องมีผู้ปฏิสัมพันธ์ทางภาษาด้อยอย่างสม่ำเสมอ เด็กต้องได้รับการตอบสนองในทางบวก และได้รับการฝึกฝน

ให้เขียนอย่างเหมาะสม คาเรน และคณะ (Karen and others.1989: 5-26) ทำการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาในชั้นเรียน ครูมีอิทธิพลมากในการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาให้กับเด็ก เด็กจะเรียนรู้และรู้วิธีการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ และยังพบว่ากิจกรรมการบันทึกไม่ใช่กิจกรรมที่เสียเบียดเด็กจะปรึกษาการบันทึกแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ ได้ตลอดเวลา และไม่ควรดูแลผลผลิตผลงาน แต่ควรนำผลงานการบันทึกเป็นกระจุกเงาที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการพัฒนาการทางความคิดและพัฒนาการด้านการเขียนด้วย นอกจากนี้ครูต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กๆ แล้วการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กันเองจะส่งผลต่อพัฒนาการเขียนของเด็กด้วย เช่นเดียวกับที่ดانا และ ไวรจีเนีย (Dana and Virginia. 1992 : 5-15) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกประจำวันพบว่า ขณะจัดกิจกรรมการเขียนบันทึกประจำวัน เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันสูงขึ้น โดยเด็กจะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ขอเืมืออุปกรณ์การเขียนกัน เป็นต้น การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ทำให้เด็กมีความคิดที่หลากหลาย และนำมาเขียนได้หลากหลายขึ้น

1.5 การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11,12) มีการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นที่สูงขึ้นถึงขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนการจัดกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยชอบ มีความสนุกสนาน ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ ที่แปลกใหม่และได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ถ้าที่จะแสดงออกจากการสื่อความหมายด้านการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2542 : 33) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง มิได้อยู่ที่ตัวครูเป็นผู้บอกถ่ายทอดไปยังตัวเด็ก จากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลนั้น ทำให้เด็กพัฒนาตนเองโดยผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อม จากบุคคลรอบข้าง ทั้งยังได้ฝึกฝนลงมือปฏิบัติ แสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านการบันทึกข้อมูล มีการสนทนาพูดคุยกับเพื่อนและครูอันเป็นปัจจัยสำคัญสำคัญที่ส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กนั้นจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นเมื่อเด็กตระหนักว่าสัญลักษณ์การวาดภาพที่เขียนนั้นเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือเหตุการณ์ซึ่งคนอื่นสามารถเข้าใจได้ แล้วจากนั้นเด็กจะเริ่มจดจำสัญลักษณ์เฉพาะตัวอักษรต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงความหมายของรูปภาพ ดังเช่นงานวิจัยของ รัญจวน ประโมจันย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี จำนวน 10 คน พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพมีพัฒนาการด้านการเขียนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพมีผลต่อพัฒนาการด้านการ

เขียน จากงานวิจัยดังกล่าว เด็กได้มีการทบทวนเรื่องราว สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมแล้วถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจด้วยการขีดเขียน วาดภาพลงสมุด สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่เชื่อว่าการกระทำซ้ำๆ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี การทดลองครั้งนี้ใช้เวลาทั้งหมด 8 สัปดาห์ เมื่อเวลาผ่านไปทำให้เด็กมีวุฒิภาวะพัฒนาขึ้นตามวัย เด็กจึงมีการสื่อความหมายด้านการเขียนได้ดีขึ้น ผลงานเขียนของเด็กมีความหลากหลายมากขึ้น และประกอบกับผู้วิจัยให้การเสริมแรงด้วยคำชมเชยและคอยอำนวยความสะดวกต่างๆ

2. การสื่อความหมายด้านการเขียนโดยภาพรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงของการสื่อความหมายด้านการเขียนสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

2.1 กิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรงกับกลุ่มคน ประสบการณ์ตรงทางสังคมเกิดจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็ก และประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ผัก เด็กได้ไปทัศนศึกษาที่สวนผัก เดินทางโดยการเดิน เด็กได้พบปะผู้คนระหว่างทาง สังเกตสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรบ้างตามทางที่เดินไป เมื่อไปถึงสวนผัก เด็กๆ ได้พบเห็นผักหลากหลายชนิด ได้แก่ ผักคะน้า ถั่วฝักยาว พริกเหลือง ผักกาดขาว ผักคื่นไช้ เด็กได้เห็นความเหมือน ความแตกต่างของผักแต่ละชนิด ได้เรียนรู้ถึงการทำงานของชาวสวน ชาวไร่ว่ามีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ได้เรียนรู้ถึงส่วนประกอบของผัก นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะบันทึกเรื่องราวต่างๆ จากประสบการณ์ตรง หรือสิ่งที่เด็กสนใจเป็นร่องรอยให้เห็นโดยผ่านการเขียนซึ่งการเขียนนี้เป็นการเขียนอย่างอิสระเพื่อสะท้อนความคิดของเด็กโดยที่เด็กอาจจะวาดภาพเขียนเป็นตัวหนังสือ หรือเขียนคำที่คิดสะกดขึ้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับโรธิน (นภเนตร ธรรมบวร. 2544 : 136-137 ; อ้างอิงจาก Throne. 1988 : 16-20) ที่กล่าวว่าหัวใจสำคัญของการเขียนในระดับปฐมวัยอยู่ที่การแสดงออกซึ่งความคิดของเด็ก และการวาดรูปถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในงานเขียนของเด็ก รูปภาพที่เด็กวาดสามารถเล่าเรื่องได้เช่นเดียวกับตัวหนังสือ ขณะที่เด็กวาดภาพเด็กจะถ่ายทอดความคิดของตนลงบนกระดาษ และภาพวาดทุกภาพของเด็กมีค่าเท่ากับสมุดบันทึกประสบการณ์ซึ่งเป็นประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่เด็กได้รับ นอกจากนี้ทำให้เด็กได้ฝึกเชื่อมโยงระหว่างภาพและคำจนในที่สุดเด็กสามารถจดจำอักษรและเริ่มเขียนเป็นตัวอักษรได้ตามความคิดของเด็ก และเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะการเขียนและช่วยส่งเสริมความพร้อมในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กได้ดี สอดคล้องกับ เยาวพา เดชะคุปต์ (2528 : 123) กล่าวว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตามีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการเขียน เด็กจะสามารถเขียนสิ่งใดได้ก็ต่อเมื่อมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและสายตาทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดี ซึ่งความสามารถดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะนำไปสู่การเขียนในชั้นประถมศึกษา การที่เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมและฝึกหัดโดยผ่านประสบการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายเด็กจะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับตัวอักษรด้วยการสำรวจค้นคว้าอย่างอิสระจากการใช้ภาษาในการเขียน ซึ่งการเขียนของเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 6 ขวบ เราคงไม่มุ่งหวังให้เด็กในวัยนี้เขียนได้ถูกต้องและรัดกุม แต่สิ่งที่คาดหวังคือการให้เห็นเด็กจับดินสอแล้วลากไปมาบนกระดาษ แล้วบอกเราว่ารอยขีดเขียนนั้นคืออะไร และเชื่อมโยงเรื่องราวให้เราฟังได้ (นิตยา ประพฤติกิจ.2539: 154) การทำกิจกรรมซ้ำๆ บ่อยๆ ซึ่งการกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ดังที่ ดิวอี้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 15 ; อ้างอิงจาก Dewey. n.d.) กล่าวว่า เด็กเกิดการเรียนรู้โดยการกระทำ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ตามความสนใจให้เด็กเรียนรู้ ลงมือกระทำด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้

2.2 การบันทึกข้อมูลผ่านกิจกรรมทัศนศึกษา ที่ให้เด็กได้บันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้หรือพบเห็น เมื่อทำกิจกรรมเสร็จในแต่ละครั้งลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้เป็นการทบทวนหรือย้ำทวนอีกครั้ง การถ้อยทอดความรู้ และการจำ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 37) การบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้หรือพบเห็นหลังทำกิจกรรมจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จดจำได้และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วัด เด็กได้ไปทัศนศึกษาที่วัดไผ่ล้อม จากแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลทั้ง 3 ชั้น เริ่มตั้งแต่ขั้นขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา ขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา จะเห็นได้ว่ามีกิจกรรมให้เด็กได้บันทึกอยู่ทุกชั้น เมื่อถึงขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เด็กบางส่วนจะบันทึกออกมาเป็นภาพพระใส่จีวรและระบายนี่สั้ม เด็กบางส่วนจะบันทึกออกมาเป็นภาพวัด โบสถ์และกุฏิ ซึ่งมีลักษณะคล้ายบ้านแต่จะแตกต่างตรงที่หลังคา ซึ่งเป็นส่วนที่เด็กต้องการทำให้เห็นความแตกต่าง และให้สื่อสารผู้อื่นเข้าใจว่านี่ คือ วัด นอกจากนี้เด็กบางคนก็สามารถเขียนคำว่า วัด ได้โดยเกิดความต้องการที่จะเขียนตัวอักษรที่ครูอ่านให้ฟัง หรือให้ครูเขียนคำว่าวัดให้ดูในกระดาษแล้วเด็กเขียนโดยคัดลอกตาม ผลการบันทึกที่เด็กถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการสังเกต การรับรู้ การนึกคิด การเก็บข้อมูลของเด็กเกี่ยวกับลักษณะของวัดจากการที่ได้ทำกิจกรรม เพราะในขณะที่เด็กบันทึกเด็กจะคิดทบทวนสร้างมโนภาพและจินตนาการเกี่ยวกับส่วนประกอบต่างๆ ของรูปทรง พระพุทธรูป กุฏิ ศาล (2536 : 65) ได้เปรียบเทียบภาพวาดของเด็กว่ามีค่าเท่ากับสมุดบันทึกประสบการณ์ ซึ่งเป็นประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่เด็กได้รับระหว่างการเผชิญหน้ากับรูปทรงสี่เหลี่ยมต่างๆ ของวัดถูกรอบตัวแล้วถ่ายทอดออก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การสื่อความหมายด้านการเขียนมีแนวโน้มและอัตราเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นมีผลมาจากการจัดกิจกรรมกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากสถานที่ทัศนศึกษาที่ได้ไปเห็น ได้สัมผัส ได้เรียนรู้ของจริงที่มีอยู่ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในห้องเรียนได้ เป็นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการสังเกต สัมผัส ทดลอง เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและได้พัฒนาการสื่อความหมายด้านการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ พียูเจต (2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยพบว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับจากการท่องเที่ยวและการรับรู้ความเป็นผู้ปกครองของพ่อแม่ หลังการท่องเที่ยวสูงกว่าก่อนการท่องเที่ยวในกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปเห็น ได้สัมผัส และได้พบสิ่งแปลกใหม่ดังที่เพียเจต (Piaget) กล่าวว่าการเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมของเด็กจะเกิดขึ้นเองอย่างง่ายดายหากเด็กได้มีโอกาสสัมผัสหรือพบเห็นสิ่งเหล่านั้นจริง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2534 : 19 ; อ้างอิงจาก Piaget. n.d.) การท่องเที่ยวทัศนศึกษาจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมผัสเป็นบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเร้าใจให้อยากค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบ เด็กจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนบุคลิกภาพ

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก่อนทดลองการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล มีการสื่อความหมายด้านการเขียนในระดับชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน ดังนั้น ครูผู้สอนได้ฝึกทักษะพื้นฐานและความสามารถในการเขียนให้เด็กอย่างสม่ำเสมอและเป็นประจำ เด็กจะสามารถสื่อความหมายด้านการเขียนในระดับชั้นต่อไปได้เป็นอย่างดี
2. ในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ตลอดระยะเวลาในการทดลองสัปดาห์แรก จนถึงสัปดาห์สุดท้ายเด็กมีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมค่อนข้างดีมากอันเนื่องมาจากเป็นกิจกรรมที่ใหม่สำหรับเด็กและแต่ละสัปดาห์เปลี่ยนแปลงสถานที่ทัศนศึกษา ทำให้เด็กสนใจทุกกิจกรรมตลอดระยะเวลาทดลอง และเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมต่อไป จะพบว่าการสื่อความหมายด้านการเขียนมีค่าคะแนนเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ

3. ช่วงการทดลองตั้งแต่สัปดาห์ 7 จนถึงสัปดาห์ที่ 10 คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพราะการจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

4. ผู้ที่ต้องการจะนำแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล ควรฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนตามข้อตกลง มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และควรส่งเสริมเด็กให้มีการสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีคำศัพท์ประกอบภาพให้เด็กมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม มีความปลอดภัยในแต่ละกิจกรรมให้มากที่สุด

5. ความสามารถในการบันทึก ครั้งแรกของการบันทึกเด็กบางส่วนก็สามารถบันทึกได้ สอดคล้องกับกิจกรรมแต่เด็กบางส่วนบันทึกได้ไม่สอดคล้องกับกิจกรรม เมื่อเด็กได้รับการฝึกฝนให้รู้จักการบันทึกข้อมูลทุกครั้งหลังจากทำกิจกรรม พบว่าผลงานบันทึกของเด็กเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และสามารถเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานที่บันทึกได้เป็นเรื่องราวที่เชื่อมโยงกัน เด็กบางคนมักจะวาดภาพและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ร่วมกันไปกับภาพที่วาด แม้บางครั้งผลงานนั้นจะไม่แสดงถึงกิจกรรมที่ทำ หรือหัวข้อการบันทึก ซึ่งแฮริส (Harris) ได้กล่าวว่า ในบางครั้งเด็กจะไม่วาดภาพวัตถุออกมาตรงๆ อย่างที่ตาเห็น แต่จะเลือกปรับเปลี่ยนและเพิ่มสิ่งที่คิดว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับวัตถุนั้นลงในภาพของเขา แนวโน้มเหล่านี้เกิดขึ้นเสมอ แม้วัตถุจะถูกลอกเลียนแบบมาจากตัวอย่าง หรือวาดขึ้นโดยอาศัยความจำก็ตาม (บุญไท เจริญผล. 2533 : 25 ; อ้างอิงจาก Harris. 1963) การศึกษาครั้งนี้สังเกตพบว่า การเริ่มบันทึกของเด็กครั้งแรก เด็กมักจะถามอยู่เสมอว่า “หนูวาดไม่เป็น ครูวาดให้ดูหน่อย” “วาด.....ได้ไหม” ทั้งนี้เนื่องจากเด็กยังขาดความเชื่อมั่นกับสิ่งที่จะทำ เกิดความรู้สึกกังวลและไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยการปรับหัวข้อการบันทึกให้เป็นหัวข้อกว้างๆ เช่น บันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กๆ ได้พบเห็นจากการมาทัศนศึกษา และเด็กๆ จะวาดอย่างไรก็ได้ การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้พบว่า เมื่อระยะเวลาผ่านไปเด็กๆ สามารถบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็นได้โดยมีความเชื่อมั่นมากขึ้น มีการบันทึกกิจกรรมรวดเร็วขึ้น และมีความสามารถในการเล่าเรื่องที่เกี่ยวกับผลงานของตนได้ดีขึ้นเป็นลำดับ

6. การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานอย่างอิสระในการทำกิจกรรม นอกจากเป็นการส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยแล้ว เด็กยังรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน การรอคอย มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนตามข้อตกลง ส่งเสริมทักษะทางภาษาเนื่องจากเด็กได้สนทนาโต้ตอบกันระหว่างการทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนสำหรับเด็กด้วย

7. แนวการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนประกอบด้วย การสร้างความคุ้นเคยกับตัวอักษร การจัดสิ่งแวดล้อมด้วยรูปภาพประกอบตัวอักษร การใช้สื่อที่มีตัวอักษร

ประกอบ และการจัดประสบการณ์การสื่อความหมายด้านการเขียนผ่านกิจกรรมทัศนศึกษา มีการเริ่มต้นจากง่ายไปสู่กิจกรรมที่ซับซ้อน ทำให้เด็กไม่เครียดปฏิบัติอย่างมีความสุข ประการสำคัญสื่อและกิจกรรมที่ใช้มีส่วนในการกระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

8. การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีผลต่อการพัฒนาการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดมุมการเขียนตัวน้อย เพื่อส่งเสริมในเด็กมีพัฒนาการสื่อความหมายด้านเขียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กรู้จักการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งระยะแรกของ การบันทึกครูอย่าคาดหวังว่าเด็กต้องบันทึกได้ดีและสอดคล้องกับหัวข้อหรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ ควรอาศัย ระยะเวลา และการส่งเสริม การกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีเวลาให้เด็กได้ฝึก บันทึกอยู่เสมอ และวิธีการบันทึกต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนให้ความสนใจและ เอาใจใส่เด็ก คอยสังเกตผลงานการบันทึกของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ครูเห็นถึงการเปลี่ยนแปลง และเข้าใจเด็กมากขึ้น

2. ในการจัดกิจกรรมนี้ควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมและเพียงพอกับจำนวนเด็ก เช่น คลิปบอร์ด หมวก อุปกรณ์การเขียน รวมทั้งเวชภัณฑ์ และครูควรกระชับเวลาไม่ควรปล่อยให้ทำ กิจกรรมนานเกินไป

3. การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ประกอบการบันทึกข้อมูล เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางให้เด็กดำเนินการในทุกๆ ขั้นตอนมากที่สุดมีครูเป็นผู้ คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ เพราะเมื่อเด็กมีบทบาทมากจะทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาและมีผลต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และระหว่างเด็กด้วยกันเอง ควรมุ่งเน้นการฝึกความพร้อมด้านต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญามากกว่าการ มุ่งเน้นในการด้านวิชาการ

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรม และควรมีเวลาให้เด็กได้บันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ หรือจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มี บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และบันทึกของเด็ก เช่น มุมนักเรียน ป้ายนิเทศที่มีภาพประกอบคำ

5. ในการจัดกิจกรรมจำนวนเด็กและครู จะต้องสอดคล้องกัน ควรมีครูผู้ช่วยเดินทางไปทัศน ศึกษาด้วย เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับเด็กอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาที่ส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนในกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กสมาธิสั้น
2. ควรมีการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย
3. ควรมีการศึกษานโยบายที่ส่งผลต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย
4. ควรมีการศึกษาถึงกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลในระยะยาว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรรณิการ์ พวงเกษม. (2532). *การสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการทางสร้างสรรค์ในระดับ ประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว. (2545). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กาญจนา นาคสกุล. (2539, มกราคม-เมษายน). บทบาทของภาษากับการพัฒนาประเทศไทยในระยะ ยาว. *สุโขทัยธรรมมาธิราช*. 9(1) : 35 - 37.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือการจัดทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน*. กรุงเทพฯ : การ ท่องเที่ยวฯ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรสโปร ดักส์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2534, 9-10 กันยายน). การศึกษานิเวศน์ไอเอ็มเอ็นไอ และการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของชีวิต. ใน *เอกสารประกอบการสัมมนา เนื่องในโอกาสเปิดโรงเรียนสาธิตอนุบาลจันท รเกษม*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- จุฬารณณ์ มาเสถียรวงศ์; และคนอื่น ๆ. (2542). *การใช้สารนิทัศน์ : บันทึกเหตุการณ์เพื่อการพัฒนา ตนเอง (โครงการพัฒนานักบริหารและผู้จัดการศึกษาระดับสูง การศึกษาปฐมวัย MMED รุ่น ที่ 4)*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- จุจิตร ทองเอียด. (2540). *การพัฒนาความสามารถในการเขียนเจอรันลของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (ประถมศึกษา)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ฉัตรสุดา เขียวปรีชา. (2537). *พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมใน บรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษา ปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2536, 30 ธันวาคม). *มาเข้าใจการพัฒนาภาษาแบบธรรมชาติสำหรับเด็ก ปฐมวัย. (เอกสารประกอบคำบรรยาย)*. กรุงเทพฯ : โรงเรียนเกษมพิทยา. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน ศาสตร์ภักทร. (2526). *การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- (2537). การวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัยในประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษาหน่วยที่ 5 -8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิตนา แหมมณี; และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนี ศุภเมธี. (2534). พฤติกรรมการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2532). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กอนุบาล. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดลำนาค.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภดล จันทรเพ็ญ. (2531). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.
- นิภา ศรีโพธิ์จัน. (2527). หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร .
- นิตยา ประพุดติกิจ. (2539). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิรมล ช่างวัฒนชัย. (2541). เทคนิคการสอนศิลปะ ภาษาและวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- นิรัตน์ กรองสะอาด. (2535). การศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นฤมล ฉียบแหลม. (2545). การศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2533). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญไท เจริญผล. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา กับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- บุษบง ต้นติวงศ์. (2535). นวัตกรรมการสอนภาษากับธรรมชาติในการอ่านเขียนของเด็ก. *มิติใหม่การสอนระดับปฐมวัยในเอกสารการสัมมนาในโอกาสครบรอบ 100 ปี การฝึกหัดครูไทย*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ประสาธน์ เนิ่งเฉลิม. (2546, กรกฎาคม). การสอนวิทยาศาสตร์สำหรับปฐมวัยศึกษา. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 7(3) : 23.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2519). *หลักการสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ครูสภา ลาตพรว.
- ประไพ แสงดา. (2544). *ผลของการจัดกิจกรรมเสริมการเล่นไม่จบเรื่องที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผกาศรี เย็นบุตร. (2526). *ทักษะและความรู้ทางภาษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- พินดา ชาดยามา. (2544). *กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ*. ปรินญาณิการศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี ผลโยธิน. (2540, 26 มกราคม). การสอนภาษาแบบธรรมชาติ. ใน *เอกสารประกอบการอบรมโครงการโครงการพัฒนานักบริหารและผู้จัดการศึกษาระดับสูง (การศึกษาปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- . (2543, มกราคม-เมษายน). การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. *วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช*. 13(1) : 100-102.
- พัชรี สอนแก้ว. (2536). เอกสารประกอบการสอนวิชา 2173107 จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดวงกลม.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2540) เอกสารประกอบการบรรยาย ชุดที่ 8 แผนการศึกษาปฐมวัย. *การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2536). *สมองลูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ : แปลนพับลิชชิ่ง.
- พีระพร รัตนเกียรติ. (2548). *ผลของการบันทึกประกอบประสบการณ์วิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2532). *เมื่อหนูน้อยหัดเขียน*. กรุงเทพฯ : แปลนพับลิชชิ่ง.

ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). *เด็กก่อนวัยเรียน*. นนทบุรี : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

----- . (2542). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

มารศรี ไทยบุญเรือง. (2537). *ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่และแบบผสมผสานที่มีต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร. (2542, กุมภาพันธ์). มาส่งเสริมให้นักเรียนเขียนบันทึกกันเถอะ. *วารสารการศึกษา กทม.* 22(5) : 35.

เยาวพา เดชคุปต์. (2528). *กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมมิตร.

----- . (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ราศรี ทองสวัสดิ์. (2527). “ การจัดประสบการณ์เพื่อฝึกทักษะทางภาษาแก่เด็กปฐมวัย ,” ในเอกสาร *การสอนชุดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับปฐมวัยศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมมิตร.

----- . (2535). *ภาษาของเด็ก*. ใน *หุ่นน้อยน่ารัก*. บรรณาธิการโดย ทิศนา ขัมมณี และ วาริ ธีระจิตร. หน้า 69-77. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัญจวน ประโมจันย์. (2544). *ผลการจัดกิจกรรมเสริมการเล่านิทานประกอบภาพที่มีต่อความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วรรณาท รักสกุลไทย. (2537). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาปฐมวัย*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 9-12*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณิ์ โสมประยูร. (2537). *การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2535). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). *ศิลปศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2538). *Whole Language กับงานวิจัย*. ใน *เอกสารประกอบการประชุม*

- ปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาภาษาแบบ *Whole Language* สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิศรดา สิงห์สุริย์. (2549). ผลของรูปแบบการทอ้งเที๋ยวเพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้อัปกครองและเด็กปฐมวัย. ปริญญากการศึกษามหาบัณทิต (การศึกษาศปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณทิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีนวล รัตนานันท์. (2540). ผลการจัดประสพการณหน่วยเน้นวิทยาศาสตร์นอกรัชั้นเรียนที่มีต่อทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัย. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณทิต (การศึกษาศปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณทิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรียา นิยมธรรม และประภัสสร นิยมธรรม. (2541). พัฒนาการทางภาษา. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรตดััง.
- ศูนย์การศึกษากาพลินธุ์. (2548). หน่วยที่ 2 การเรียนรู้และการสื่อความหมาย. เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.rec.mbu.ac.th/threeraphat/techno&inno/chapter02.htm>. วันที่สืบค้น 29 ตุลาคม 2548.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). กาวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2542 , ตุลาคม). “ การประเมินสภาพจริงเด็กปฐมวัย : ทางเลือกใหม่ของการประเมิน,” *การศึกษาศปฐมวัย*. 3 (4) : 33
- สนิท จิมเล็ก. (2540). พฤติกรรมการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิษณุโลก : ฝ่ายเอกสารตำรา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ส. วาสนา ประवालพฤกษ์. (2539, มกราคม-เมษายน). การประยุกต์ใช้การวัดและประเมินความสามารถจริงในสภาพการเรียนการสอน. *การวัดผลการศึกษา*. 17(51): 33.
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2545). *การรับรู้*. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.google.com>. วันที่สืบค้น 25 ตุลาคม 2548.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2535). เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่. สงขลา : โครงการบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์; และธิดา พิทักษ์สินสุข. (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทยตามแนวคิด เรากจิโอ เอมีเลีย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2005). *พฤติกรรมองค์การ*. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://suthep.ricr.ac.th/chapter6.doc>. วันที่สืบค้น 12 สิงหาคม 2005

- สุวิตรา เศรษฐสมบัติกุล. (2543). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการเสริมและไม่ได้รับการเสริมการเขียนแบบการบันทึก
การเขียนรู้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การสนทนาภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวณี ลิกขาบัณฑิต. (2530). การสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาครุศาสตร์
เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.
(2542). การศึกษาปฐมวัยสร้างคนสร้างชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- .(2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2536). กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอนุบาล. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- หรรษา นิลวิเชียร และพรรณรัตน์ เก้าธรรมสาร. (2534). ลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็กเล็ก. คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี.
- อารี รังสินันท์. (2530).จิตวิทยาการศึกษา.กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริยพร คงนางวัง. (2542). รูปแบบของนิทานที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อำไพ สุจริตกุล และ ธิดา โมสิกรัตน์. (2533). การพูด. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 1 เรื่อง
การใช้ภาษาไทยสำหรับครู หน่วย 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Burry – Stock, J. and others. (1996, April) “Rater Agreement Indexes for Performance
Assessment,” *Educational and Psychological Measurement*. 56 (2) : 256.
- Calkins, L.M. (1985). *Observing the language learner*. Urbana, IL: National Council of
Teachers of English.
- Dale, P.S. (1978). *Language Learning Early*. Encyclopedia of Education 5.
- Dana, R.B. and Virginia, P.G.(1992). “The Influences of Social Context on Kindergarten
Writing, “ *Journal of Research in Childhood Education*. 7(1) : 5-19

- Dayton, Mitchell C. (1970). *The Design of Educational Experiments*. The United State of America: McGraw-Hill.
- Gall, Meredith D. Borg Walter R and Gall, Joyce P. (1996). *Education Research And Introduction*. 6 th ed. New York : Longman.
- Gay, L.R. (1970). *Education Research Competencies for analysis and application*. 4 th ed. New York : Macmillan.
- Hoskisson, H.L.; & Tompkins, G.E. (1987). *Language Arts : Content and Teaching Strategies*. New York: Merrill.
- Johnson, J.M. (1989). *Child Communication Strategies in Child-Adult Interaction as Compared to Child Interaction*. Cincinnati: University of Cincinnati.
- Karen, F.T. and others. (1990). "Young Children's Oral Language, Reading and Writing," *Journal of Research in Childhood Education*. 5 (1) : 5-26.
- Lewis,B.(2005).Journal Writing in the Classroom.(online).Available:
<http://k6educators.com/cs/languageartswr/a/journalwriting.htm>.Retrieved
 December 12, 2003.
- Lowenfeld, V. (1964). *Creative and Mental Growth*. New York: Macmillan.
- Morrow, L.W. (1993). *Literacy Development in the early Years : Helping Children Read and Write*. United States of America: A division of Simon and Schuster.
- Redman, E.T. (1994). *A Descriptive Analysis Ofinteractive Journal Writing as Communication and Literacy Practice*. Dissertation. Pennsylvania : University of Pennsylvania.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เป็นการจัดการศึกษานอกห้องเรียนที่จะกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สิ่งที่เป็นนามธรรมของเด็กจะเกิดขึ้นเองอย่างง่ายตายหากเด็กได้มีโอกาสสัมผัสหรือพบเห็นสิ่งเหล่านั้นจริง การท่องเที่ยวทัศนศึกษาจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมผัส เป็นบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเร้าใจให้อยากค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบ เด็กจะได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนบุคลิกภาพ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เป็นการสอนภาษาแบบธรรมชาติวิธีหนึ่ง ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก คือการฝึกให้เด็กมีการบันทึกข้อมูลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ การเขียนบันทึกเป็นการสร้างความจำระยะยาว ซึ่งลักษณะการจำอาจเป็นจำภาพได้ จำแล้วอธิบายได้ หรือจำแล้วกระทำได้ การเขียนบันทึกเป็นการทบทวนหรือประเมินความคิดของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมาแล้ว จะช่วยให้เด็กได้เชื่อมโยง ตรวจสอบความคิดต่าง ๆ ที่ซับซ้อนในการเรียนช่วงหนึ่ง และไตร่ตรองพิจารณานำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ นับเป็นเครื่องมือที่เด็กทุกคนสามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการสื่อความหมายในทุกด้าน สำหรับการบันทึกของเด็กปฐมวัย อาจจะแสดงออกมา โดยการขีดเขียนเป็นภาพวาดหรือสัญลักษณ์ และตัวอักษร ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ พร้อมนำเสนอผลงานของตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการสื่อความหมายด้านการเขียน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล
2. เพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน อย่างเต็มศักยภาพไปพร้อมกันทุกด้าน
3. เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและกระตุ้นความสนใจในการเขียน
4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรง และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบตัวประกอบด้วยบุคคล วัตถุ สิ่งของที่สามารถมองเห็น จับต้องได้ มีข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สถานการณ์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก เด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้และเรียนรู้ในบริบทที่มีความหมายต่อตนเอง สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากการเรียนการสอนที่มีผู้สอนในห้องเรียน มีการบันทึกข้อมูลโดยเด็กแต่ละคนจะบันทึกสิ่งที่เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็นภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับ สื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เด็กสามารถปรึกษาเพื่อนและครูได้ สามารถแก้ไขงานเขียนของตนเองได้ ซึ่งกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล จะส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อและความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน
- ขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน
- ขั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร
- ขั้นที่ 4 เขียนโดยลอกเลียนแบบตัวอักษร
- ขั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง
- ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง

หลักการจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลนี้จัดสัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วัน อังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - 1.1 ขั้นวางแผนก่อนกิจกรรมทัศนศึกษา โดยจัดกิจกรรมทุกวันอังคาร
 - 1.2 ขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล โดยจัดกิจกรรมทุกวันพุธ และเก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธที่ทดลองในขั้นกิจกรรมทัศนศึกษา มาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 1.3 ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา โดยจัดกิจกรรมทุกวันพฤหัสบดี
2. กิจกรรมทุกชั้นครูตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกการเรียนรู้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้
3. การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา ครูจะต้องเตรียมการเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมกิจกรรมก่อนไปทัศนศึกษา (Pre-Trip Activities) ซึ่งเป็นการวางแผนก่อนไปทัศนศึกษา เป็นการเตรียมตัวทั้งด้านครูและด้านเด็ก โดยคำนึงถึงสิ่งสำคัญแต่ละด้านดังนี้

ด้านครู ควรเตรียมการดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการจัดทัศนศึกษา
2. กำหนดสถานที่โดยวิเคราะห์ว่าสถานที่นั้นจะให้ประโยชน์อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ สถานที่ที่เลือกนั้นควรมีความปลอดภัยแก่เด็กเพียงพอด้วย
3. ครูออกสำรวจและศึกษาสถานที่ล่วงหน้า
4. เตรียมแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
5. ขอความร่วมมือจากครูอาจารย์ในโรงเรียนและจัดบุคลากรเพื่อ

ช่วยเหลือดูแลเด็ก

6. เตรียมเครื่องเวชภัณฑ์เท่าที่จำเป็น

ด้านเด็ก เด็กมักมีความสนใจต่อการศึกษานอกชั้นเรียน และมีแรงจูงใจต่อการเรียนสูง การวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด สิ่งทีครูควรคำนึงถึงในการเตรียมตัวเด็กมีดังนี้

1. เด็กควรเดินทางมาถึงสถานที่และกลับตรงตามเวลา
2. อย่ารีบปล่อยเด็กไปยังสถานที่ที่จะศึกษาก่อนที่เด็กจะได้รับการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำการเข้าสู่สถานที่นั้น ๆ ให้เวลาทำการตกลงถึงจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของการทัศนศึกษา

3. ความสนใจของเด็กอาจแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ฉะนั้นความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของเด็กอาจไม่เท่ากัน ควรให้เวลาให้เพียงพอกับการสังเกตและบันทึกข้อมูล

4. ให้เด็กระมัดระวังพฤติกรรมที่แสดงออกอันเป็นภาพรวมของสถาบัน

5. การให้สัญลักษณ์ประจำกลุ่ม เพื่อให้ผู้ดูแลและเด็กในกลุ่มสังเกตเห็น เพื่อรวมกลุ่มได้ง่าย แผ่นป้ายสีประจำกลุ่มควรมีชื่อเด็ก ควรมีการตรวจนับจำนวนเด็กให้ครบทุกขณะ

6. ปฏิบัติตามขั้นตอนและระเบียบข้อตกลงที่วางไว้อยู่เสมอเพื่อความปลอดภัย

ขั้นที่ 2 การเตรียมกิจกรรมระหว่างการเดินทาง ทัศนศึกษา ควรเตรียมกิจกรรมขั้นทัศนศึกษา ดังนี้

1. นำอุปกรณ์และสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ ไปให้ครบ
2. รักษาเวลาให้เป็นไปตามกำหนดการที่วางไว้
3. ทบทวนวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการปฏิบัติตัวของเด็กอีกครั้ง ก่อน
ออกนอกชั้นเรียนหรือขณะทำกิจกรรม
4. สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยกระตุ้นให้
เด็กได้รับประสบการณ์ดังนี้
 - 4.1 การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการสังเกต สำรวจ ทดลอง ดม
กลิ่น
 - 4.2 การคิดแก้ปัญหาที่ประสบด้วยตนเอง เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะ
หน้า
 - 4.3 การฝึกคิดสร้างสรรค์ เช่น การคาดคะเนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 - 4.4 การฝึกการสังเกต เช่น สังเกตรูปร่างสิ่งของ
 - 4.5 การยืดช่วงความสนใจ เช่น การให้เวลาและโอกาสนักเรียนศึกษา
สิ่งที่สนใจ
 - 4.6 การพัฒนาการสื่อความหมาย เช่น การฝึกถาม ฝึกฟัง การจับ
ใจความ
5. สนับสนุนและแนะนำเด็กให้เรียนรู้วิธีศึกษา เช่น การสังเกต การสำรวจ
การทดลอง รวบรวมข้อมูล ชักถาม เป็นต้น
6. ส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคม เช่น การรอคอย การแก้ปัญหา การ
รับผิดชอบ การอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น
7. ส่งเสริมให้เด็กบันทึกการเรียนรู้สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็น
ภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับ สื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เด็กสามารถ
ปรึกษาเพื่อนและครูได้ สามารถแก้ไขงานเขียนของตนเองได้

ขั้นที่ 3 การเตรียมกิจกรรมขั้นสรุปหลังการทัศนศึกษา

1. รายงานให้ผู้ปกครองทราบถึงผลของการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กเคย
ได้รับ อาจจัดทำในรูปแบบการวัดผล แบบรายงานเหตุการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองทราบ
2. โยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็ก
เคยเรียนรู้โดยการจัดทำรายงาน การสาธิตแสดงผลงาน และจัดเสนอผลงานเป็นกลุ่มให้สัมพันธ์กับสิ่ง
ที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ

3. จากคำถามที่เป็นปัญหาหรือแนวคิดที่เกิดขึ้น ครูและเด็กร่วมกันสำรวจเพื่อค้นหาคำตอบ เพื่อวางแผนในการศึกษาออกชั้นเรียนในครั้งต่อไป

4. เก็บรวบรวมเอกสาร การประเมินการเรียนรู้ของเด็กเพื่อใช้เป็นข้ออ้างอิงในครั้งต่อไป การเก็บเอกสาร ควรทำร่วมกันระหว่างครู เด็ก และอาสาสมัครทุกคน ซึ่งมีคำแนะนำเพิ่มเติม สำหรับการเตรียมการจัดการศึกษาออกชั้นเรียนในครั้งต่อไป

ระยะเวลาในการดำเนินการ

สัปดาห์ที่ 1-2 สร้างความคุ้นเคย และประเมินผลก่อนเรียน เก็บข้อมูลพื้นฐาน โดยการเก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ที่ทดลองมาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สัปดาห์ที่ 3 – 10 ดำเนินการทดลอง ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เก็บผลงานที่เด็กบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของวันพุธที่ทดลองในชั้นกิจกรรมทัศนศึกษา มาประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน โดยใช้เกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สัปดาห์ที่ 11 – 12 ครูวัดและประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลอง

สถานที่ทัศนศึกษา

ดำเนินกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลทุกวันพุธตามสถานที่ที่กำหนด

สัปดาห์	สถานที่ทัศนศึกษา
3	โรงเรียนบ้านขุนประเทศ
4	สวนวิทยาศาสตร์และต้นไม้ในบริเวณโรงเรียนบ้านขุนประเทศ
5	สวนดอกไม้
6	สวนผัก
7	ตลาด
8	สถานีตำรวจหนองค้างพลู
9	ศูนย์บริการสาธารณสุข ป. ปิตุวรรณ
10	วัดไผ่ล้อม

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

1. ครูนำภาพของสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษาให้เด็กดูพร้อมทั้งเล่าให้เด็กฟัง
2. ครูทำความเข้าใจกับเด็กเพื่อให้เด็กได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการไป

ทัศนศึกษาและสร้างข้อตกลงกับเด็กเกี่ยวกับระเบียบที่ต้องปฏิบัติระหว่างไปทัศนศึกษาโดยครูนำภาพประกอบคำได้ภาพข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาแสดงให้เด็กดู

ขั้นกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล

1. ครูนำเด็กไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนด อาจจะมีวิทยากรสถานที่นั้น ๆ
2. ครูพาเด็กเที่ยวชมสถานที่ที่มาทัศนศึกษาโดยให้เด็กได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

และกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำถามปลายเปิด การสังเกต การสำรวจ การทดลอง รวบรวมข้อมูล การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จากนั้นให้เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็นภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับ และสื่อความหมายสิ่งที่บันทึกจากการทัศนศึกษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ บอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปทัศนศึกษาได้ เด็กสามารถปรึกษาเพื่อนและครู รวมทั้งแก้ไขงานเขียนของตนเองได้ ครูจดบันทึกคำพูดที่เด็กเล่าเรื่องราวจากภาพวาดและตัวอักษรที่เด็กบันทึกด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นชัดเจน ครูอ่านเด็กอ่านตาม

3. ครูและเด็กเดินทางกลับโรงเรียน และให้เด็กได้พักผ่อนร่างกาย
4. เด็กและครูร่วมกันสรุปแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการไปทัศนศึกษาในแต่ละครั้ง จากนั้นนำผลงานการบันทึกมาแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน
5. ครูทำการประเมินผลจากผลงานที่เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็นของเด็ก โดยใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาอีกครั้ง
2. เชื่อมโยงให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็ก

เคยเรียนรู้ โดยการจัดเป็นกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมศิลปะและศิลปะประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ การสาธิต การแสดงผลงาน และจัดเสนอผลงานเป็นกลุ่มให้สัมพันธ์กับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเรียนปกติ

3. ครูนำภาพถ่ายที่เด็กๆ ไปทัศนศึกษามาจัดแสดง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทครู

1. จัดเตรียมข้อมูลของสถานที่ต่าง ๆ เป็นภาพถ่ายมาเล่าให้เด็กฟังก่อนจะไปทัศนศึกษา

2. สร้างข้อตกลงและอธิบายความสำคัญวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการไปทัศนศึกษาให้เด็กเข้าใจ
3. คอยสังเกตและกระตุ้นให้เด็กเล่าถึงประสบการณ์เดิม สนใจสภาพแวดล้อมรอบตัวของสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการพูดคุย ชักถาม และตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น
4. คอยให้แรงเสริมโดยการให้คำชมเชยและกำลังใจกับเด็กขณะทำกิจกรรม
5. ยอมรับในความคิดเห็นและการตอบคำถามของเด็ก
6. จัดมุมให้นักเขียนตัวน้อยไว้ในชั้นเรียนให้เด็กเข้าไปทำกิจกรรม
7. นำผลงานของเด็กมาจัดป้ายนิเทศ หรือทำเป็นรูปเล่มวางไว้ที่มุมในชั้นเรียน

บทบาทเด็ก

1. เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรม
2. เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็น สะท้อนออกมาโดยการขีดเขียนเป็นภาพวาดและตัวอักษรอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับ และสื่อความหมายสิ่งที่บันทึกจากการทัศนศึกษาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ บอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปทัศนศึกษาได้ เด็กสามารถปรึกษาเพื่อนและครู รวมทั้งแก้ไขงานเขียนของตนเองได้

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

สัปดาห์ที่.....ครั้งที่.....วันอังคารที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....

หน่วย วัด

ชั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

จุดประสงค์

1. เพื่อดูประสบการณ์เดิมของเด็ก
2. เพื่อให้เด็กรู้จักวิธีปฏิบัติตนเมื่อไปทัศนศึกษา
3. เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและร่วมสนทนากับเพื่อนและครูในกิจกรรมได้
4. เพื่อส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยการบันทึก

เนื้อหา

การสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการเตรียมตัวและการปฏิบัติตน รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการไปทัศนศึกษา

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำภาพวัดมาให้เด็กดูและสนทนาดังนี้
 - เด็กๆ เคยเห็นสิ่งที่อยู่ในภาพนี้หรือไม่
 - เด็กๆ เคยเห็นอยู่ที่ไหนบ้าง
 - สิ่งที่อยู่ในภาพนี้ คืออะไร

ขั้นกิจกรรม

1. สนทนาถึงประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับ “ วัด ”
2. เด็กบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับวัด โดยการขีดเขียนวาดเป็นภาพสัญลักษณ์ หรือเขียนตัวอักษรที่สัมพันธ์กับภาพลงในกระดาษ A 4 พร้อมระบายสี
3. เด็กนำเสนอผลงานโดยการเล่าเรื่องราวจากภาพ หรืออ่านคำที่เขียนไว้
4. ครูนับที่เรื่องที่เด็กเล่าเกี่ยวกับภาพ ใต้ภาพด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่
5. ครูอ่านหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานของเด็กอีกครั้ง เพื่อเป็นการเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก
6. ครูนำภาพวัดมาให้เด็กดู จากนั้นบอกให้เด็กทราบถึงวัตถุประสงค์ในการไปทัศนศึกษาที่วัด
7. ครูและเด็กร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการเตรียมตัวและการปฏิบัติตนในการไปทัศนศึกษา

8. ครูเขียนสิ่งที่ต้องเตรียมไปและข้อตกลงในกระดาศชาร์ทแผ่นใหญ่ และอ่าน
ร่วมกัน

ขั้นสรุป

เด็กนำผลงานของตนเองมาเล่าให้เพื่อนฟังและเปิดโอกาสให้เพื่อนซักถามถึงผลงาน

สื่อ

1. รูปภาพวัด
2. อุปกรณ์การเขียน เช่น กระดาษ A 4 สีเทียน สีไม้ ดินสอ
3. กระดาศชาร์ทแผ่นใหญ่
4. ปากกาเมจิก

ประเมินผล

1. จากผลงานที่เด็กบันทึก
2. จากการสนทนาและแสดงความคิดเห็น

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

สัปดาห์ที่.....ครั้งที่วันพุธที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

หน่วย วัด

ชั้นกิจกรรมทัศนศึกษา

สถานที่ทัศนศึกษา วัดไผ่ล้อม

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของวัด
2. เด็กสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงได้
3. เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและร่วมสนทนากับเพื่อนและครูในกิจกรรมทัศนศึกษาได้
4. เพื่อส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยการบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้

จากกิจกรรมทัศนศึกษา

เนื้อหา

วัดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในชุมชน เป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ภายในวัดมีสิ่งสำคัญมากมาย ได้แก่ โบสถ์ วิหาร กุฏิ พระพุทธรูป เป็นต้น เราควรทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่วัด ปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบ ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสมบัติของวัด เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำเด็กไปวัดตามเวลาที่กำหนด
2. สนทนาทบทวนถึงข้อตกลงและวัตถุประสงค์ของการมาทัศนศึกษาอีกครั้ง

ขั้นกิจกรรม

1. ครูและเด็กร่วมกันกราบพระประธานในโบสถ์ และแสดงความเคารพพระที่มาเป็นวิทยากรให้ความรู้

2. เด็กฟังคำบรรยายจากพระที่มาเป็นวิทยากร
3. นำเด็กเยี่ยมชมสถานที่สำคัญในวัดและเปิดโอกาสให้เด็กสังเกต สังเกต ชักถาม
4. เด็กและครูกราบลาพระที่ให้ความรู้ในครั้งนี้
5. สนทนาถึงความรู้ที่ได้รับในวันนี้ จากนั้นให้เด็กบันทึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก

กิจกรรมครั้งนี้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้โดยการขีดเขียนวาดเป็นภาพสัญลักษณ์หรือเขียนตัวอักษรที่สัมพันธ์กับภาพ และระบายสี

6. เด็กนำเสนอผลงานโดยการเล่าเรื่องราวจากภาพ หรืออ่านคำที่เขียนไว้

7. ครูบันทึกเรื่องที่เด็กเล่าเกี่ยวกับภาพ ให้ได้ภาพด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ชัดเจน

8. ครูอ่านหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานของเด็กอีกครั้ง เพื่อเป็นการเสริมการเรียนรู้

ให้กับเด็ก

ขั้นสรุป

1. ครูนำเด็กกลับโรงเรียน และทำความสะอาดร่างกาย

2. เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงความสำเร็จและสิ่งที่มีอยู่ในวัด โดยครูเขียนสรุปและมีภาพประกอบลงในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่

3. สังเกตรูปแบบการบันทึกในสมุดบันทึกการเรียนรู้ และประเมินให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็ก

สื่อ

1. วัดไผ่เลียง

2. อุปกรณ์การเขียน เช่น สีเทียน สีไม้ ดินสอ

3. กระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่

4. ภาพสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในวัด เช่น โบสถ์ พระพุทธรูป ฯลฯ

5. ปากกาเมจิก

6. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ประเมินผล

จากผลงานที่ได้กบันทึก โดยใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนที่มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลของเด็กปฐมวัย

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

สัปดาห์ที่.....ครั้งที่.....วันพฤหัสบดีที่..... เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....

หน่วย วัด

ขั้นสรุปหลังกิจกรรมทัศนศึกษา

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการจากการเล่นไม้บล็อก
2. เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและร่วมสนทนากับเพื่อนและครูในกิจกรรมได้
3. เพื่อส่งเสริมการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยการบันทึก

เนื้อหา

สร้างวัดจากไม้บล็อก

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. สนทนาถึงความประทับใจจากการไปทัศนศึกษาที่วัดผั้วเสียง
2. สนทนาทบทวนถึงความสำคัญและสิ่งที่มีอยู่ในวัดอีกครั้ง

ขั้นกิจกรรม

1. ครูนำไม้บล็อกมาให้เด็กสังเกต และสนทนาถึงวิธีเล่น
2. ครูถามเด็กว่า “ เด็กๆ สามารถนำไม้บล็อกมาสร้างเป็นวัดได้อย่างไรบ้าง ”
3. เด็กสร้างวัดจากไม้บล็อกร่วมกันเป็นกลุ่มพร้อมกับตั้งชื่อ ครูเขียนชื่อผลงานติดไว้

ที่ผลงาน

4. เด็กแต่ละกลุ่มบันทึกผลงานการสร้างวัดจากไม้บล็อก โดยการขีดเขียนวาดเป็นภาพสัญลักษณ์ หรือเขียนตัวอักษรที่สัมพันธ์กับกิจกรรมลงในกระดาษแผ่นใหญ่ พร้อมระบายสี
5. เด็กนำเสนอผลงานโดยการเล่าเรื่องราวจากภาพ หรืออ่านคำที่เขียนไว้
6. ครูบันทึกเรื่องที่เด็กเล่าเกี่ยวกับภาพ ไว้ได้ภาพด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่
7. ครูอ่านหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานของเด็กอีกครั้ง เพื่อเป็นการเสริมการเรียนรู้

ให้กับเด็ก

ขั้นสรุป

1. เด็กแต่ละกลุ่มออกมาเล่าผลงานของกลุ่มตนเอง
2. เด็กนำเสนอผลงานการสร้างวัดจากไม้บล็อกมาวางเรียงกันให้เพื่อนดู

สื่อ

1. ไม้บล็อก

2. กระดาษแผ่นใหญ่
3. สีเทียน สีไม้ ดินสอ

ประเมินผล

1. จากผลงานที่ได้ร่วมกันสร้างและบันทึกลงในกระดาษแผ่นใหญ่
2. จากการสนทนาและแสดงความคิดเห็น

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน
- เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน
- แบบบันทึกคะแนนงานเขียนของนักเรียน

คู่มือการใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน

คำชี้แจง

1. การสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่นำมาประเมินให้คะแนน 0 - 3 คะแนน แบ่งเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน

ขั้นที่ 2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน

ขั้นที่ 3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร

ขั้นที่ 4 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร

ขั้นที่ 5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง

ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง

2. เกณฑ์การให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน นำมาประเมินความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย โดยเก็บชิ้นงานที่เด็กบันทึกข้อมูลในวันพุธ คือวันที่จัดกิจกรรมทัศนศึกษา มาประเมินให้คะแนนเป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดย 2 สัปดาห์แรก เป็นการเก็บชิ้นงานของเด็กที่บันทึกลงในสมุดการเรียนรู้ ก่อนการทดลอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน และ 2 สัปดาห์หลังจากการทดลอง เป็นการเก็บชิ้นงานเพื่อประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนหลังการทดลอง

การให้คะแนน

ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลงานเขียนของเด็กโดยใช้เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียนด้วยตนเอง โดยการทำดังนี้ เมื่อนำผลงานของเด็กมาประเมินตามเกณฑ์การให้คะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ถ้าพบว่าผลงานของเด็กอยู่ในระดับคะแนนใด ผู้วิจัยจะเขียนคะแนนลงในช่องคะแนนนั้น

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์ คะแนน
1. วาดแทนเขียน	
1.1 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้ สัมพันธ์กัน	3
1.2 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้	2
1.3 วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้	1
1.4 ไม่วาดภาพ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	0
2. ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน	
2.1 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	3
2.2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้	2
2.3 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน ไม่สามารถบอกความหมายและเล่า เรื่องราวได้	1
2.4 ไม่ขีดเขียนเส้นต่างๆ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	0
3. เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร	
3.1 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่ เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้ สัมพันธ์กัน	3
3.2 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้	2
3.3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ ที่เด็กคิดขึ้นเอง ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้	1
3.4 ไม่เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บอกความหมายและเล่า เรื่องราวไม่ได้	0

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์ คะแนน
4. เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร 4.1 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	3
4.2 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัวบอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้	2
4.3 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะบางตัว ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกและเล่าเรื่องราวได้	1
4.4 ไม่คัดลอกตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	0
5. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง 5.1 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	3
5.2 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของ ตัวอักษรที่เขียนได้	2
5.3 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนและเล่าเรื่องราวได้	1
5.4 ไม่เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	0
6. เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง 6.1 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	3

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์ คะแนน
6.2 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้	2
6.3 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำไม่สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึก และไม่สามารถบอกความหมายได้	1
6.4 ไม่เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	0

แบบบันทึกคะแนนการสื่อความหมายด้านการเขียน

เด็กชาย / เด็กหญิง..... อายุ.....ปี ชั้นอนุบาล.....

วัน / เดือน / ปี สถานที่ทัศนศึกษา.....

ผู้ตรวจให้คะแนน.....

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์คะแนน			
	3	2	1	0
1. วาดแทนเขียน				
1.1 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				
1.2 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่วาดได้				
1.3 วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้				
1.4 ไม่วาดภาพ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				
2. ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน				
2.1 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				
2.2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกันและบอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้				
2.3 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้				
2.4 ไม่ขีดเขียนเส้นต่างๆ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				
3. เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร				
3.1 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้าย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของเส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์คะแนน			
	3	2	1	0
3.2 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้าย แต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของเส้นที่เขียนได้				
3.3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้				
3.4 ไม่เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				
4. เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร				
4.1 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือ คำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะ บางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				
4.2 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือ คำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะ บางตัว บอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกได้				
4.3 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือ คำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัวหรือเฉพาะ บางตัว ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่คัดลอกและเล่าเรื่องราวได้				
4.4 ไม่คัดลอกตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				
5. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง				
5.1 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				

เกณฑ์การประเมินการสื่อความหมายด้านการเขียน	เกณฑ์คะแนน			
	3	2	1	0
5.2 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้				
5.3 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเองโดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ ไม่สามารถบอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนและเล่าเรื่องราวได้				
5.4 ไม่เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				
6. เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง				
6.1 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน				
6.2 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้				
6.3 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำไม่สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึก และไม่สามารถบอกความหมายได้				
6.4 ไม่เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้				

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์

ตาราง 7 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์

การสื่อความหมายด้านการเขียน	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 1	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 2	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 3	ΣR	IOC
1. วาดแทนเขียน					
1.1 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่ วาดได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00
1.2 วาดภาพและบอกความหมายของภาพที่ วาดได้	1	1	1	3	1.00
1.3 วาดภาพเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถ บอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้	1	1	1	3	1.00
1.4 ไม่วาดภาพ บอกความหมายและเล่า เรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00
2. ขีดเขียนเส้นต่างๆ แทนเขียน					
2.1 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน และ บอกความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้ พร้อมทั้ง เล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00
2.2 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกันและบอก ความหมายของเส้นที่ขีดเขียนได้	1	1	1	3	1.00
2.3 ขีดเขียนเส้นต่างๆ ที่แตกต่างกัน ไม่ สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้	1	1	1	3	1.00
2.4 ไม่ขีดเขียนเส้นต่างๆ บอกความหมาย และเล่าเรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00
3. เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร					
3.1 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของ เส้นที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่า เรื่องราวได้ สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00

ตาราง 7 (ต่อ)

การสื่อความหมายด้านการเขียน	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 1	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 2	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 3	ΣR	IOC
3.2 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมายของเส้นที่เขียนได้	1	1	1	3	1.00
3.3 เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นสัญลักษณ์ที่เด็กคิดขึ้นเอง ไม่สามารถบอกความหมายและเล่าเรื่องราวได้	1	1	1	3	1.00
3.4 ไม่เขียนโดยทำสัญลักษณ์คล้ายตัวอักษร บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00
4. เขียนโดยคัดลอกตัวอักษร					
4.1 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัว หรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษร ที่คัดลอกได้พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00
4.2 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัว หรือเฉพาะบางตัว บอกความหมายของตัวอักษร ที่คัดลอกได้	1	1	1	3	1.00
4.3 เขียนโดยคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว หรือคำจากต้นแบบ อาจคัดลอกหมดทุกตัว หรือเฉพาะบางตัว ไม่สามารถบอกความหมาย ของตัวอักษรที่คัดลอกและเล่าเรื่องราวได้	1	1	1	3	1.00
4.4 ไม่คัดลอกตัวอักษร บอกความหมายและ เล่าเรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00

ตาราง 7 (ต่อ)

การสื่อความหมายด้านการเขียน	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 1	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 2	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 3	ΣR	IOC
5. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง					
5.1 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง โดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้ อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอก ความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่า เรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00
5.2 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง โดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้ อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ บอก ความหมายของตัวอักษรที่เขียนได้	1	1	1	3	1.00
5.3 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง โดยไม่มีแบบและกฎเกณฑ์ เขียนคำที่เขียนได้ อาจสลับที่ตัวอักษรหรือตัวอักษรกลับ ไม่สามารถ บอกความหมายของตัวอักษรที่เขียนและเล่า เรื่องราวได้	1	1	1	3	1.00
5.4 ไม่เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00
6. เขียนโดยคิดสะกดคำด้วยตนเอง					
6.1 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่ เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้ พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน	1	1	1	3	1.00

ตาราง 7 (ต่อ)

การสื่อความหมายด้านการเขียน	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 1	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 2	ผู้เขียน ชาญ คนที่ 3	ΣR	IOC
6.2 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำที่เขียนได้สัมพันธ์กับคำที่ต้องการบันทึกอาจสลับที่ตัวอักษร บอกความหมายของคำที่เขียนได้	1	1	1	3	1.00
6.3 เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเองโดยไม่รู้ว่าการสะกดจริงๆ เป็นอย่างไร เขียนสะกดคำไม่บันทึก และไม่สามารถบอกความหมายได้	1	1	1	3	1.00
6.4 ไม่เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเอง บอกความหมายและเล่าเรื่องราวไม่ได้	1	1	1	3	1.00

ภาคผนวก ง
ภาพกิจกรรมทัศนศึกษา

ภาพกิจกรรมทัศนศึกษาสวนผัก

เด็กๆ เตรียมอุปกรณ์ในการเขียนใส่กระเป๋าน้ำ และเตรียมตัวเดินทางไปทัศนศึกษาที่สวนผัก

เดินทางไปทัศนศึกษาที่สวนผักระหว่างทางได้พบเห็นสิ่งต่างๆ มากมาย

สังเกตผักที่ชาวสวนปลูกและดูวิธีการเก็บผัก แล้วนำมาซึ่งกิโลส่งไปขายต่อที่ตลาด

เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด

เด็กๆ กำลังบันทึกสิ่งที่ตนเองสนใจ

บันทึกภาพแห่งความทรงจำ

ภาพกิจกรรมทัศนศึกษาศูนย์บริการสาธารณสุข ป.ปิตุวรรณ

พบและทำความรู้จักกับวิทยากร พร้อมกับสร้าง
ข้อตกลงร่วมกัน

วิทยากรพาทชมสถานที่ - สาธิตและบรรยายให้ความรู้
เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมและได้สัมผัสของจริง

สังเกตการทำงานของคุณหมอมจากสถานการณ์จริง

สำรวจ และอ่านแผ่นพับสิ่งที่ตนสนใจ

ซักถามสิ่งที่สงสัยเกี่ยวกับวิทยากร

เด็กๆ ให้ความสนใจและซักถามข้อสงสัย
เกี่ยวกับเครื่องชั่งน้ำหนักเครื่องนี้

แบ่งปันและแสดงความคิดเห็นร่วมกันจากการ
อ่านเรื่องจากภาพให้เพื่อนฟัง

เดินสำรวจห้องต่างๆ โดยมีครูและวิทยากรดูแลอย่าง
ใกล้ชิด

เด็กๆ กำลังบันทึกสิ่งที่ตนเองสนใจ

เดินทางไป – กลับ ด้วยรถโรงเรียน

บันทึกภาพความทรงจำ

ตัวอย่างผลงานที่เด็กบันทึกในกิจกรรมทัศนศึกษา

แม่ส่งกระดาษทา ดินสอสีแล้ว
ออกจากบ้านไปทำงาน

บ้านของปรีดี มีหน้าต่าง
มีหลังคา มีประตู

โรงเรียน บ้านพักครู ของเล่น คุณครู
เพื่อน หมอน เด็กนอนหลับ

ต้นไม้ใหญ่ มีใบไม้สีเขียว มีนกบิน
มาเกาะที่กิ่งไม้

เอะไปเที่ยวที่สวนดอกไม้ แล้วก็เห็นผีเสื้อกำลัง
บินมาดูดน้ำหวานจากดอกมะลิกับดอกกุหลาบ
กับดอกทานตะวัน

ถั่วฝักยาวมีสีเขียวเป็นเส้นยาวๆ
แล้วข้างในก็มีเมล็ดถั่ว

แม่ค้าเรียกอ้มไปซื้อส้ม อ้มก็
ถามว่าขายกี่บาท แม่ค้าก็
บอกว่า 13 บาทจ้า

คุณตำรวจพาเด็กๆ ไปดูห้องชี้ตัวผู้ต้องหา

นี่เรียกว่าตู้เก็บหนังสือของพระเป็น
หนังสือพระไตรปิฎกเป็นคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าให้คนทำดี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นางสาวมนตกราน คุ่มรักษา
วันเดือนปีเกิด	8 กุมภาพันธ์ 2521
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	18 ซอยตากสิน 12 ถนนตากสิน แขวงบุคคโล เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านขุนประเทศ ซอยเพชรเกษม 110 เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสวนอนันต์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนชินรสวิทยาลัย์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2543	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกเอกการศึกษา ปทุมวันสถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปทุมวัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร